

CURS COMPLET

de la

llengua internacional

ESPERANTO

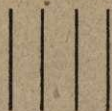
(Gramàtica, Exercicis i Diccionari)

per

JAUME GRAU CASAS

membre del

“Lingva Komitato”

~~Federació Esperantista Catalana~~

~~València, 245, Entresol~~

~~BARCELONA~~

~~1934~~

LAURIA, 96
BARCELONA

CURS COMPLET

de la

llengua internacional

ESPERANTO

(Gramàtica, Exercicis i Diccionari)

per

JAUME GRAU CASAS

membre del

“Lingva Komitato”

~~Federació Esperantista Catalana~~

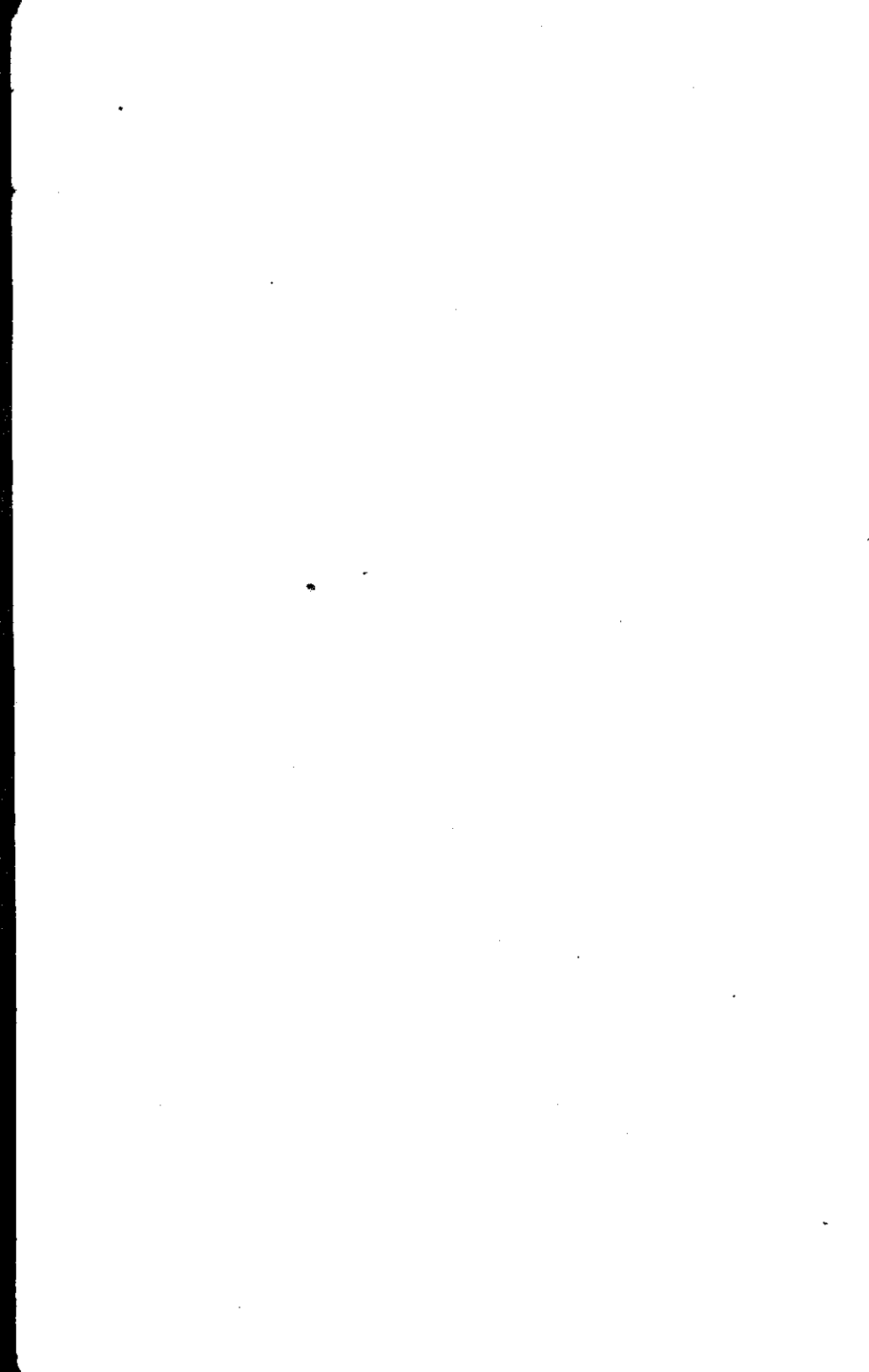
~~València, 245, entresol~~

~~BARCELONA~~

~~1934~~

LAURIA, 98
BARCELONA

PREFACI

El problema d'una llengua internacional no és purament «lingüístic», sinó també, i potser principalment, «social». La perfecció ací consisteix menys en la llengua mateixa que en el ple acord dels que l'usen.

Th. Cart

L'Esperanto és una síntesi

“La creació d'una llengua universal a priori, exigiria, en primer lloc — si la tal creació fos quelcom més que un simple joc — una detallada, acurada i molt precisa classificació dels coneixements humans, dels quals fóra, la dita llengua, instrument d'expressió. Però aquesta classificació s'allunya tant més com més s'eixampla el camp de la ciència, com més es multipliquen, en aquest camp, les noves rutes, que a llur torn es divideixen en nous camins, adés paral·lels entre si, adés entrelaçats.

Un dels mèrits del doctor Zamenhof és d'haver comprès d'altra manera el problema i d'haver cercat la seva solució a posteriori. Ell no ha creat una llengua: ha extret els elements de la seva llengua de les llengües ja existents, de les quals és una síntesi. Si comparem les llengües amb forces, la seva llengua és la resultant d'aquestes forces.”

Així començava el seu “Antaŭparolo al iu Lernolibro” el Prof. Th. Cart, de París, qui fou el més ferm apòstol de l'Esperanto i el més fidel guardador del seu “Fundamentoj”, sense negar, però, l'evolució natural de la llengua creada per Zamenhof; això és, respectant el fonament gramatical de l'Esperanto i deixant a la mà dels escriptors esperantistes i del poble esperantista la tasca d'enriquir l'idioma gradualment i assenyadament amb noves formes, i no

pas encomanant una tasca reformadora a l'“Acadèmia” esperantista, la qual, al contrari, ha de limitar-se a exercir una labor de control.

Però l'Esperanto és una llengua vivent

A despit que l'Esperanto és una síntesi—i hom pot, en certa manera, asseverar que és una llengua sintètica, artificial—pot dir-se que l'Esperanto presenta tots els caires d'una llengua vivent. Per bé que hom li reprotxa d'ésser una llengua artificial, cal tenir en compte que, com digué també Cart, “totes les nostres llengües de cultura són, en molt alt grau, artificials, i esdevenen tals, cada vegada més, sota la dominadora influència de la voluntat intelligent”. Entre l'Esperanto i les anomenades llengües naturals, no hi ha una diferència de naturalesa, sinó de grau.

Quant al fet de l'Esperanto llengua vivent, el lingüista Camille Aymonier ha pogut escriure: “Avui l'Esperanto és una llengua vivent. Els progressos de la lingüística semblaven haver de preparar l'èxit d'una experiència que, des de Descartes i Leibnitz, fou aprovada i encoratjada per savis i filòsofs, en la convicció que un dia hauria de reeixir per al bé de la humanitat; estava reservat a la nostra època de crear la llengua artificial definitiva. Nietzsche no en dubtava pas. Ella existirà tan cert com hi haurà un jorn una navegació aèria. D'altra banda, de què serviria que la lingüística hagi estudiat durant un segle les lleis del llenguatge i apreciat en cadascuna de les llengües allò que hi ha de necessari, d'útil i de reeixit?”

L'Esperanto ha provat des de fa més de quaranta anys que una llengua artificial pot ésser tan vivent com una llengua natural, més fàcil d'escriure i de parlar, tan fàcil de parlar com d'escriure, bona per a tots els usos, els més

humils, els més familiars i, encara, els més delicats i els més alts, llengua de la conversació i dels congressos, de la ciència i àdhuc del teatre i de la càtedra.

Tota discussió sobre els principis, sobre la possibilitat d'una llengua artificial, és baldera. L'Esperanto és un fet. Hom no discuteix pas un fet, hom el constata; hom l'analitza i hom l'explica, si així ho vol."

M. Meillet, en el llibre "Les langues dans l'Europe nouvelle", declara la discussió closa i registra formalment l'èxit de l'Esperanto. "Tota discussió teòrica és vana, l'Esperanto ha funcionat (p. 321). "La necessitat pràctica d'una llengua internacional és evident. I com que aquesta llengua és possible, cal que sigui realitzada" (p. 326). "Amb una llengua internacional artificial, la humanitat disposaria d'una força novella, i no perdria res de la riquesa que representen les llengües de civilització existents. Solament una llengua artificial pot donar a les relacions internacionals l'instrument pràctic i simple que els manca" (p. 330). L'experiència ha estat concloent; el savi ho constata i en treu les conseqüències necessàries.

L'Esperanto no és, en rigor, una llengua "artificial"

L'Esperanto consta dels mateixos elements que les llengües naturals, però ordenats amb més lògica i amb més simplicitat: si té una gramàtica senzillament genial, amb només setze regles fonamentals sense cap excepció; si té un vocabulari compost d'arrels llatines, germàniques i eslaves, però amb evident predomini llatí, i un sistema de formació de mots semblant al de la llengua alemanya; si té una sintaxi lliure i tanmateix precisa; si té la majoria de preposicions i conjuncions, tretes del llatí i del grec;

si té gairebé la mateixa valor educativa que l'estudi de les llengües clàssiques; si, com digué Boirac, és, o pot arribar a ésser, el llati de la democràcia; si té la claredat del francès i l'eufonia de l'italià; si ocupa entre les llengües d'Europa una posició semblant a la que entre les llengües neollatines ocupa la llengua nostra; si, en una paraula, l'Esperanto conté el llevat de tantes perfeccions, podem afirmar que no es tracta pas d'una cosa sense vida, artificial.

Diu Aymonier: "Cal no deixar-se sorprendre pel mot artificial; cal només definir-lo. I si aquest mot significa obra de l'art, i si l'art no és altra cosa que l'arranjament al qual l'home sotmet els elements que li subministra la natura, calen gaires reflexions per a observar que tota la literatura i la llengua de la literatura, i la prosa tant com la poesia, tota llengua escrita, en fi, és artificial?"

L'artificialitat de l'Esperanto amb relació a les llengües nacionals, ve a ésser com l'artificialitat del sistema mètric decimal amb relació als antics sistemes de pesos i mesures: pot dir-se que els peus i les polzades són elements més naturals que el metre? Ací l'artificialitat suposa major claredat, simplicitat i precisió, per bé que menys tradició, i cap home progressiu no pot fer-li'n retret. El ja esmentat Aymonier ha escrit bellament: "El botànic no s'ofèn gens si el jardiner enriqueix la flora de varietats més riques de color o de forma; i si s'ofenia i la tulipa blava o negra li semblava un monstre, llavors fóra igual a aquells lingüistes per als quals "els idiomes dels papús o dels pells-roges són preferibles a les nostres belles llengües literàries, així com els escardots salvatges ho serien a les roses meravelloses obtingudes per una cultura refinada i un art superior."

O, breument, les llengües "naturals" són, en el fons,
tan artificials com l'Esperanto

Hem dit que l'Esperanto no és, en rigor, una llengua artificial. I en dir això, afirmàvem, d'una manera tàcita, que és un idioma tan natural com ho són el català i el francès. Però si extremem el rigor científic haurem de dir: no és que l'Esperanto sigui tan natural com les llengües nacionals, sinó que les anomenades llengües naturals són, en el fons, tan artificials com l'Esperanto.

Diu el repetit Aymonier: "Hom ha abusat de les comparacions tretes de la biologia, de les frases fetes sobre el llenguatge organisme; la biologia i la lingüística no tenen sinó relacions molt remotes." Realment no hauríem de parlar de llengües vives i mortes, de les llengües naturals i artificials. En tot cas les nostres expressions tenen només una valor metafòrica; el llenguatge no és cap organisme, ni cap producte natural, sinó una convenció humana, un contracte, l'obra d'una voluntat més o menys conscient. Si fos veritat que una llengua és un organisme, tant se valdria de dir que l'home pot crear, peça per peça, una planta o un animal. Sense dos homes que l'emprin per a llur intercomprensió, una llengua no existeix; no pot existir per si mateixa.

Diu Breal en la seva "Sémantique": "Cal tancar els ulls a l'evidència per a no veure que una voluntat obscura, però perseverant, presideix els canvis del llenguatge."

I Cart afirma: "Una llengua no és una abstracció real o, parlant com els filòsofs, un ésser, que existeix per si mateix, sinó veritablement un contracte, del qual hom té o no té consciència, entre aquells qui usen la tal llengua."

El professor Meillet ha reconegut que no és impossible de crear, d'estendre i de mantenir una llengua que seria un poc més artificial que el francès, des del moment

que el francès ha estat deliberadament fixat per uns gramàtics, i mantingut, des de fa alguns segles, amb un mínimum de canvis, per la voluntat reflexiva dels francesos i de llurs governs successius; des del moment que unes llengües, com el noruec o el txec, han estat creades per una selecció arbitrària; des del moment que llengües nacionals han estat creades per professors, les quals no són sinó imitacions de les grans llengües; des del moment que en totes les llengües entra "una part molt gran de voluntat humana i de reflexió" i que una llengua és una entesa que canvia en virtut d'un acord d'un conjunt d'homes.

No és endebades que hom parla de la llengua de Cervantes, del Dant o de Verdaguer, i és innegable la influència d'homes genials com Zamenhof i Pompeu Fabra, en l'obra dels quals hi ha molta més analogia que molts no es pensen. No hi ha dubte, aiximateix, que els gramàtics de Port-Royal influïren la llengua francesa i que la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans inicià la veritable renaixença de la nostra llengua catalana.

L'Esperanto és una llengua lògica

Traduïm del llibre de Couturat sobre la història de la llengua universal: "El sistema de formació de mots en Esperanto és d'una regularitat i d'una fecunditat admirables. És sobre tot el dit sistema allò que contribueix a donar a l'Esperanto aquest caràcter meravellós de llengua natural, de llengua vivent, que bons jutges li reconeixen. És veritablement una llengua autònoma que posseeix reserves intrínseques i il·limitades, que té una fesomia original i un esperit propi... Doncs, no es tracta pas d'una llengua artificial, plenament fixada i morta, simple calc de les nostres llengües; és una llengua capaç de viure, de desenvoluparse i d'ultrapassar en riquesa, en fluïdesa i en varietat les

llengües naturals. En fi, és una llengua susceptible d'elegància i d'estil, si és veritat que la veritable elegància consisteix en la simplicitat i la claredat i que l'estil no és sinó l'ordre que hom posa en l'expressió del pensament."

També De Beaufront ha escrit: "Des de qualsevol punt de vista, l'Esperanto és una obra de molt alta lògica i d'un sentit pràctic admirable."

Però Bergson ha dit: "La vida ultrapassa els límits de l'intel·lecte per tots costats." Si extremàvem la lògica (error en què caigueren els esmentats Couturat i De Beaufront, més matemàtics i logicistes que no pas lingüistes i gramàtics, els quals, després d'haver escrit les anteriors frases d'elogi, intentaren debades de reformar l'Esperanto sota el nom d'Ido), la virtut esdevindria defecte; el llenguatge, sobretot el parlat, és una cosa massa espontània perquè se li pugui demanar una precisió algèbrica, i l'Esperanto fa concessions a la psicologia, esdevenint malleable, pràctic i ple de sentiment. (En l'ús de prefixos i sufixos per a la formació de mots, el bon sentit del qui parla o escriu pot moure's entre els límits del principi de suficiència i del principi de necessitat; i en l'aplicació de les regles gramaticals hom prefereix, en algun rar cas de dubte, la claredat a la correcció estricta.)

Però l'Esperanto (que no és rígid, sinó viu i flexible, per tal com no extrema la lògica) dóna un marge de llibertat a la interpretació psicològica

Ch. Bally, en la seva obra "Le Langage et la Vie", remarca que també per a les llengües la font de tota vida no és l'intel·lecte, sinó el sentiment. Glossant aquest fet, Cart ha escrit (en Esperanto) les frases que segueixen:

“L’Esperanto no és fill d’un esperit purament lògic, és fill d’un desig d’acció, d’un sentiment actiu, i aquest sentiment és l’amor més alta de totes les amors: l’amor a la humanitat; i solament l’amor—no el seny—crea i vivifica.

D’això no resulta que l’intel·lecte, la raó, la lògica no han tingut, no han de tenir llur important tasca en la combinació d’una llengua, en la seva evolució, o millor dit en el seu enriquiment. Però, comprenent l’origen, l’essència de la nostra llengua, hom evitarà, amb tota cura, que, sota pretext de fer-la encara més regular, més racional, més lògica, hom li llevi la vida i ens doni, en lloc d’una cosa vivent, un sistema amb pretensions de lògica absoluta—tan absoluta com impracticable—a gust dels teoritzadors que viuen en el món de l’abstracció i a disgust dels homes—no menys amants de la ciència que els altres—que toquen de peus a terra i veuen en la llengua internacional no solament un problema lingüístic, ans encara—i per damunt de tot—un problema social.”

L’Esperanto no és solament una llengua comercial i científica

Transcrivim de la ja esmentada “Història de la Llengua Universal”, de Couturat: “Els qui limiten l’ús d’una llengua internacional a la conversació sobre afers comercials i a la correspondència comercial, poden descurar la flexibilitat lingüística i preferir la rigidesa; però per a traduir fidelment tota mena d’obres escrites en tota mena de llengües, cal, al contrari, que la llengua internacional posseeixi la màxima ductilitat i elasticitat, sense perdre gens de claredat. Doncs bé; quant a aquest punt l’Esperanto ha provat amb èxit les seves condicions per mitjà de tra-

duccions de moltes obres literàries, que amb la màxima fidelitat reflecteixen el text original.” (1).

L'Esperanto és també una llengua literària

Traduïm d'un interessant article “L'Esperanto i els literats”, de l'escriptor francès Léon Frapié: “Sempre m'ha sorprès, com a literat, la incomprensió gairebé general dels escriptors en esguard de la qüestió d'una llengua auxiliar internacional i més concretament en esguard de l'Esperanto—puix que també és la sola llengua artificial actualment compresa i parlada.

Si creïem molts dels nostres col·legues, tot esforç de propaganda en favor de l'Esperanto fóra un atemptat a la llengua francesa, instrument de la nostra preponderància en el món.”

I, tot admetent que el francès esdevingués una veritable llengua internacional, el dit escriptor fa la següent objecció: “Al costat del lluminós joiell que constitueix la nostra llengua, tal com continuarien de parlar-la el poble de França i alguns intellectuals estrangers, regnaria, enllà de casa nostra, un francès d'exportació, francès internacional o de segona zona, les deformacions del qual, volgudes i necessàries, influïrien ben aviat de la manera més molesta sobre el nostre francès clàssic.” També molts escriptors—i molts simples ciutadans—d'altres països temen que l'Es-

(1) Només en poesia hi ha editades les següents traduccions (obres senceres): «Ifigènia a Tàurida» i «Faust», de l'alemany Goethe; «Don Tadeu», del polonès Mickiewicz; «La Tragèdia de l'Home», de l'hongarès Madach; «Hàmlet», «Macbeth», «El rei Lear» i «Somni d'una nit del mig de l'estiu», de l'anglès Shakespeare; «Amfitrió», del francès Molière; l'«Infern», de l'italià Dante Alighieri; «Eugeni Onegin», del rus Alexandre Puixkin, i altres. Hi ha també abundants —i magistrals— traduccions de vers a les antologies polonesa, búlgara, flamenca, francesa (belga), hongaresa, estoniana i catalana.

peranto atempta contra les llengües nacionals. I per bé que alguns d'ells arriben a transigir amb l'Esperanto com a llengua per al comerç i el turisme i àdhuc per a la ciència, tanmateix es revoltent davant la idea que l'Esperanto pugui arribar a tenir pretensions literàries. Es tracta només d'un desconeixement total dels termes del problema. Si l'Esperanto serveix per a la literatura, és inútil que s'escarrassin contra un fet i que segueixin blasmant l'ús literari de l'Esperanto, empesos per llurs apriorismes.

Com que els esperantistes no pretenem pas que l'Esperanto esdevingui llengua universal i única, sinó que volem només dotar la humanitat d'una llengua internacional i auxiliar, és evident que l'ús literari de l'Esperanto ha d'aplicar-se de preferència a les traduccions, les quals faciliten la coneixença recíproca dels pobles, amb profit per a l'esperit de germanor universal.

Però si algú vol escriure originalment en Esperanto no ja catàlegs de comerç, opuscles de turisme, comunicacions científiques o tesis doctorals, ans encara obres literàries, obres d'imaginació, de creació artística, d'emoció lírica... és evident també que ningú no pot pas privar-li-ho, ni el fet resulta atemptatori a cap ideologia. Si no existien lectors de literatura original en Esperanto, no podria existir l'escriptor. I el poeta màxim en llengua internacional és K. Kalocsay, de Budapest, on existeix un cenacle que publica la revista mensual "Literatura Mondo". Com a mot final, direm que no és d'estranyar que en Esperanto sigui possible la poesia des del moment que existeixen rims com són ara: poezio-melodio, flamo-dramo, auroro-doloro (o bé auroro'-dolor') i momento-turmento (o bé moment'-turment').

Si és veritat que els precursors en el renaixement dels pobles han estat els poetes i que en la naixença de les llengües els poetes generalment han precedit els prosistes, tam-

bé ho és que Zamenhof no fou pas, com hom podria imaginar, un cerebral, sinó un poeta, un veritable creador, un home ple de sentiment, qui sapigué—còm diu molt bé Camille Aymonier—“harmonitzar el rigor de les regles amb les exigències de l’ús i de la pràctica, conciliar l’ordre i la llibertat; i, en fi, animar, dotar de vida aquest Esperanto, talment que pogués desenvolupar-se, créixer, i estendre la seva activitat, com les més vivents de les llengües naturals.”

JAUME GRAU CASAS

Nota.—Em cal agrair als companys S. Alberich-Jofrè, President de la “Federació Esperantista Catalana”, i Delfí Dalmau, membre del “Comitè de la Llengua” esperantista, llur ajut en la revisió d’aquesta obra—redactada per mi en l’espai de dos mesos, en compliment d’una promesa feta al Congrés Esperantista Català del Vendrell.— J. G. C.

BIBLIOGRAFIA

- A. ALDRICH. Poŝvortareto (Vocabulari Esperanto-Català i Català-Esperanto). Barcelona, 1909.
- CAMILLE AYMONIER. Essai sur la Dérivation Comparée dans les langues naturelles et artificielles. "Office Central Espérantiste", Paris, 1921.
- DOKTORO BENSON. Universala Esperanto-Metodo (Universala Multlingva Bildvortaro). "Benson School of Esperanto", Newark, New Jersey, U. S. A., 1932.
- TH. CART. Vortaro de la Oficialaj Radikoj de Esperanto laŭ "Universala Vortaro" kaj la tri oficialaj aldonoj. "Kolekto de la Akademio". Paris, Julio 1922.
- TH. CART. Pri landnomoj. La sistemo de D-ro Zamenhof. "Kolekto de la Akademio". Eldonejo "Esperantista Voĉo", Jaslo (Polujo), 1927.
- P. CHRISTALLER. Esperanto. La gramatiko de D-ro Zamenhof kun komentario. Verlag von Wilhelm Violet, Stuttgart, 1921.
- ESPERANTISTA AKADEMIO. Kvara aldono al "Universala Vortaro". "Oficiala Bulteno", Paris, Februaro 1930.
- PAUL FRUICHTER. Kompleta Gramatiko kaj Vortfarado de Esperanto. "Esperantista Voĉo", Jaslo (Polujo).
- J. G. C. Primer manual de la llengua auxiliar internacional Esperanto. (Amb un petit Vocabulari Esperanto-Català.) "Eldona Fako de K. E. F.", Barcelona, 1930.
- S. GRENKAMP-R. DE LAJARTE. Vortoj de Profesoro Th. Cart. "Esperantista Voĉo", Jaslo (Polujo), 1927.
- WALTER LIPPMANN. Dr. Zamenhofs Sprachliche Gutachten. Ferdinand Hirt & Sohn, Leipzig, 1921.

- KABE. Vortaro de Esperanto. "Esperantista Centra Librejo", Paris, 1922.
- K. KALOCSAY. Lingvo, Stilo, Formo. "Literatura Mondo", Budapest, 1931.
- ROBERT KREUZ. Esperanto in Handel und Verkehr. Ferdinand Hirt & Sohn, Leipzig, 1926.
- FREDERIC PUJULÀ. Curs Pràctic de la llengua Esperanto. (Amb un petit Vocabulari Català-Esperanto.) Biblioteca Popular de "L'Avenç", Barcelona, 1913.
- FREDERIC PUJULÀ. Vocabulari Català-Esperanto i Esperanto-Català. "Biblioteca Joventut", Barcelona, 1909.
- RENÉ DE SAUSSURE. La Vort-Strukturo en Esperanto. Suplemento al "Kataluna Esperantisto", 1917.
- STELLA. Esperanto in twelve lessons. "The British Esperanto Association", London, 1922.
- EUGEN WÜSTER. Enciklopedia Vortaro Esperanta-Germana. Ferdinand Hirt & Sohn, Leipzig, 1923.
- EUGEN WÜSTER. Die Verhältniswörter des Esperanto. Ellersiek & Borel, Berlin und Dresden, 1924.
- D-RO L. L. ZAMENHOF. Fundamenta Krestomatio de la Lingvo Esperanto. Dektria Eldono. "Esperantista Centra Librejo", Paris, 1931.
- D-RO L. L. ZAMENHOF. Lingvaj Respondoj. "Esperantista Centra Librejo", Paris, 1925.

GRAMÀTICA
i EXERCICIS

Pronunciació

1. ALFABET. L'alfabet Esperanto consta de vint-i-vuit lletres (cinc vocals i vint-i-tres consonants):

a b c ĉ d e f g ĝ h ĥ i j ĵ
k l m n o p r s ŝ t u ŭ v z

Exercici de lectura (1)

Nomoj de la literoj: a, bo, co, ĉo, do, e, fo, go, ĝo, ho, ĥo, i, jo, ĵo, ko, lo, mo, no, o, po; ro; so; ŝo; to; u, ŭo, vo, zo.

2. VOCALS. Les cinc vocals a, e, i, o, u són pronunciades com en espanyol; això és: la a és sempre com la à catalana (*fàcil, mirall*); la e és sempre com la é catalana (*bé, anyell*); i la o és sempre com la ó catalana (*graó, pous*).

En Esperanto no existeixen la è *oberta*, ni la ò *oberta* catalanes; així, doncs, la e de l'Esperanto (per exemple, *festo*) es pronunciarà com la e de *festa* i no pas com la e d'*aquesta*.

És interessant que en la llengua internacional cada vocal tingui solament un so (i no pas dos o tres, com en català, i àdhuc cinc o sis, com en anglès), puix que així en surt afavorida la unitat de pronunciació.

El deixeble català que comença d'aprendre l'Esperanto té tendència a pronunciar malament la *e* i la *o* en casos com: *mi estas* (jo sóc) i *forta voko* (forta crida).

Recordeu: les vocals en Esperanto són com en castellà: **a, e, i, o, u.**

Exercici de lectura (2)

e, esti, beno, tre, restanta, ne, serio, peti, festa, jes, sed, en, re.

o, koni, dormi, porti, morta, forta, trovi, gondolo.

3. CONSONANTS. Les consonants **b, d, f, k, l, m, n, p, r, t, v, z** són pronunciades com en català.

Només difereixen:

c Es pronuncia *ts* (com en *potser*).

Palaco, *palatso*, palau.

Placo, *platso*, plaça.

Caro, *tsaro*, tsar.

ĉ Es pronuncia *tx* (com en *escletxa*), i com la *ch* espanyola (com en *chocolate*).

Plaĉi, *platxi*, plaure.

Ĉielo, *txielo*, cel.

Ĉarma, *txarma*, encisador.

g Es pronuncia *ga, gue, gui, go, gu* (mai amb so fricatiu).

Gazeto, **generalo**, **gitaro**, **gorilo**,

gumo, *gueneralo, gitaro*, etc.

ĝ Es pronuncia *tj* (com en *platja*).

Paĝo, *patjo*, pàgina.

Neĝo, *netjo*, neu.

Rifuĝi, *rifutgi*, refugiar-se.

- h** És aspirada, com la *h* anglesa, i lleugerament semblant a la *j* castellana. (Recordeu la interjecció catalana *hum!* i la pronunciació andalusa de *hembra*).
- h̄** Es pronuncia com la *j* castellana.
Eh̄o, ressó, es pronuncia com el final del mot castellà *reflejo*.
- j** Es pronuncia *i* (formant sempre diftong o síl·laba).
Jes, *yes*, sí.
Lernejo, *lerneio*, escola.
Gutoj, *gútoi*, gotes.
- ĵ** Es pronuncia com la *j* catalana (*jóc*).
Ĵeti, *jeti*, llançar.
Ĵaluzo, *jalusa*, gelós.
Brodaĵo, *brodaĵo*, brodat.
- s** Es pronuncia *ss* catalana (com en *passar*). Sempre és sorda, àdhuc entre vocals.
Rusa, *russa*, rus.
Kaoso, *caosso*, caos.
Lasi, *lassi*, deixar.
- ŝ** Es pronuncia com *ix* en *reixa*. (So de la lletra *xeix*.)
Ŝuo, *xuo*, sabata.
Ŝelo, *xelo*, pell, escorça.
Ŝi, *xi*, ella.
- ŭ** Es pronuncia com la *u* catalana, sempre formant diftong o síl·laba.
Eŭropo, *Europa*, Europa.
Ĵaŭdo, *jaudo*, dijous.
Baldaŭa, *baldaua*, prompte.
Feŭdo, *feudo*, feude.

Quant a les consonants pronunciades com en català, cal remarcar, però, que:

1. La lletra **b** presenta sempre el seu so sonor (com en *bona*), i no té mai el so de doble **b** (*bb*), ni el de **p**. En Esperanto cal llegir *kredeble* i no *kredebble*, ni *kredeple*.

2. La lletra **d** conserva en els enllaços el seu so sonor (com en *de*). **Sed ankaŭ** (que significa: *però també*) es llegirà: **sedankaŭ** i no **setankaŭ**.

3. La lletra **r** és sempre suau, tant si es troba entre vocals (*tirano*), com si es troba al començament de mot (*rano*). En la pràctica, però, hom tendeix a fer la **r** una mica forta quan es troba al començament de mot, i per això ens hem permès de dir que la **r** de l'Esperanto és pronunciada com en català, encara que això sigui veritat només aproximadament. D'altra banda, la **r** és la lletra que té internacionalment menys unitat de pronunciació.

4. La lletra **z** de l'Esperanto és igual com la **z** i la **s** sonora catalanes. **Zoologio**, zoologia. **Azeno**, ase. **Rozo**, rosa. **Bazo**, base. **Entuziasmo**, entusiasme.

Exercici de lectura (3)

bo, bona, **abio**, kredebla, **meblo**, duobla, bruna, **afabla**, nobla, **bleki**, brako.

do, dio, parolado, fasado, cedi, **sed**, planedo, **kre-do**, dramo, haladzo, hedero, heredi.

fo, fumi, grafo, flegi, frivola.

ko, kulturo, karto, eklektika, porko, kanto, **kvalito**, kvarco, kravato.

lo, lando, filo, fulmo.

mo, melono, ami, mem, ambaŭ, embaraso.

no, naŭ, anuso, nomo, doni, kanvaso.

po, pomo, papo, plena, programo, pfenigo.

ro, remi, esperi, arbo, rabo, rubo, herbo, nombro, korvo, kovri.

to, tero, trovi, korto, rato, termometro.

vo, vojo, vidi, avo, aveno, veni.

hazardo, zebro, makzelo, vizi, ekstazo, zumi, uzo, ruza.

co, beleco, celo, kruco, kuraci, laca, sagace, paci, sceno, kruconi, scio, disciplino, cenzuro, facila, paco, peco, speco, spico.

go, galo, ganto, gemo, garni, gento, genuo, gesto, gitaro, dungi, filologo, ago, gurdo, glano, gramo, grotto.

ho, halti, hejmo, hirundo, homo, hundo, havi, horo, honoro, hajlo.

jo, jaro, je, kajo, ju, kaj, bonaj, akceptejo, aŭtoroj, momentoj, Katalunujo.

so, sama, salo, selo, sola, sumo, anaso, pesi, foso, poluso, stelo, slango, scio, scienco, svingi, smeraldo, skandi, sledo, svarmi, stango, astma, fiasko.

ŭo, laŭdi, Eŭropo, aŭ, preskaŭ, ankaŭ, ankoraŭ, kvazaŭ, antaŭ, ĉirkaŭ, kontraŭ, almenaŭ.

4. LLETRES AMB ACCENT CIRCUMFLEX. El lector haurà remarcat una certa relació entre les lletres que porten accent circumflex.

En Esperanto no hi ha accents gràfics per a assenyalar la síl·laba més forta, puix que tots els mots són plans, ni per a indicar diferents sons de vocals, ja que totes tenen només un so. Els accents circumflexos formen part integrant de la lletra i estalvien de recórrer a l'ús de dues lletres per a representar un sol so: la *ĉ* de l'Esperanto equival a la *ch* espanyola; la *ŝ* de l'Esperanto equival a la *sh* anglesa, etc.

En efecte, hom pot comparar el grup de lletres

ê — *tx*: fatxa.

ŝ — *ix*: faixa.

amb l'altre grup similar:

ĝ — *tj*: platja.

ĵ — *j* (o *g*): pluja o plagi;

i hom veurà que la segona lletra de cada grup representa el mateix so de la primera lletra del mateix grup, però sense la força que li dóna la **t** que el precedeix. Val a dir que sense circumflex són fricatives, i amb circumflex són geminades.

Exemple:

ê **buêo**, butxo; — **maêo**, matxo.

ŝ **buŝo**, buixo; — **maŝo**, maixo.

ĝ **aĝo**, atjo; — **paĝo**, patjo.

ĵ **ajo**, ajo; — **okupaĵo**, okupajo.

Quant a la lletra **ĥ**, és usada rarament i hom tendeix a substituir-la per **k**. (**Anarĥio** — anarkio).

Exercici de lectura (4)

êo, **dolêa**, **êar**, **êaro**, **êelo**, **êirkañ**, **arêo**, **pioêo**,
kaũêuko, **aêa**, **pasteêo**, **niêo**, **buêo**, **êesi**, **êerpi**.

ĝo, **kuraĝa**, **ĝermo**, **ĝentila**, **paĝio**, **ĝibo**, **domaĝo**,
ĝojo, **ĝuo**, **ĝusta**, **muĝo**.

ĥo, **ĥaoso**, **eĥ**, **monaĥo**, **ĥoro**.

ĵo, **ĵaũdo**, **ĵeti**, **belajo**, **ĵuri**.

ŝo, **ŝalo**, **ŝerco**, **kaleŝo**, **ŝi**, **paŝo**, **ŝuo**, **verŝi**, **fisô**,
fuŝi, **ŝmiri**, **ŝranko**, **ŝtopi**.

5. REGLES GENERALS. Cada lletra conserva *sempre* el so alfabètic; hom pronuncia totes les lletres; en Esperanto no hi ha lletres mudes.

A cada lletra correspon *un sol so*; a cada so correspon

una sola lletra. (En Esperanto és representat invariablement per la lletra **k** el so que en altres llengües té una triple representació per les lletres **c**, **qu** i **k**.)

Tot això és ben natural, si hom considera que una llengua que aspira a ésser internacional cal que tingui la màxima simplicitat i regularitat.

L'ortografia esperantista és rigorosament fonètica. Només hi ha una manera d'escriure un mot correctament pronunciat.

En un mot simple, mai no hi ha una lletra doble. Si hom troba en el mot **littuko**, una lletra doble, això vol dir que el mot és compost de **lit** i **tuko**; cal, doncs, pronunciar-lo **lit-tuko**, fent sentir netament les dues parts del mot.

Exercici de lectura (5)

En Esperanto, llengua a usar internacionalment, cal donar a cada lletra el seu propi so, i no confondre-les.

Pronuncieu bé les lletres següents, puix que hi ha en Esperanto dues dotzenes de paraules on fóra possible la confusió:

b — v

rabi , robar	ravi , meravellar
besto , bèstia	vesto , vestit
bindi , enquadernar	vindi , embolcallar
bojo , lladruc	vojo , camí
beni , beneir	veni , venir

s — z

rusa , rus	ruza , astut
roso , rosada	rozo , rosa
raso , raça	razo , acció d'afaitar

h — ĥ — k

horo, hora **ĥoro**, cor (de cantar) **koro**, cor (víscera)

Hi ha en Esperanto uns pocs mots que presenten també una certa semblança (més gràfica que fonètica), quan hom comença d'aprendre la llengua internacional, però que en la pràctica no ofereixen cap dificultat.

muso, ratolí

lego, lectura

ago, acció

gemo, gemma

muŝo, mosca

leĝo, llei

aĝo, edat

ĝemo, gemec

6. ACCENT TONIC. L'accent tònic recau sempre damunt la *penúltima* síllaba: això és, en Esperanto tots els mots són *plans*, no n'hi ha d'*aguts*, ni d'*esdrúixols*.

Cada vocal és una síllaba. Les síllabes es compten, doncs, pel nombre de vocals, **ŭ** i **j** essent consonants.

Exemples:

muziko es pronuncia *muziko* i no *múziko*.

demokratio es pronuncia *demokratío* i no *demo-kràtio*.

unua es pronuncia *unúa* i no *únua*.

teatroj es pronuncia *teàtroi* i no *teatrói*.

Exercici de lectura (6)

monero, muziko, aristokrato, demokratio, maniero, centimo, perej, neu, flui, fluida, praktika, unua, kiu, iam, jam, ies, jes, ia, ja, gracia, enui, barometro.

Terminacions gramaticals

SUBSTANTIU: Termina en **o**: **frato**, germà.

ADJECTIU: Termina en **a**: **frata**, fraternal.

VERB: Termina en **i**: **diri**, dir.

ADVERBI: Termina en **e**: **frate**, fraternalment.

Nota. ... Tots els mots de diverses síl·labes terminats en **e**, són adverbis (adverbis derivats). Ex.: **forte**, fortament; **bele**, bellament. Hi ha, però, mots que per si mateixos són adverbis: **jes**, sí; **ankoraŭ**, encara; els quals no terminen en **e**.

Conseqüència important. Del que hem dit resulta que quan hom sap un mot en Esperanto, hom en sap també un, dos o tres que s'hi relacionen naturalment. Així, coneixent el mot **paroli**, que vol dir *parlar*, si suprimim el final **i** i posem el final **o**, obtindrem el mot **parolo**, que vol dir *paraula*; reemplaçant el final **i** per **a**, obtindrem l'adjectiu **parola**, que significa *oral*; encara, amb el final **e**, obtindrem l'adverbi **parole**, que significa *verbalment*.

De la mateixa manera, de: **ĝoji**, que significa *sentir joia*, *alegrar-se*, es fa: **ĝojo**, *joia*; **ĝoja**, *joios*; **ĝoje**, *joiosament*.

Aquesta possibilitat de *fer a voluntat* alguns mots d'un de sol, és una de les causes de la gran riquesa del vocabulari Esperanto.

Explicació gramatical

SUBSTANTIU: **o**.

ADJECTIU: **a**.

Noms *substantius* són anomenats, en gramàtica, totes les coses que tenen *substància* material o ideal.

Coses materials: piano, pedra, rosa, lleó, dona.

Coses ideals: música, escultura, bellesa, zoologia, fada.

En Esperanto sempre terminen en **o**: **piano, rozo, leono, muziko, zoologio.**

Adjectius qualificatius són anomenades no les coses, sinó les *qualitats* de les coses.

Per exemple: piano *sonor*; pedra *dura*; rosa *blanca*; lleó *terrible*; dona *bonica*; música *descriptiva*; escultura *antiga*; bellesa *clàssica*; zoologia *pintoresca*; fada *pirenenca*.

En Esperanto sempre terminen en **a**: **sonora, blanka, terura, antikva, klasika.**

Recordeu: Els *substantius* són *coses*; els *adjectius* són *qualitats o determinacions de les coses*.

VERB: **i.**

ADVERBI: **e.**

Verbs són anomenats, en gramàtica, tots els mots que expressen *acció o estat* i poden conjugarse.

Per exemple: menjar, cosir, riure, venir (infinitius); o les seves formes de conjugació, com: ell *menja*, ella *cosirà*, tu *riueres*, *veniu*.

En Esperanto sempre terminen en **i**: **manĝi, kudri, ridi, veni.**

Adverbis són els mots que qualifiquen o determinen els verbs, els *adjectius* o altres *adverbis*.

Per exemple: estimar *molt*; cosir *bé*; riure *fortament*; venir *de pressa*, *verament* interessant, *força* de pressa.

En Esperanto els adverbis derivats sempre terminen en **e: multe, bone, ofte, rapide, vere.**

Recordeu: Els verbs són *accions*; els adverbis són *qualitats dels verbs, dels adjectius o d'altres adverbis.*

Si l'adverbi qualifica el verb, tal com l'adjectiu qualifica el substantiu, *l'adverbi ve a ésser, doncs, una mena d'adjectiu del verb.*

Exercici de traducció (6 bis)

fini, fino, fina; komenci, komenco, komenca, komence; ĉarmi, ĉarmo, ĉarma; kuraĝi, kuraĝo, kuraĝa, kuraĝe; ami, amo, ama, ame; diferenci, diferenco, diferenca, diference; brui, bruo, brua, brue; venki, venko, venka, venke; fiksi, fiksa, fikse; persono, persona, persone; minaci, minace, minaco, minaca; miraklo, mirakla, mirakle; muziko, muzika, muziki, muzike; teatro, teatra, teatre.

Substantiu: termina en o

7. SUBSTANTIU. Repetim que en Esperanto tots els substantius terminen en o: **substantivo**, *substantiu*; **gramatiko**, *gramàtica*; **leciono**, *lliçó*; **ekzerco**, *exercici*. (En poesia, la terminació o del substantiu, en nominatiu singular, pot ésser substituïda per un apòstrof: **ĝardeno**, *ĝarden'*.)

patro , pare	homo , home (del gèn. humà)
frato , germà	viro , home (mascle)
leono , lleó	libro , llibre
besto , bèstia	krajono , llapis
rozo , rosa	plumo , ploma
floro , flor	papero , paper
kolombo , colom	fenestro , finestra
birdo , ocell	pordo , porta
suno , sol	ŝtupo , graó
luno , lluna	domo , casa
ĉielo , cel	urbo , ciutat
tero , terra	lando , país
infano , infant	stelo , estrella

Exercici

Convertiu en substantius els mots següents, i traduïu uns i altres:

hon-a	kant-i	rapid-e
muzik-a	kon-i	silent-e
teatr-a	skrib-i	bru-e
urb-a	don-i	lum-e

hom-a	vid-i	piec-e
ciel-a	mort-i	vintr-e
frat-a	ir-i	jar-e
amik-a	ven-i	komenc-e
kor-a	manĝ-i	fin-e
fort-a	trink-i	semajn-e

8. PLURAL. Hom marca el plural d'un nom substantiu o d'un adjectiu afegint-hi la lletra **j**.

Ex.: **Bona patro**, bon pare; **bonaj patroj**, bons pares; **blankaj êvaloj**, cavalls blancs.

Com que la lletra **j** és consonant, per bé que amb so de *i*, l'accent tònic no canvia de lloc malgrat aquesta addició.

Ex.: **pàtro**, **pàtroj**, i no *patrój*.

Exercici de traducció (8)

Pomo. Pomoj. Melono. Melonoj. Stelo. Steloj. Ŝipo. Ŝipoj. Ĝardeno. Ĝardenoj. Princo. Princoj. Kataluno. Katalunoj. Diafana. Diafanaj. Agrabla. Agrablaj.

9. FEMENI. En Esperanto, hom s'acontenta de donar a tot ésser masculí un corresponent femení o de designar la femella d'una espècie reemplaçant la **o** final del nom per **ino** (o millor dit: intercalant entre l'arrel i la terminació el sufix: **in**).

Ex.: **Heroo**, heroi; **heroino**, heroïna; **patro**, pare; **patrino**, mare; **bovo**, bou; **bovino**, vaca.

En Esperanto (com en anglès) no hi ha gènere *gramatical*. Per què cal, en efecte, donar gènere a objectes com: *la taula, el banc, la cadira*, o àdhuc a animals el sexe dels quals no és determinat: *la perdiu, el corb*? De tal manera que en català ens cal dir *la perdiu* (àdhuc tractant-se d'un

mascle), i *el corb* (àdhuc tractant-se d'una femella). El gènere en Esperanto és el gènere natural.

Exercici (9)

Convertiu en femenins els mots següents, i traduïu uns i altres:

patr-o	ŝaf-o	reĝ-o
fil-o	elefant-o	princ-o
frat-o	ĉeval-o	katalun-o
kuz-o	onkl-o	katolik-o
av-o	nev-o	pastr-o
amik-o	bov-o	tajlor-o
edz-o	kat-o	di-o
nep-o	hund-o	aer-o
kapr-o		

10. ARTICLE. En Esperanto hi ha un sol article determinatiu: **la**, absolutament invariable per a tots els gèneres, nombres i casos, i que significa: *el, la, els, les*. (Ultra la forma **la**, s'usa també **l'**, principalment en poesia.)

L'article *determinatiu* s'usa (es pot usar) gairebé en els mateixos casos que en català; però potser cal restringir-ne una mica l'ús. En molts casos, si hom suprimeix l'article determinatiu, el text Esperanto queda igualment clar. En algunes llengües (l'latí i llengües eslaves) no existeix l'article determinatiu, i això fa que alguns pobles, en emprar l'Esperanto, es limiten a usar la partícula **la** quan és estrictament necessària.

D'article *indeterminatiu*, en Esperanto no n'hi ha. *Un, una, uns, unes* no es tradueixen: vet-ho aquí.

Ex.: **La patro**, el pare; **la patroj**, els pares; **patro**, un pare; **patroj**, uns pares; **la patrino**, la mare; **patri-**

noj, unes mares; **rozo estas floro**, una rosa és una flor; **patro kaj filinoj**, un pare i unes filles (o bé “pare i filles”).

Exercici de traducció (10)

La kato. La hundino. La leonoj. La kaprinoj. Tablo estas (és) meblo. La tablo estas alta. Leono estas besto. La afrika leono. En la domo estas fenestro. Sur (*sobre*) la tablo estas kraĵono. Sur la tablo estas la kraĵono.

Adjectiu: termina en **a**

11. ADJECTIU. Repetim que en Esperanto tots els adjectius terminen en **a**. Per exemple: **bela, granda, bona, nova**.

L'adjectiu rep la terminació **j** del plural: **alta arbo, altaj arboj** (arbre alt, arbres alts). Però no s'acorda en gènere, és invariable per al femení: **blanka ĉevalo, blanka ĉevalino** (cavall blanc, egua blanca).

No és cosa obligatòria, però s'acostuma a posar l'adjectiu davant el substantiu. (Facila **problemo** amb preferència a **problemo facila**).

alta , alt	blanka , blanc
granda , gran	nigra , negre
dika , gruixut	verda , verd
vasta , vast	blua , blau
longa , llarg	ruĝa , roig
larĝa , ample	flava , groc
bela , bell	bruna , bru
riĉa , ric	blonda , ros
taŭga , apte	lerta , hàbil
necesa , necessari	vigla , vigorós
konvena , convenient	utila , útil
oportuna , oportú	tuta , total
	parta , parcial

Exercici (11)

Convertiu en adjectius els mots següents, i traduïu uns i altres:

kutim-o	desegn-i	insist-e
profesi-o	rid-i	persist-e
scienc-o	plor-i	konstant-e
religi-o	indik-i	tut-e
art-o	send-i	plen-e
virin-o	parol-i	long-e
infan-o	direkt-i	last-e
naci-o	naĝ-i	ĝem-e
ĝoj-o	bedaŭr-i	plend-e
	mov-i	amik-e

Exercici (11 bis)

Poseu les terminacions corresponents:

Bel... arto. Fort... viro. Plen... ĝojo. Long... ridi. Longa rid...
 Persista plor... Last... infano. Persist... movi. Ĝem... plori.
 Ĝoj... ridi. Plenda parol... Profesi... indiko. Kutim... movo. Vi-
 rin... plendo.

12. COMPARATIU DE SUPERIORITAT I D'INFERIORITAT. El comparatiu de superioritat en Esperanto es forma així:

pli ol — més que

i el comparatiu d'inferioritat, així:

malpli ol — menys que

Ex.: **pli blanka ol la neĝo**, més blanc que la neu;
malpli forta ol virino menys fort que una dona.

13. COMPARATIU D'IGUALTAT. Es forma amb els mots:

tiel kiel — així com, tant com

Ex.: **tiel juna kiel vi**, tan jove com vostè.

Els comparatius de quantitat es formen de la manera següent:

pli da... ol da (superioritat) més... que
malpli da... ol da (inferioritat) menys... que
tiom da... kiom da (igualtat) tant... com

Ex.: **pli da viroj ol da virinoj**, més homes que dones;
malpli da pano ol da vino, menys pa que vi; **tiom da plumoj kiom da kraĵonoj**, tantes plomes com llapis.

14. SUPERLATIU RELATIU DE SUPERIORITAT I D'INFERIORITAT. El superlatiu relatiu de superioritat en Esperanto es forma amb els mots:

la plej... el — el més... de
i el superlatiu d'inferioritat, així:

la malplej... el — el menys... de

Ex.: **la plej granda el la urboj**, la més gran de les ciutats; **la malplej vasta el la landoj**, el menys vast dels països.

15. SUPERLATIU ABSOLUT. Es forma amb **tre** (molt): **li estas tre avara**, ell és molt avar.

Exercici de traducció (12-13-14-15)

Pli alta ol la monto. Pli alta ol giganto. Malpli alta ol la muro. Malpli alta ol arbo. Tiel gaja kiel la infanoj. Tiel ama kiel patrino. La plej intima el la amikoj. La plej bela el la virinoj. La plej glora el la artistoj. La malplej alta el la domoj. La malplej agrabla el la laboroj. La malplej trankvila el la maroj. La plej larĝa vojo. La plej utila libro.

Exercici 12-15 bis

Completeu les frases següents:

Pli bona... pano. Pli bela... Venuso. Lakto estas malpli... ol neĝo. La... bona el la fraĵoj. La plej saĝa... la amikoj. Tiel bonkora... patrino. La... agrabla el la ludoj.

Verb: termina en *i*

16. VERB (Infinitiu). Repetim que en Esperanto tots els verbs, en infinitiu, terminen en *i*. Per exemple: **kanti, skribi, legi, ami.**

komenci , començar	kredi , creure
fini , acabar	opinii , opinar
havi , haver o tenir	vivi , viure
fari , fer	morti , morir
konstrui , construir	kreski , créixer
esti , ésser o estar	resti , restar
trovi , trobar	amuzi , divertir
renkonti , trobar-se amb	enui , avorrir-se
rigardi , mirar	ŝajni , semblar
vidi , veure	simili , assemblar-se
konsideri , considerar	rompi , trencar, rompre
porti , portar	ami , amar
pensi , pensar	trakti , tractar

Exercici (16)

Convertiu en verbs (en infinitiu) els mots següents, i traduïu uns i altres:

silent-o	mort-a	amuz-e
labor-o	viv-a	enu-e
am-o	rav-a	konkur-e
mank-o	persist-a	star-e
util-o	daŭr-a	ripoz-e
bezon-o	ĝoja	rajt-e
neces-o	funebr-a	prav-e
flu-o	harmoni-a	konven-e

romp-o
pens-o

sorê-a
konvink-a

dec-e
impon-e

17. TEMPS PRESENT. Totes les formes de conjugació, en temps present, en totes les persones del singular i del plural, terminen en **as**: **li skribas**, *ell escriu*.

18. TEMPS PASSAT. Totes les formes de conjugació, en temps passat, terminen en **is**: **li skribis**, *ell escriví*.

19. TEMPS FUTUR. Totes les formes de conjugació, en temps futur, terminen en **os**: **li skribos**, *ell escriurà*.

Ex.: **li venas**, *ell ve*; **li venis**, *ell vingué*; **li venos**, *ell vindrà*.

Exercici (17-18-19)

Li komencas. Li venis. Li rigardos. Li vidas. Li konsideris. Li portos. Li pensis. Li kredos. Li opinias. Li kreskis. Li vivas. Li mortos. Li restos. Li amuzas. Li enuos. Li rompos. Li traktos. Li similis. Li amis.

Exercici (17-19 bis)

Poscu les terminacions corresponents:

Nun li enu... Antaüe li ĝoj... Poste pens... Antaüe ŝi pens... Nun ŝi funebr... Poste ni ripoz... Poste ili plor... Nun ili rid... Antaüe ili silent... Mi nun persist... Mi poste rajt... Vi antaüe dir... Ni poste far... Nun ni kred... Rajt... konkur...

20. MODE CONDICIONAL. Termina en **us**: **mi venus**, *jo vindria*; **mi manĝus**, *jo menjaria*.

Se mi venus, *si jo venia*; **se mi manĝus**, *si jo menjava*.

21. MODE IMPERATIVU O SUBJUNTIU. Termina

en u: Ex.: **Vi skribu, escriviu. Mi volas ke li kantu jo vull que ell canti. Li volas, ke mi dormu, ell vol que jo dormi.**

22. **REGULARITAT DELS VERBS.** En la llengua internacional Esperanto *no hi ha verbs irregulars i tots tenen una mateixa conjugació.*

Amb els elements que ja hem vist:

as — present

is — passat

os — futur

us — condicional

u — imperatiu o subjuntiu

i — infinitiu

es fa en Esperanto tota la conjugació de verbs *simple*.

Més endavant, després d'estudiar els *pronoms personals* i d'explicar la conjugació *composta* (per mitjà de l'únic verb auxiliar *esti* i les formes de *participi*), podrem fer ampli *exercici de conjugació de verbs*.

Exercici de traducció (20-21-22)

Mi promenus. Mi povus. Mi promenus, se mi povus. Se mi dezirus, mi vojaĝus. Ĉu vi permesas, ke mi vojaĝu? Jes, sed mi esperas, ke vi ne vojaĝos. Vi venu. Ni laboru. Li vivu. Vivu Esperanto. Vivu Katalunujo.

Mi atendas, ke li venu. Mi atendis, ke li venu. Mi atentos, ke li venu. Mi esperas, ke li venos. Mi esperis, ke li venos. Mi esperos, ke li venos.

Exercici (20-22 bis)

Poseu les terminacions corresponents:

Se mi povus, mi dir... Se vi sciuz, vi respond... Se li manĝ...
li povus. Li deziras, ke ŝi kompren... Li esperas, ke morgaŭ ŝi ven...
Mi permesas, ke vi dir... Mi petas, ke ŝi silent... Vi volas, ke mi
parol... Se vi permes..., mi enirus.

Adverbi: termina en e

23. ADVERBIS COMPOSTS, AMB TERMINACIÓ EN E. Repetim que en Esperanto tots els adverbis (derivats, o millor dit, composts) terminen en e.

Ex.: **Harmonie, korekte, laŭte, arde.**

24. D'UNA SOLA ARREL. Gràcies a la possibilitat de formar adverbis donant la terminació e a qualsevulla arrel, hi ha en Esperanto una gran riquesa d'adverbis.

Per exemple:

aŭtomobile — en automòbil (automobilísticament).

piede — a peu (pedestrement).

hejme — a casa.

insiste, insistentment

modeste, modestament

ĝentile, gentilment

laŭte, en veu alta

sincere, sincerament

agrade, agradablement

surprize, amb sorpresa

favore, favorablement

laŭde, laudatòriament

elogiosament

alte, altament

respekte, respectuosament

solene, solemniament

kontraŭe, contràriament

ruze, astutament

mane, a mà, manualment

konstante, constantment

eterna, eternament

bicikle, en bicicleta

sufiĉe, prou

multe, molt

honore, honorablement,

amb honor

precipe, principalment

volonte, de bona gana

aktive, activament

lerte, hàbilment

silente, silenciosament

parkere, de cor

troe, excessivament

Exercici (23-24)

Convertiu en adverbis els mots següents, i traduïu uns i altres:

insult-o	fortik-a	vol-i
aütomobil-o	long-a	hav-i
komerc-o	simpl-a	vigl-i
muzik-o	sonor-a	gard-i
teatr-o	surd-a	gu-i
art-o	silent-a	favor-i
profesi-o	impon-a	skrib-i
goj-o	ruz-a	šerc-i
man-o	pasiv-a	simil-i
respekt-o	fru-a	taug-i

25. DE DIVERSES ARRELS. La dita riquesa d'adverbis (adverbi és, a parlar amb propietat, un sol mot que té la categoria d'adverbi, i no pas una locució adverbial composta de diferents mots) apareix major encara si hom considera que, segons veurem en estudiar la formació de mots composts, hom pot compondre un adverbi de dues arrels, unint aquestes i aplicant al final la terminació *e*.

Per exemple:

tutkore — de tot cor (**tut-a**, tot; **kor-o**, cor).

eksterlande — a l'estranger (**ekster.a**, exterior; **land.o**, país).

samtempe, ensems

denove, de nou

sençese, incessantment

senvole, involuntàriament

senpage, gratis

memvole, per voluntat
pròpia

kontraüvole, a contracor

eksterordinare, extraor-
dinàriament

transmare, a ultramar

interalie, entre altres

pogrande, a l'engròs

ealande, en el país

Exercici de traducció (25)

Samtempe. En la sama tempo. Nova. Novc. Denove. Ĉesi. Sen. Sen ĉeso. Senĉese. Voli. Sen volo. Senvole. Sen pago. Senpage. Mem. Volo. Memvole. Kontraŭ. Kontraŭ la volo. Kontraŭvole. Ekster. Ordinara. Eksterordinare. Trans la maro. Transmarc. Inter. Aliaj. Interalie. Po. Granda. Pogrande.

Exercici (25 bis)

Copieu les frases següents, completant-ne els mots que cal:

Rido kaj manĝo samtemp... Pogrande vend... Eksterordinar... viglo. Senpag... libro. Enland... komerc... Kontraŭvol... silent... Taŭg... muziko. Surda orel... Memvol... skrib... Transmar... telegram... Senĉes... laŭdi.

26. ADVERBIS SIMPLS, SENSE TERMINACIO FIXA. Hi ha en Esperanto altres mots que per ells mateixos són adverbis (adverbis simples), els quals no tenen cap terminació fixa. No terminen, doncs, forçosament en **e**, com ho fan els adverbis composts o derivats.

Llista dels adverbis simples o propis

jes , sí	jam ne , ja no
ne , no	(Ex.: nokte la suno jam ne brilas , de nit el sol ja no brilla.)
baldaŭ , prompte, aviat	ankoraŭ , encara
tuj , de seguida, immediata- ment	ankoraŭ ne , encara no
ĵus , tot just	ankaŭ , també
(Ex.: mi ĵus manĝis , acabo de menjar, tot just he menjat.)	ankaŭ ne , tampoc
jam , ja	nun , ara
(Ex.: mi jam finis , ja he acabat.)	antaŭhieraaŭ , abans d'ahir
	hieraaŭ , ahir
	hodiaŭ , avui

morgaŭ, demà
postmorgaŭ, demà passat
preskaŭ, gairebé, quasi
 tot just
nur, només, solament
eĉ, àdhuc, fins i tot
eĉ ne, ni
nek, ni
pli, més (comparació)
 (Ex.: **mi laboras pli ol**
li, treballa més que ell.)
ol, que (més *que*)
plu, més (duració)
 (Ex.: **mi ne laboros plu**,
 no treballaré més.)
ne plu, no més, ja no
 (Ex.: **Ne plu militoj**,
 no més guerres.)
Zamenhof ne plu vivas
 Zamenhof ja no viu.)
plej, el més (superlatiu re-
 latiu)
 (Ex.: **La plej bona**, el
 millor. **Plej bone**, de la
 millor manera. **La kafo**
plej kara, el cafè més
 car.)
tre, molt (superlatiu abso-
 lut)
tro, massa
ja, en veritat (no confondre
 amb *jam*)

jen, heus ací
adiaŭ, adéu
kvazaŭ, com si
 (Ex.: **Li paŝas, kvazaŭ**
li dancus, camina com si
 ballés.) **Quan** pertoqui,
 digueu **kvazaŭ** i no kiel
 se.
tamen, no obstant, tanma-
 teix
ĉu, és que?
 Aquesta partícula serveix
 per a formar oracions in-
 terrogatives, collocant-la
 al començament de l'ora-
 ció.
 Ex.: **Li venas**, ell ve. **Ĉu**
li venas? Ve ell? (És
 que ell ve?)
for, lluny (no *fora*)
almenaŭ, almenys
ĉu-ĉu, equival a les formes
 catalanes adés-adés, ja-
 ja, bé-bé. Per exemple:
Ĉu kafo, **ĉu teo**, o cafè
 o te. **Ĉu per oro**, **ĉu per**
arĝento, ja en or, ja en
 plata. **Ĉu tritiko**, **ĉu fa-**
runo, adés blat, adés fa-
 rina.
ju pli, des pli, com més,
 tant més.
 (Ex.: **Ju pli li studas**,

<p>des pli li lernas, com més estudia, més aprèn.) ju malpli, des malpli, com menys, tant menys (Ex.: Ju malpli li ku- ras, des malpli li falas,</p>	<p>com menys corre, menys cau.) També són possibles les combinacions: ju pli, des malpli i ju malpli, des pli.</p>
---	---

Exercici de dictat, pronúncia i traducció (26 a 32)

Ĉu vi fumas? Jes, mi fumas. Mi ne fumas. Mi neniam fumas. Ĉu vi dancas? Ne. Mi dancas neniam. Li estis nenie. Nenio plaĉas al li. Kiu li estas? Kie li falis? Kiom kostas la libro? Ĝi venos baldaŭ. Skribu tuj. Mi ĵus alvenis. Ili jam mortis. Ili ankoraŭ vivas. Ili ankoraŭ ne skribis. Ĝi ankaŭ venos. Li ankaŭ ne laboris. Nun silentu. Hieraŭ mi promenis. Morgaŭ mi laboros. Li estas preskaŭ blinda. Li apenaŭ vidas. Li parolas nur angle. Li parolas eĉ la rusan lingvon. Li eĉ ne kapablas skribi sian **patran** lingvon. Ĝi ne estas beja, nek simpatia. Ĝi estas pli alta ol mi. Li ne plu mokas Esperanton. Vi estas la plej laborema. Vi estas tre bruna. Li estas tro alta. Mi ja ne konas lin. Jen mia opinio. Adiaŭ, mia kara. Li rigardas, kvazaŭ li estus miopa. Li tamen venos. Ni iru for. La birdo forflugis. Donu al la almozulo almenaŭ dek centimojn. Donu al mi bieron, ĉu blondan, ĉu nigran. Strange: ju pli mi trinkas, des pli mi soifas. De tempo al tempo mi ekskursas. Iom post iom ni lernos Esperanton. Ripetu la frazon unu fojon ankoraŭ. De antaŭ longe mi konas lin.

Exercici (26-32 bis)

Segons les assercions de l'anterior exercici (26-32) responcu en Esperanto les següents preguntes:

Kiu neniam fumas? Kie li estis? Ĉu io plaĉas al li? Ĉu vi povas diveni ĉu pluvos? Kiam oni skribu? Kiu ĵus alvenis? Ĉu ili jam skribis? Kiu promenis hieraŭ? Ĉu li bone vidas? Kiu estas lia patra lingvo? Kiu mokis Esperanton? Kiu ja ne konas lin? Kiel li rigardas? Kion faris la birdo? Kiam vi ekskursas?

27. ORACIONS O PROPOSICIONS NEGATIVES.
Es formen anteposant al verb l'adverbi de negació **ne**.

Ex.: **Li venos**, ell vindrà. **Li ne venos**, ell no vindrà.

28. DUES NEGACIONS AFIRMEN. En Esperanto, dues negacions afirmen. Cal, doncs, no posar la partícula **ne** en totes aquelles oracions que ja són negatives pel fet de contenir un pronom o adverb negatiu, que en Esperanto sempre comencen amb **nen**. Els dits pronoms o adverbis negatius, que són nou, els estudiarem més endavant, però a continuació ja els esmentem tots.

Exemple: **Li neniam venos**, ell mai (no) vindrà. **Tie estas nenio**, allà (no) hi ha res. **Neniu ploras**, ningú (no) plora. **Mi havas neniom**, (no) en tinc gens. **Nenie pluvas**, enlloc (no) plou. **Neniel mi volos**, de cap manera (no) voldré. **Nenial li konvinkas**, per cap raó (no) convenc. **Estas nenia danĝero**, (no) hi ha cap mena de perill. **Nenies filo mortis**, (no) morí el fill de ningú.

29. ORACIONS O PROPOSICIONS INTERROGATIVES. Es formen posant al davant la partícula **ĉu**, que significa: *és que?*

Ex.: **Li kredas**, ell creu. **Ĉu li kredas?** Creu ell? (És que ell creu?)

En certa manera, el mot **ĉu** equival al signe d'interrogació al començament de les proposicions interrogatives. En Esperanto, doncs, el signe d'interrogació s'acostuma a posar només al final.

En Esperanto la inversió (ell ve; *ve ell?*) no marca mai la interrogació. A l'oració, en forma afirmativa, cal només anteposar-li el **ĉu** perquè esdevingui interrogativa.

30. HOM NO ANTEPOSA LA PARTÍCULA **ĈU**, QUAN EL PRIMER MOT ÉS UN INTERROGATIU QUE COMENÇA AMB **K**.

Els nou relatius-interrogatius pronominals i adverbials, que comencen amb **k**, exclouen de l'oració interrogativa la partícula **ĉu**. (No els hem estudiats encara, però a continuació els esmentem tots.)

Exemple:

Kio estas sur la tablo? Què hi ha sobre la taula?

Kiu venis? Qui ha vingut?

Kia besto saltis? Quina mena de bèstia ha saltat?

Kies disĉiplo li estas? De qui és ell deixeble?

Kiom kostas la viando? Quant costa la carn?

Kiam li venos? Quan vindrà ell?

Kie mi laboros? On treballaré jo?

Kiel ni ludos? Com jugarem?

Kial ŝi falis? Per què ha caigut ella?

31. ORACIONS DUBITATIVES. El mot **ĉu**, interrogatiu, és usat també per a les proposicions *dubitatives*, que són veritablement una interrogació.

Vegeu:

mi ne scias, jo no sé

li venis, ell vingué

se li venis, si ell vingué

ĉu li venis?, vingué ell?

mi ne scias, ĉu li venis, no sé si ell vingué.

32. LOCUCIONS ADVERBIALS. En Esperanto hi ha també locucions adverbials. Donem a continuació una llista de les més sovint usades.

de tempo al tempo, de tant en tant

iom post iom, de mica en mica

vid-al-vid, front a front

unu fojon ankoraŭ, una vegada més

antaŭ unu jaro, fa un any, un any enrera
 por tiel diri, per dir-ho així
 kiel eble plej baldaŭ, com més aviat millor
 dank' al Dio (o danke al Dio), gràcies a Déu
 kaj cetere (k. c.), etcètera
 kaj tiel plu (k. t. p.), i així successivament
 antaŭ longe, fa temps, temps enrera
 post longe, després de molt temps
 antaŭ ne longe, no fa gaire temps, poc temps ha
 post ne longe, després, o dintre, de poc temps, se-
 gons el context

li malsaniĝis kaj post ne longe li mortis, ell emma-
 laltí i al cap de poc temps morí. Post ne longe mi venos,
 dintre de poc temps vindré.

33. ADVERBIS DE QUANTITAT, TEMPS, LLOC, MANERA I CAUSA, AMB CINC TERMINACIONS FI- XES: IOM, IAM, IE, IEL, IAL.

Aquests mots, formats d'una manera molt curiosa, són,
 amb una altra sèrie de *mots pronominals*, la sola cosa real-
 ment *artificial* que hi hagi en Esperanto.

A cinc menes d'adverbis (*quantitat, temps, lloc, mode o
 manera, raó o causa*) corresponen cinc terminacions (**iom,**
iam, ie, iel, ial).

Per exemple:

Quantitat	Temps	Lloc	Mode o manera	Raó o causa
IOM	IAM	IE	IEL	IAL
un poc una mica (alguna quan- titat)	en algun temps	en algun lloc	d'algun mode o manera	per alguna raó o causa

34. Si hom anteposa a les dites partícules simples la
 lletra **t**, adquireixen un caràcter *determinatiu*:

Quantitat	Temps	Lloc	Mode o manera	Raó o causa
TIOM tant (aquesta quantitat)	TIAM llavors (en aquell temps)	TIE allí, hi (en aquell lloc)	TIEL així (d'aquesta manera)	TIAL per aixó (per aquesta raó)

35. Si hom anteposa a les dites partícules simples la lletra **k**, adquireixen un caràcter *relatiu* o un caràcter *interrogatiu*:

KIOM quant (quina quantitat)	KIAM quan (en quin temps)	KIE on (en quin lloc)	KIEL com (de quina manera)	KIAL per què (per quina raó)
--	---	---------------------------------------	--	--

36. Si hom anteposa a les dites partícules simples la lletra **ê**, adquireixen un caràcter *universal*:

ÊIOM tot (tota la quantitat)	ÊIAM sempre (en tot temps)	ÊIE arreu (en tot lloc)	ÊIEL de totes les maneres	ÊIAL per totes les raons
--	--	--------------------------------------	--	---------------------------------------

37. Si hom anteposa a les dites partícules simples la partícula **nen**, adquireixen un caràcter *negatiu*:

NENIOM gens (cap quantitat)	NENIAM mai (en cap temps)	NENIE en lloc (en cap lloc)	NENIEL de cap manera	NENIAL per cap raó
--	--	--	-----------------------------------	---------------------------------

Com es veu, la lògica que governa la formació dels dits mots adverbials, facilita llur estudi.

Si algú opina, al contrari, que es tracta d'una cosa massa complicada, pot simplement aprendre els dits adverbis d'un a un, per mitjà d'un vocabulari o per mitjà de l'ús.

iom , una mica	kiom , quant
tiom , tant	kiam , quan
tiam , llavors	kie , on
tie , allí, allà	kiel , com
tiel , així	

kial , <i>per què?</i> o <i>per què</i> (però mai <i>perquè</i>)	ĉie , arreu, pertot
ĉiam , sempre	neniom , gens
	nenie , enlloc

Són molt freqüents els grups:

tiom , kiom , tant, quant	tiel , kiel , així com
tiam , kiam , llavors que	ĉiam , kiam , sempre que
tie , kie , allà on	ĉie , kie , arreu on

Exercici de còpia, dictat i traducció (33 a 37)

Tie, oni ne povas vivi. Kial? Pro tio kaj tio kaj tio ĉi. Tial ke vi estis saĝa, mi donos al vi iom da konfitaĵo. Neniel mi povas akcepti tiom! Kie estas lia ĉapo? Tie ĉi ĝi estas. Kial vi ne promenis hieraŭ? Tial ke pluvis. Kiel vi promenis? Mi promenis tiel bone, kiel vi. Tie ĉi estas la kampo, kie okazis la batalo. Mi devas havi libron ie. Ĉiam pluvas en Parizo, dum vintro. Kioma horo estas? La duono de la tria. Mi forgesis, sed kiam ŝi alvenis, tiam mi rememoris la aferon. Tiam, kiam oni komencas plori, oni ne ridas plu.

Exercici (33-37 bis)

Copieu, i feu-hi en Esperanto, les respostes a les següents preguntes, segons el contingut de l'Exercici 33-37:

Kie oni ne povas vivi? Kial vi donis al mi iom da konfitaĵo? Ĉu vi povas akcepti tiom? Ĉu la ĉapo estas tio-ĉi? Kiam pluvis? Kie estas la kampo kie okazis la batalo? Kiam pluvas en Parizo? Kie ĉiam pluvas dum vintro? Kiam vi rememoris la aferon? Kiam oni ĉesas ridi?

Complement directe: termina en *n*

38. TERMINACIO N. En Esperanto tots els substantius (o bé llurs substituïts els pronoms) i els corresponents adjectius prenen la terminació **n** quan són *complement directe* (o sigui quan es troben en cas *acusatiu*).

Per exemple:

mi vidas la maron, jo veig el mar
mi vidas lin, jo el veig (jo veig a ell)
mi vidas la bluan maron, jo veig el mar blau

Però:

mi vidas blua la maron, jo veig blau el mar (que potser és en realitat d'un altre color).

Explicació gramatical

39. QUÈ ÉS COMPLEMENT DIRECTE. Són *complement directe* o *acusatiu* totes les paraules que reben l'acció d'un verb transitiu:

mi legas la libron, jo llegeixo el llibre
mi skribas la leteron, jo escric la lletra
mi amas la virinon, jo amo la dona
mi mangás la panon, jo menjo el pa
mi trinkas la vinon, jo bec el vi
mi respektas lin, jo *el* respecto
li respektas min, ell *em* respecta.

40. VERBS TRANSITIUS I INTRANSITIUS. Els verbs es divideixen en *transitius* i *intransitius*: transitius

quan llur acció transita o passa a una persona o cosa, i intransitiu quan llur acció no transita, o sigui quan ningú ni res no rep la dita acció directament.

Verbs transitius

mi obeas, jo obeeixo
mi donas, jo dono
mi sendas, jo trameto
mi rigardas, jo miro
mi lavas, jo rento
mi envias, jo envejo

Verbs intransitius

mi estas, jo sóc
mi vivas, jo visc
mi promenas, jo passejo
mi kreskas, jo creixo
mi dormas, jo dormo
mi laboras, jo treballo

Són transitius a q u e s t s verbs perquè llur acció transita o passa; perquè ultra la persona o cosa que fa l'acció (subjecte), existeix alguna cosa o persona que rep la dita acció (complement directe); perquè alguna cosa o persona aliena al subjecte és *obeïda, donada, tramesa, esguardada, rentada o envejada*.

Són intransitius aquests verbs perquè llur acció no transita o passa a cap persona o cosa; perquè només existeix una persona o cosa que fa l'acció i ningú no la rep; perquè només tenen subjecte.

41. VERBS INTRANSITIUS USATS TRANSITIVAMENT. Hi ha verbs transitius que pràcticament no en són, o si ho són pot dir-se que no actuen com a tals, puix que no és expressada altra cosa que l'acció feta pel subjecte, sense precisar sobre qui recau.

li kantas, ell canta

li observas, ell observa

(Hom no diu la cosa cantada o observada.)

En canvi, certs verbs intransitius són usats transitivament.

Per exemple:
 dormir tota la nit
 treballar tot el dia
 passejar tota la ciutat

i llavors la cosa *dormida*, *treballada* o *passejada* va seguida, en Esperanto, de la terminació **n**:

dormi la tutan nokton
labori la tutan tagon
promeni la tutan urbon

(L'anterior forma *amb acusatiu* és usada a més de la forma *amb preposició*:

dormir durant tota la nit, **dormi dum la tuta nokto**
 treballar durant tot el dia, **labori dum la tuta tago**
 passejar per tota la ciutat, **promeni tra la tuta urbo**
 però això és una altra qüestió, que tractarem en estudiar les preposicions.)

Hi ha altres casos, encara, en què un verb intransitiu esdevé un veritable transitiu per tal com s'usa metafòricament:

viure la seva vida,
 viure una tragèdia

i, per tant, també llavors porta **n** la paraula que rep l'acció del veritable verb transitiu:

vivi sian vivon
vivi tragedion.

42. SINTAXI DE L'ESPERANTO. L'ús de la terminació **n** evita d'una manera absoluta la confusió entre subjecte (nominatiu) i complement directe (acusatiu), i proporciona una llibertat sintàctica molt útil a una llengua internacional, que *és usada* per homes que parlen habitual-

ment llengües de construcció molt diferent. (Tots els altres casos es declinen, en Esperanto, per mitjà de preposicions.)

En Esperanto no cal que els mots guardin un ordre determinat. (Per exemple: *subjecte, verb, complement directe*), sinó que poden ocupar qualsevol lloc dins l'oració:

la kato manĝas musojn, el gat menja ratolins
la katon manĝas musoj, ratolins mengen el gat.

Compareu:

patro punis filon, un pare castigà un fill

patro filon punis, un pare castigà un fill

punis patro filon, un pare castigà un fill

punis filon patro, un pare castigà un fill

filon patro punis, un pare castigà un fill

filon punis patro, un pare castigà un fill

Exercici de còpia, dictat i traducció (38 a 42)

Mi vidas insekton. Li manĝas panon. Mi amas vin. Mi skribas poŝtkarton. Mi legis "Hamleton". Li laboris la tutan semajnon, sed dum la dimanĉo li ripozis. Amu min. Lavu ĝin. Helpu lin.

Respondeu:

Kiu vidas insekton? Kion vi vidas? Kiu manĝas panon? Kion vi skribas? Kiu skribas poŝtkarton? Kion vi legis? Kiu legis "Hamleton"? Kiam li laboris? Kiam li ripozis? Kion li faris la tutan semajnon? Kion li faris dum la dimanĉo? Kiun vi amu? Kiun vi helpu?

Preposicions

43. QUÈ ÉS PREPOSICIÓ. Preposicions són anomenats els mots simples que hom *preposa* o *anteposa* a un substantiu (o pronom) i que expressen una relació entre el dit substantiu (o pronom) i un altre.

Per exemple:

la fenestro de la domo, la *finestra* de la *casa*

mi skribos al amiko, *jo* escriuré a un *amic*

mi sendos librojn por la infanoj, *jo* trametré llibres per als *infants*

paroli pri filozofio, *parlar* de *filosofia*

li vojaĝis ĉirkaŭ la mondo, *ell* viatjà al voltant del *món*.

Les preposicions, en Esperanto, poden ésser usades com a prefixos.

Ex.: **Antaŭ**, davant. **Iri**, anar. **Antaŭiri**, precedir.

Llista de les 34 preposicions

al, a, cap a, vers, devers

ĝis, fins, fins a

antaŭ, davant, abans de

Ex.: **Antaŭ la domo**, da-

vant de la casa. **Antaŭ la**

milito, abans de la guer-

ra. **Antaŭ du tagoj**,

equivalent a fa dos dies.

Després de **antaŭ** hom

troba de vegades la partí-

cula **ol**: **antaŭ ol man-**

ĝi, abans de menjar.

En certs casos, a més de

antaŭ ol, s'usa **antaŭ**

kiam: **Antaŭ ol li man-**

ĝis o **antaŭ kiam li**

mangĝis, abans que ell

mengés.

post, darrera, després

Paral·lelament a **antaŭ**

ol i **antaŭ kiam**, alguns

autors usen **post ol** (des-

prés de), i **post kiam kun**, amb

(després que).

apud, vora, a la vora de
kontraŭ, contra, enfront
de

ĉirkaŭ, al voltant de
super, damunt, damunt de
sur, sobre de

sub, sota, sota de

inter, entre

en, en, dins, dins de

ekster, fora, fora de

el, de, d'entre, de dins

Ex.: **floro el papero**,

flor de paper; **la plej alta**

el ni, el més alt (d'entre)

nosaltres; **mi venas el la**

domo, vinc de (de dins)

la casa; **mi venas el Pa-**

rizo, vinc de (de dintre)

París); **mi estas el Bar-**

celono, jo sóc de Barcel-

lona.

ĉe, a, a casa de, entre

(Ex.: **ĉe la milito**, a la

guerra; **ĉe la katolikoj**,

entre els catòlics.)

tra, a través de, per

(Ex.: **tra la lago**, a tra-

vés del llac; **tra la urbo**,

per la ciutat.)

trans, a l'altra banda de

preter, més enllà de

sen, sens, sense

Lògicament les preposicions poden precedir noms substantius (o pronoms), però no verbs, puix que en aquest darrer cas serien conjuncions.

En Esperanto no és aconsellable de dir: **sen paroli** (sense parlar), sinó **ne parolante** (no parlant), o bé **senparole**.

dum, durant, mentre

per, per mitjà de, per, amb

(Ex.: **la maŝino funkcias per elektro**,

la màquina funciona per mitjà

d'electricitat; **movi per**

la mano, moure amb la

mà.)

por, per a, per tal de, a fi

de, per tal que

(Ex.: **por ŝi**, per a ella;

por la patro, per al pare. **Por** és també conjunció:

por vendi, per a vendre;

por ke li vendu,

perquè ell, per tal que o a fi que ell vengui.

pro, a causa de, per

(Ex.: **li mortis pro la**

- vundoj**, ell morí a causa de les ferides; **morti pro la idealo**, morir per l'ideal.)
- pri**, sobre, quant a, referent a
- de**, de, des de
(Ex.: **la libro estas de mia filo**, el llibre és del meu fill; **de Barcelono ĝis Parizo**, des de Barcelona fins a París.)
- da**, de (quantitat)
(Ex.: **multe da pano**, molt de pa; **botelo da vino**, ampolla de vi.)
- po**, a raó de
(Ex.: **mi pagis la librojn po tri pesetoj**, vaig pagar els llibres a raó de tres pessetes, a tres pessetes (cada llibre).)
- laŭ**, segons
(Ex.: **laŭ la cirkonstancoj**, segons les circumstàncies; **laŭ Aristotelo**, segons Aristòtil.)
- malgraŭ**, malgrat, tot i que
(Ex.: **Malgraŭ la varmo, li laboras**, malgrat la calor, ell treballa. **Malgraŭ ilia promeso**, malgrat llur promesa.)
- Preferiu **malgraŭ tio, ke a malgraŭ ke**: **Malgraŭ tio, ke li studas, li ne lernas**, malgrat que ell estudia, no aprèn.
- anstataŭ**, en lloc de
(Ex.: **Venis la sekretario, anstataŭ la prezidanto**, vingué el secretari en lloc del president. **Anstataŭ** és també conjunció. Ex.: **Li fumas, anstataŭ labori**, ell fuma, en lloc de treballar. (A remarcar: **Anstataŭ labori**, i no pas **anstataŭ ol labori**.)
- krom**, ultra. (També significa *llevat de*, segons el context.)
(Ex.: **Krom tri viroj, parolis du virinoj**, ultra tres homes, parlaren dues dones. **Ĉiuj infanoj ricevis premion, krom Johano**, tots els infants reberen un premi, llevat d'En Joan.)
- kvazaŭ**, a guisa de... (També significa *com si*.) Vegeu la llista d'adverbis simples.
(Ex.: **Kvazaŭ prologo**,

a guisa de pròleg.) sovint pot ésser traduïda
 je, preposició sense signifi- en català per *a* (o per
 cació determinada. Molt *de*).

Exercici de còpia, dictat i traducció (43)

Al. Mi skribas al mia patro. Mi veturas al Parizo. Li flugis al la ĉielo. Ĝis. Mi iros ĝis Berlino. De mateno ĝis vespero. Ĝis la morto. Antaŭ. Antaŭ la domo. Antaŭ somero. Post. Post la nuna monato. Post la kurteno. Post li. Apud. Apud la arbo. Kontraŭ. Kontraŭ alkoholismo. Kontraŭ la palaco. Kontraŭe. La kontraŭa pordo. Ĉirkaŭ. Ĉirkaŭ la mondo. Ĉirkaŭ la tablo. Ĉirkaŭe. Super ni. Super la homoj. Supera kvalito. Li ne superas min. Sur. Sur la tablo. Sub. Sub la lito. Sube. La suba etaĝo. Inter. Inter ili. Internacia. En. En la domo. En la mondo. En la kesto. Ekster. Ekster la lago. Eksterordinara. El. La plej alta el la turoj. Mi venas el la domo. Eliri. Mi venas de la palaco (del palau). Mi venas el la palaco (de dins del palau). El la ŝipo mi falis en la maron. Ĉe. Li sidas ĉe la tablo. Ĉe la dentisto. Ĉe la katolikoj. Ĉeesti feston. Tra. Mi iras tra la ponto. Mi promenias tra la ĝardeno. Mi vojaĝis tra Eŭropo. Trairi la landon. Tralegi la libron. Trans. Trans la maro. Trans la rivero. Transoceana. Preter. Preter la vivo. Preter la fonto. Preterpasi.

44. PREPOSICIONS USADES COM A CONJUNCIÓ. **Ĝis i dum.**

Ĝis (ĝis kiam), fins que.

Ex.: **ĝis ni venkos**, fins que vencerem.

Dum (dum kiam o dum tio, ke), mentre.

Ex.: **Dum la nokto**, durant la nit; **dum ni laboras**, mentre treballem.

45. PREPOSICIONS USADES, PER ALGUNS AUTORS, COM A ADVERBI O COM A CONJUNCIÓ: **Antaŭ, krom i kvazaŭ.**

Hem dit que en Esperanto el cas acusatiu es diferen-

cia del cas nominatiu pel fet que porta sempre la terminació **n**, i que els altres casos gramaticals es declinen per mitjà de preposicions. Conseqüència: als mots precedits de preposició *hom no pot aplicar-los la terminació n d'acusatiu*.

Hi ha, però, dues preposicions (**anstataŭ**, **kvazaŭ**) que semblen contradir la regla anterior, per tal com darrera paraules precedides per elles hom veu la terminació **n** d'acusatiu.

És que llavors les dites dues preposicions són usades (per alguns autors, que ho justifiquen invocant una major precisió) com a adverbi o com a conjunció.

Per exemple:

Anstataŭ

Preposició: **Mi donis al ili artobjektojn anstataŭ libroj**. Vaig donar-los objectes d'art en lloc de llibres.

Adverbi: **Mi donis al ili artobjektojn anstataŭ (doni) librojn**. Vaig donar-los objectes d'art en lloc de (donar) llibres.

Kvazaŭ

Preposició: **Li uzis kanon kvazaŭ bastono**. Ell usava una canya *a guisa de* bastó.

Adverbi: **Li uzis kanon kvazaŭ (li uzis) bastonon**. Ell usava una canya *com si* (usés) bastó.

46. PREPOSICIÓ INDEFINIDA: **JE**. Tradueix totes les preposicions de tots els idiomes. Això és: té el significat de cada una d'elles. En rigor, la partícula **je** expressa només una relació *prepositiva* entre dos mots, sense precisar-ne el matis, que cal deduir del context.

Quan hom no sap quina preposició cal usar, després d'un atent estudi de les altres 33 preposicions de l'Esperanto, hom pot emprar **je**.

En l'evolució natural de l'Esperanto, però, hom ha arribat a trobar l'equivalència gairebé exacta de les preposicions de les principals llengües de cultura, i modernament hom limita l'ús de **je** als dos casos següents:

1. **Je** amb preferència a **de** (en català: de)

Inda je ŝi (digne d'ella), i no pas **inda de ŝi**.

Procedo inversa je tiu (procediment invers d'aquell) amb preferència a **procedo inversa de tiu**, que tanmateix pot ésser usat.

Plena je (ple de) al costat de *plena de* que modernament és usat gairebé per tothom.

2. **Je** amb preferència a **ĉe** (en català: a).

Indica un punt determinat en el temps o en l'espai:

je la tria tago, al tercer dia

je la naŭa horo, a les nou hores

je la lasta momento, al darrer moment

je la unua fojo, a la primera vegada, o per primera vegada.

je la maja monato, al mes de maig

je la 1933ª jaro, a l'any 1933

je tagmezo, a migdia

je (o ĉe) la placo, a la plaça

je (o ĉe) tiu loko, en aquell lloc

je (o ĉe) la arbaro, al bosc.

Sempre que hom pugui, és preferible d'usar una determinada preposició i no pas **je**.

47. LOCUCIONS PREPOSITIVES. Són *grups de mots* (o, en Esperanto, *mots composts*) que equivalen a una preposició.

Per exemple:

kaŭze de, a causa de. Compari's amb **pro**
flanke de, al costat de. Compari's amb **apud**
meze de, en mig de. Compari's amb **ĉe**
spit-e (o **spite de**), a despit de, a desgrat de. Compa-
 ri's amb **malgraŭ**.

Exercici de còpia, dictat i traducció (44 a 47)

Kun. Kun li. Kun plezuro. Kune. Sen. Sen mono. Senĉese. Ne diru "labori sen ridi"; diru "labori ne ridante". Aŭ diru "labo-
 ru senride". Dum. Dum la ludo. Dum ni ludas. Dume. Per. Per ba-
 lono al la poluso. Per forto aŭ per ruzo. Per li. Pere ĉe ni. Mor-
 tig'i per kuglo. Mortig'i per veneno. Eliri per poste. Reveni per
 malsupre. Por. Ni laboru por la internacia lingvo. Por la ĉaco.
 Por la libereco de Katalunujo. Pro. Pro la milito. Pro la laboro.
 Pri. Ni parolis pri li. Pri tio li silentas. La artistoj revas pri la
 gloro. De. La libro estas de mia frato. De loko al loko. De tie ĝis
 tie ĉi. De hodiaŭ ĝis morgaŭ. Multe da pano. Iom da vino. Neniom
 da bonvolo. Laŭ. Laŭ la leĝo. Laŭleĝe. Laŭ la vojo. Laŭlonge de
 la strato. Laŭiri riveron. Malgraŭ nia deziro. Malgraŭ li. Mi ne
 estas inda je li. Je la dua (horo) matene. Je la unua de Majo. Je
 la dek-kvara de Aprilo. Je la dek-unua de Septembro. Ni laboros
 ĝis kiam li venos. Aŭ: Ni laboros ĝis li venos. Dum ili ripozas.
 ni laboras. Dum ilia ripozo. ni laboros.

Altres usos de la terminació *n* (complement directe): *n* de direcció i *n* de supressió de preposició (complements circumstancials)

Que el lector no s'espanti davant d'una aparent complicació.

La *n* que en Esperanto

1) marca el complement directe, serveix també per a:

2) marcar la direcció, i també per a:

3) substituir, en certs casos, les preposicions.

En el fons, doncs, *les dites tres n no són sinó una* que marca complements: directe o circumstancial.

48. **N QUE INDICA DIRECCIÓ.** Quan hi ha moviment vers un objecte, hom posa una *n* al final del mot indicatiu de l'objecte i al final dels adjectius que el qualifiquen.

Ex.: **Mi iras Parizon**, jo vaig a París; **Kien vi iras?** On aneu? **Li saltis tien**, ell saltà allí (cap allí).

Exercici (48)

Copieu i responeu les frases següents:

Al kiu vi skribas? Al kiu urbo vi veturas? Kien li flugis? Kiu flugis al la ĉielo? Ĝis kie vi iros? De kiam ĝis kiam? Antaŭ kiam? Antaŭ kio? Post kiu monato? Post kio? Post kiu? Apud kio? Kontraŭ kio? Ĉu manĝantoj sidas sur aŭ ĉe tablo? Ĉu lampo estas sur aŭ super niaj kapoj? Ĉu geniulo superas ordinaran homon? Kiu etaĝo estas suba, la unua aŭ la dua? El kio vi falis

en la maron? Kien vi falis? En kion vi falis? Ĉe kiu vi loĝas? Kiu loĝas ĉe vi? Ĉu plaĉas al vi ĉesti feston? Ĉu vi promenas tra placo? Ĉu oni vojaĝas tra domo? Ĉu vi tralegis la Biblion? Ĉu Ameriko estas trans la Atlantiko? Ĉu vi ludas malgraŭ kontraŭordono de via patro?

49. LA DITA N DE DIRECCIÓ S'APLICA TAMBÉ A MOTS PRECEDITS DE PREPOSICIÓ, MENTRE AQUESTA NO SIGUI AL NI ĜIS, QUE PER ELLES MATEIXES JA INDIQUEN DIRECCIÓ.

Els mots precedits de preposició (els quals no poden ésser complement directe, puix aquest és marcat per la terminació **n** i no pas per les preposicions) no porten la terminació **n**.

Ex.: **Mi trinkas kafon kun lakto**, jo bec kafè amb llet. **Mi trinkas lakton kun kafeo**, jo bec llet amb kafè.

Però de vegades mots precedits de preposició porten la terminació **n**. *Llavors aquesta n indica que els dits mots són l'objecte d'una direcció.*

Ex.: **Mi eniros en la ĉambro**, jo entraré dins la cambra. **La birdo flugas en la ĉambro**, l'ocell vola (cap a) dins la cambra (hi va, no hi era abans). **La birdo flugas en la ĉambro**, l'ocell vola dins la cambra (hi és de fa estona i hi vola d'ací d'allà). **La kato saltas sub la lito**, el gat és sota el llit i hi salta. **La kato saltas sub la lito**, el gat salta cap a sota el llit.

Els mots precedits per **al** i **ĝis** no terminen mai en **n**, puix que les dues preposicions dites ja indiquen per elles mateixes direcció.

Ex.: **Al la maro** i no **al la maron** (però sí **en la maron**). **Ĝis Parizo** i no **ĝis Parizon**.

50. N DE SUPRESSIÓ DE PREPOSICIÓ EN VERBS INTRANSITIVUS USATS COM A TRANSITIVUS.

En oracions com les següents:

a)

b)

mi laboris la tutan tagon mi laboris dum la tuta
tago

mi dormis la tutan nok- mi dormis dum la tuta
ton nokto

mi promenis la tutan ur- mi promenis tra la tuta
bon urbo

hom pot considerar:

a) Que es tracta de verbs intransitius usats transitivament i, per tant, cal aplicar la **n** als mots que es troben en cas acusatiu.

b) Que es tracta de preposicions sobreenteses (suprimides) i, per tant, cal aplicar la **n de supressió de preposició** als mots que serien regits per les dites preposicions, si aquestes no haguessin estat suprimides.

En aquests casos, però, més aviat es tracta d'una **n d'acusatiu** (que acusa l'acció d'un verb intransitiu usat com a transitiu) que no pas d'una **n de supressió de preposició**. les quals, tanmateix, vénen a ésser en el fons una mateixa cosa.

51. N QUE SUBSTITUEIX UNA PREPOSICIÓ (COMPLEMENTS CIRCUMSTANCIALS).

La veritable **n** de supressió de preposició és la que veureu en els següents exemples (reservada no al complement directe, puix que llavors seria la **n d'acusatiu**, sinó a complements circumstancials).

je la tria horo—la trian horon, a les tres hores

je la deka tago—la dekan tagon, (en) en el desè dia

je la dek-kvara de aprilo—la dek-kvaran de aprilo,
(en) el catorze d'abril.

je la 1933a jaro—la 1933an jaron, (en) l'any 1933

en la lasta momento—la lastan momenton (én) el dar-
rer moment

je la unua fojo—la unuan fojon, (a) la primera vegada
en iu bela mateno—iun belan matenon, (en) un bell
matí

dum tiu nokto—tiun nokton, (en) aquella nit

en la sama tago—la saman tagon, (en) el mateix dia

je tri fojoj—tri fojojn, (per) tres vegades

kun mano ĉe mano—manon ĉe mano, (amb) la mà so-
bre la mà

en tago post tago—tagon post tago, (en) un dia dar-
rera dia

longa je tri metroj—longa tri metrojn, llarg (de) tres
metres

**je ses kilometroj malproksime — ses kilometrojn
malproksime**, (a) sis quilòmetres lluny

rilate al li—rilate lin, amb relació a ell

Les formes d'expressió d'ambdues columnes (amb *pre-
posició* o amb *n de supressió de preposició*) són igualment
correctes.

Però cal no abusar de la **n** de supressió de preposició.
En casos de dubte, preferiu usar una preposició qualsevol,
baldament **je**.

A cap deixeble intelligent, que hagi capit la **n** de su-
pressió de preposició, no se li acudirà de dir:

mi estas la fenestron,

en lloc de:

mi estas ĉe la fenestro.

En canvi dirà:

li estis arestata de la polico la unuan de majo.

Per a dominar l'ús de la **n** de supressió de preposició,
que dóna una extrema elasticitat a l'Esperanto, cal haver

estudiat la formació de mots i haver fet una mica de pràctica de l'idioma.

Exercici de còpia, dictat i traducció (49 a 51)

Mi iras Barcelonon. Mi veturas Valencion. Mi iras hejmen. Li falis en la riveron. La reĝo eniris en la palacon. La birdo saltas sur la branĉo. La birdo saltis sur la branĉon. Ili devis labori la tutan nokton kaj poste dormi la tutan tagon. Li mortis la dekan de januaro. Mi venos la proksiman vendredon.

Exercici (49-51 bis)

Copieu i responeu el questionari següent segons el contingut de l'exercici anterior:

Kien vi iras? Kiu iras Barcelonon? Kiu veturas Valencion? Kien vi veturas? Kiu iras hejmen? Kien vi iras? Kiu falis en la riveron? Kien vi falis? En kion vi falis? Kien eniris la reĝo? Kiu eniris en la palacon? Kion faras la birdo sur la branĉo? Kie saltas la birdo? Kien saltis la birdo? Sur kion saltis la birdo? Kion faris la birdo? Kiam ili devis labori? Kiam ili devis dormi? Kion ili devis fari la tutan nokton? Kion ili devis fari la tutan tagon? Kiam li mortis? Kiu mortis la dekan de januaro? Kiam vi venos? Kiu venos la proksiman vendredon?

Pronoms

52. QUÈ ÉS PRONOM. Pronoms són anomenats tots els mots que *reemplacen el nom* (substantiu):

<i>Noms</i>	<i>Pronoms</i>
la onklo mortis , l'oncle morí	li mortis , ell morí
la fratino venos , la germana vindrà	ŝi venos , ella vindrà
Johano kaj Petro laboras , En Joan i En Pere treballen	ili laboras , ells treballen
la knabo kaj la knabino ludas , el noi i la noia juguen	ambaŭ ludas , ambdós juguen.

Els pronoms, com els substantius, poden ésser:

- a) *subjecte de l'oració* (i no terminen en **n**);
- b) *complement directe* (i llavors porten la terminació **n**).
- c) *complements d'altra mena* (i són precedits d'una preposició).

Hi ha pronoms de diferents classes: *personals*, *reflexius*, *indefinites*, *possessius*, *possessius-reflexius* i els anomenats en Esperanto *mots pronominals* (que equivalen als pronoms *demonstratius* i *indefinites* catalans).

53. PRONOMS PERSONALS. Són els següents:

<i>Singular</i>	<i>Plural</i>
1. ^a persona: mi , jo	ni , nosaltres
2. ^a persona: ci , tu	vi , vosaltres (o vostès)
vi , vós (o vostè)	
3. ^a persona: li , ell	ili , ells, elles
ŝi , ella	
ĝi (neutre: per a les coses, que no tenen sexe, i per als animals, quan hom es refereix només a l'espècie i no precisament al sexe), ell, ella.	

El tractament de **ci** (tu) pràcticament no s'usa, de manera que el pronom de segona persona queda reduït a **vi** (tant per al singular, com per al plural).

Us serà més fàcil d'aprendre primerament:

mi , jo	ni , nosaltres
vi , vós	vi , vosaltres
li , ell	ili , ells

i després ja anirem recordant que **ili** vol dir *ells*, però també *elles*, i que hi ha el pronom femení **ŝi** (ella) i el pronom neutre **ĝi** (ell o ella).

En Esperanto, quan hom sap els pronoms personals en nominatiu, hom ja sap els pronoms personals en acusatiu: cal només afegir-los la **n**.

mi , jo	min , me, m', 'm
vi , vós	vin , us, -vos
li , ell	lin , -lo, el, l', 'l
ni , nosaltres	nin , -nos, ens, 'ns

vi , vosaltres	vin , us, -vos
ili , ells, elles	ilin , -los, les, els, 'ls
ŝi , ella	ŝin , la, l'
ĝi , ell, ella	ĝin , -lo, la, el, 'l

I en els altres casos hom anteposa als pronoms **mi**, **vi**, **li**, **ni**, **vi**, **ili** (**ŝi**, **ĝi**) les preposicions corresponents:

por mi, per a mi

antaŭ vi, davant vostre

al li, a ell

kun ni, amb nosaltres

sen vi, sense vós o sense vosaltres

anstataŭ ili, en lloc d'ells (o d'elles)

post ŝi, darrera d'ella

ĉirkaŭ ĝi, al voltant d'*ell* o d'*ella* (al voltant del *jardí* o de la *gàbia*).

54. CAL NO OMETRE ELS PRONOMS PERSONALS. Els pronoms personals no poden ésser omesos en la conjugació de verbs, car en Esperanto les formes verbals terminen d'igual manera per a totes les persones d'un mateix temps i hom no pot deduir, per la terminació, de quina persona es tracta:

mi kantas, canto

vi kantas, canteu

li kantas, canta

ili kantas, canten

vi kantas, canteu

ni kantas, cantem

Només hi ha el costum (no l'obligació) de suprimir el pronom personal **vi** en el *mode imperatiu*:

mi kantu, jo canti

ĉi kantu, canta

(**vi**) **kantu**, canteu

li kantu, ell canti

ŝi kantu, ella canti

ĝi kantu, ell o ella canti

ni kantu, nosaltres cantem

(**vi**) **kantu**, canteu

ili kantu, ells cantin

Els verbs impersonals, en Esperanto, no van precedits de pronoms:

pluvas, plou

hajlos, pedregarà

Exercici de traducció (52, 53, 54)

Li kaj (i)ŝi. Vi kaj ni. Mi kaj ili. Li estas advokato. Ŝi estas reĝino. Ili estas reĝoj. Ili estas reĝinoj. Ĝi estas tablo. Ĝi estas hundo. Ĝi estas arbo. Ili kunlaboras. Li kaj ŝi ludas. Ili ludas. Vi venos kun mi. Vi venos kun ni. Ili promenos kun ili. Li skribos al li. Ni diris al ni. Ili montris al ili la libron. Ŝi akompanis ŝin. Li salutis lin. Ili renkontis ilin. Mi lavas min. Li lavas lin. Ŝi vestas ŝin. Ili honoras ilin. Ĝi persekutas ĝin. Ni invitos vin. Ili atendos nin. Vi trompas vin. Venu. Laboru. Ni marŝu. Ŝi kantu. Ni iru. Mi legu. Li finu. Ili skribu. Silentu. Fulmas. Tondris. Pluvos.

55. PRONOM REFLEXIU: **SI**. En Esperanto, el pronom reflexiu és **si**. Hom l'usa només per a la tercera persona, en singular o plural:

li diris al si, ell se digué

ŝi diris al si, ella es digué

ili diris al si, ells o elles es digueren

al si mem, a si mateix

Exercici (52-54 bis)

Copieu i responeu les següents preguntes, segons el contingut de l'exercici anterior:

Kiu estas advokato? Kio li estas? Kio estas ŝi? Kio estas ili? Kion ili faras? Kiu ludas? Kiu venos kun mi? Kun kiu ili promenos? Kiu skribos? Al kiu li skribos? Kion vi faris al mi? Kion ili montris al ili? Kiu akompanis ŝin? Kiu salutis? Kiun li salutis? Kiun vi lavas? Kiun li lavas? Kiun ŝi vestas? Kiun li trompas? Ĉu pluvis hieraŭ? Ĉu hajlos morgaŭ?

En primera i segona persona cal dir:
mi diras al mi, jo em dic
vi diras al vi, vós (o vosaltres) us dieu
ni diras al ni, nosaltres ens diem

Quan el pronom reflexiu **si** es troba en cas acusatiu, pren la terminació **n**:

li movis sin, ell es mogué
ŝi vestis sin, ella es vestí
ili rigardis sin, ells es miraren

Diferentment de:

li movis lin, ell el mogué
ŝi vestis ŝin, ella la vestí
ili rigardis ilin, ells els miraren

Com els pronoms de tercera persona, tots els substantius admeten el pronom reflexiu **si**:

li diris al si	la profesoro diris al si
ŝi diris al si	la reĝino diris al si
ili diris al si	la advokatoj diris al si

Exercici de còpia, dictat i traducció (55)

Li rigardos lin. Li rigardis sin. Si ornamis ŝin. Si ornamas sin. Ĉi lekis ĝin. Ĉi lekis sin. Ili lavis ilin. Ili lavas sin. Li instruas lin. Li instruas sin. Si admiris ŝin. Si admiras sin. Ili trompas ilin. Ili trompos sin mem. Levi lin. Sin levi. Sin trompi. Trompi lin. Ami ŝin. Ami sin mem. Doni sin. Sin doni. Sindona. Sindone. Sekvi sin. Sinsekva.

Exercici (55 bis)

Copieu i responeu les següents preguntes, segons el contingut de l'exercici anterior:

Kiun li rigardos? Kiu sin rigardis. Kiu ŝin ornamis? Kiun ŝi ornamas? Kiu lavis ilin? Kiun ili lavas? Kiun li instruas? Kiun li instruos? Kiun ŝi admiris? Kiun ŝi admiras? Kiu trompas ilin? Kiu trompas sin mem?

56. PRONOM INDEFINIT. És **oni**: hom, es, s'.

Exemple:

oni diras, hom diu

oni kredas, es creu (hom creu)

oni avizas, s'avisa (hom avisa).

Com els pronoms de tercera persona, el pronom indefinit **oni** admet el reflexiu **si**:

oni imagas, hom imagina

oni imagas **al si**, hom s'imagina

oni diras **al si**, hom es diu.

57. PRONOMS (O MILLOR DIT: ADJECTIUS) POSSESSIUS. Es formen afegint la terminació **a** (de l'adjectiu) als pronoms personals corresponents:

mi, jo

vi, vosaltres

ni, nosaltres

ĝi, ell, ella

ŝi, ella

li, ell

vi, vós

mia, mon, ma, meu, meva

via, vostre, vostra

nia, nostre, nostra

ĝia, son, sa, seu, seva

ŝia, son, sa, seu, seva

lia, son, sa, seu, seva

via, vostre, vostra

Fan el plural amb **j**, i prenen **n** en el cas acusatiu:

vij ĉapeloj, els vostres barrets

ni havas **nij**n principojn, tenim els nostres principis.

Exercici de còpia, dictat i traducció (56-57)

Oni supozas. Oni laboras por si. Oni laboras por sia domo.

Mia vizaĝo. Ŝiaj piedoj. Mi admiras ŝian belecon. Rekompencu ilian taskon. Li pentris sian domon.

Exercici (56-57 bis)

Copieu i responeu les següents preguntes, segons el contingut de l'exercici anterior:

Kiu supozas? Por kiu oni laboras? Kiu laboras por sia domo? Kiu admiras ŝian belecon? Kion li pentris? Kies manojn oni ĉiutage lavas?

58. POSSESIU-REFLEXIU: SIA. Si el pronom reflexiu és **si** i els possessius terminen en **a**, el possessiu-reflexiu serà, doncs, **sia**.

S'usa només per a la tercera persona, singular o plural:

li estas kun sia amiko, ell és amb el seu amic

ŝi estas kun sia amiko, ella és amb el seu amic

ili estas kun sia amiko, ells són amb llur amic.

En canvi, les persones primera i segona fan així:

mi estas kun mia amiko, jo sóc amb el meu amic

ni estas kun nia amiko, nosaltres som amb el nostre amic.

vi estas kun via amiko, vós o vosaltres sou amb el vostre amic.

Vegeu la diferència que hi ha entre el possessiu-reflexiu i el possessiu solament:

Possessiu-reflexiu

li estas kun sia amiko

ell és amb el seu amic

ŝi estas kun sia amiko

ella és amb el seu amic

Possessiu

li estas kun lia amiko

ell és amb l'amic d'ell (d'un altre *ell*, distint del subjecte.)

ŝi estas kun ŝia amiko

ella és amb l'amic d'ella (una altra *ella*, distinta del subjecte)

ili estas kun sia amiko ili estas kun ilia amiko
ells són amb llur amic ells són amb l'amic d'ells
(d'uns altres *ells*, distints
del subjecte)

El possessiu-reflexiu també fa el plural amb **j** i pren **n** en el cas acusatiu:

ŝi estas kun siaj amikoj, ella és amb els seus amics
ŝi amos sian amikon, ella amarà el seu amic.

59. NI EL REFLEXIU, NI EL POSSESSIU-REFLEXIU NO PODEN MAI ÉSSER SUBJECTE DE L'ORACIÓ.

Ni el pronom reflexiu **si**, ni el possessiu-reflexiu **sia** (o **siaj**) no poden mai, per llur pròpia naturalesa, ésser subjecte de l'oració.

Hom pot dir:

li kantas, ell canta
ŝi kantas, ella canta
ili kantas, ells canten

però no:

si kantas.

Així mateix hom pot dir:

ilia patro kantas, llur pare canta
ŝia patro kantas, el seu pare canta
ilia patro kantas, llur pare canta;

però no:

sia patro kantas.

Si, doncs, mai els mots **si** o **sia** no poden ésser subjecte, cal conèixer bé què és subjecte: *És la persona o cosa que executa l'acció del verb.* (A diferència del *complement directe*, que *rep* l'acció del verb).

60. "MOTS PRONOMINALS" AMB QUATRE TERMINACIONS FIXES: **io**, **iu**, **ia**, **ies**.

Es formen de la mateixa manera que els cinc "mots adverbials" que ja hem vist. (Els cinc mots adverbials i els quatre mots pronominals que nosaltres hem presentat separatament, en tractar dels adverbis i dels pronoms, poden ésser presentats conjuntament, en una mena de quadre sinòptic, puix que a tots nou *mots simples* (cinc d'adverbials i quatre de pronominals) hom pot anteposar les mateixes lletres **t**, **k** i **ê** i partícula **nen**, que en formen *determinatius*, *relatius-interrogatius*, *universals* i *negatius*).

<i>Substantiua</i> (cosa)	<i>Pronoms o Adjectius</i> (persona)	<i>Adjectiua</i> (mena)	<i>Genitiu</i> (possessió)
IO quelcom, res (alguna cosa)	IU ningú, algú, algun alguna (alguna persona)	IA alguna, cap (alguna mena de)	IES de ningú d'algú

61. Si hom anteposa a les dites partícules simples la lletra **t**, adquireixen un caràcter *determinatiu*:

TIO allò (aquella cosa)	TIU aquell, aquella (aqueixa persona)	TIA tal (aqueixa, aquella mena de)	TIES d'aquest, d'aquell (amb llurs femenins i plurals)
--------------------------------------	--	--	--

62. Si hom anteposa a les dites partícules simples la lletra **k**, adquireixen un caràcter *relatiu* o un caràcter *interrogatiu*:

KIO què (la qual cosa)	KIU qui, el qual, la qual	KIA quin, quina (quina mena de)	KIES de qui, del qual, de la qual, dels quals, de les quals
-------------------------------------	--	--	---

63. Si hom anteposa a les dites partícules simples la lletra **ê**, adquireixen un caràcter *universal*:

ĈIO	ĈIU	ĈIA	ĈIES
tot (tota cosa)	cada, cadascú cada u, cada una (tota persona)	cada (tota mena de)	de tots, de totes

64. Si hom anteposa a les dites partícules simples la partícula **nen**, adquireixen un caràcter *negatiu*:

NENIO	NENIU	NENIA	NENIES
no res (cap cosa)	ningú, cap (cap persona)	cap, no cap (cap mena de)	de ningú

65. PARTÍCULA APROXIMATIVA: **ĈI**. Aplicant la partícula aproximativa **ĉi** als pronoms

tiu, aquell

tio, allò,

hom els converteix en

tiu ĉi (o **ĉi tiu**), aquest

tio ĉi (o **ĉi tio**), això.

Si *tot* es tradueix en Esperanto per **ĉio**, i *això* per **tio ĉi**, *tot això* es traduirà per **ĉio tio ĉi** o **ĉio ĉi tio**.

Doncs bé: en lloc d'aquestes dues formes, hom prefe-reix la forma simplificada:

ĉio ĉi, tot això.

A més, en poesia, en lloc de:

ĉi tiu floro, hom troba **ĉi floro**

ĉi tiu loko, hom troba **ĉi loko**

ĉi tiu momento, hom troba **ĉi momento**.

El mot

ĉiu, cada,

fa el plural

ĉiuj, tots, totes, tothom.

66. PARTÍCULA AJN: INDIFERÈNCIA. La partícula **ajn** indica indiferència:

iu ajn, qualsevol
io ajn, qualsevol cosa
kiu ajn, sigui qui sigui que
iel ajn, de qualsevol manera
kiel ajn, sigui com sigui que

Apreneu, independentment del sistema de formació que acabem de veure, els següents *mots pronominals*:

io , quelcom, alguna cosa	kio , què
iu , algú	kiu , qui, el qual
ia , algun, alguna	kia , quin, quina
tio , allò	çio , tot
tio çi , això	çi , cadascú, cada
tiu , aquell	iu ajn , qualsevol
tiu çi , aquest	io ajn , qualsevol cosa
tia , tal	

Són molt freqüents els grups:

tio, **kio**, allò que
tiu, **kiu**, aquell que
tia, **kia**, tal qual.

Traduïu les frases següents:

Teniu res a la butxaca? No, no hi **tenim** res. **Hi** ha ningú que m'espera? No, no us espera ningú. Has llegit cap llibre avui? No, no n'he llegit cap avui.

Participis (conjugació composta)

67. QUÈ ÉS PARTICIPI. Els participis són mots que *participen* de dues categories gramaticals: per una banda d'un *verb*, i de l'altra, d'un *substantiu* o *adjectiu* o *adverbi*.

En Esperanto, es formen d'una arrel (el verb), d'un sufix (que indica si el participi és *actiu* o *passiu* i també si és *present*, *passat* o *futur*) i d'una terminació (que indica si el participi és *substantiu*, *adjectiu* o *adverbi* (gerundi)).

68. PARTICIPIS ACTIUS. **Ant**, **int**, **ont** són els sufixos per a formar participis actius, en present, passat i futur, respectivament.

69. PARTICIPIS PASSIUS. **At**, **it**, **ot** són els sufixos que formen participis passius, en present, passat i futur, respectivament.

Exemple:

Participi actiu:

skribanta

que escriu

skribinta

que escriví

skribonta

que escriurà

Participi passiu:

skribata

(que és) escrit

skribita

(que fou) escrit

skribota

(que serà) escrit

70. PARTICIPIS TERMINATS EN A. (CONJUGACIÓ COMPOSTA PER MITJÀ DEL VERB AUXILIAR ESTI.)

Els participis terminats en *a* serveixen, junt amb el verb auxiliar **esti**, per a formar la conjugació composta.

Per exemple:

mi estas amanta, jo estic amant

mi estas aminta, jo estic havent amat (jo he amat)

mi estas amonta, jo estic havent d'amar (jo he d'amar)

mi estas amata, jo estic essent amat (jo sóc amat)

mi estas amita, jo estic havent estat amat (jo he estat amat).

mi estas amota, jo estic havent d'ésser amat (jo he d'ésser amat).

En Esperanto hi ha un sol verb auxiliar: **esti** (*ésser o estar*), que equival també al verb *haver* del català, als efectes de la conjugació composta.

Recordem abans la *conjugació simple*:

Present: **mi estas**, jo estic o sóc.

Passat: **mi estis**, jo estava (o estiguí), era (o fui).

Futur: **mi estos**, jo estaré o seré.

Imperatiu o subjuntiu: **mi estu**, jo estigui o sigui.

Infinitiu: **esti**, estar o ésser.

Afegint a aquestes formes de conjugació simple, els participis actius i passius esmentats, tindrem totes les formes de conjugació composta:

mi estas	}	kredanta	kredata
		jo estic creient	jo sóc cregut
		kredinta	kredita
		jo he cregut	jo he estat cregut
		kredonta	kredota
		jo he de creure	jo he d'ésser cregut

mi estis	kredanta	kredanta
	jo estava creient	jo era (o vaig ésser) cre- gut
	kredinta	kredita
	jo havia cregut	jo havia estat cregut
	kredonta	kredota
	jo havia de creure	jo havia d'ésser cregut
mi estos	kredanta	kredanta
	jo estaré creient	jo seré cregut
	kredinta	kredita
	jo hauré cregut	jo hauré estat cregut
	kredonta	kredota
	jo hauré de creure	jo hauré d'ésser cregut
mi estus	kredanta	kredanta
	jo estaria creient	jo seria cregut
	kredinta	kredita
	jo hauria cregut	jo hauria estat cregut
	kredonta	kredota
	jo hauria de creure	jo hauria d'ésser cregut
mi estu	kredanta	kredanta
	jo estigui creient	jo sigui cregut
	kredinta	kredita
	jo hagi cregut	jo hagi estat cregut
	kredonta	kredota
	jo hagi de creure	jo hagi d'ésser cregut
esti	kredanta	kredanta
	estar creient	ésser cregut
	kredinta	kredita
	haver cregut	haver estat cregut
	kredonta	kredota
	haver de creure	haver d'ésser cregut

La millor manera d'aprendre teòricament (si hom no prefereix d'aprendre-la pràcticament, de mica en mica) la conjugació composta, consisteix a assimilar-se bé en primer lloc les formes **esti**:

esti kredanta, estar creient

esti kredinta, haver cregut

esti kredonta, haver de creure

esti kredata, ésser cregut

esti kredita, haver estat cregut

esti kredota, haver d'ésser cregut

i després d'això les altres formes (mi estas..., mi estis...., mi estos..., mi estus..., mi estu...) aniran venint soles.

Els participis terminats en **a** admeten la **j** del plural i la **n** de l'acusatiu:

sekvanta, **sekvantaj**, següent, següents

ili vidas la flugantajn birdojn, ells veuen els ocells que volen.

Cal saber distingir bé qui és el subjecte d'un participi per tal de no cometre error en l'ús del possessiu- reflexiu:

Ell veié el gos que corria cap a casa seva. (El gos corria i la casa era d'ell.)

Li vidis la hundon kurantan al lia domo.

Ell veié el gos que corria cap a sa casa. (El gos corria i la casa era del gos.)

Li vidis la hundon kurantan al sia domo.

71. ADJECTIU (O PARTICIPI) DE PREDICAT.
Hem dit abans, en parlar del complement directe, que tots els substantius (i per tant llurs substituïts els pronoms) i tots els adjectius (i afegim ara que també els participis terminats en **a**, els quals són veritables adjectius) prenen

la terminació **n** quan són *complement directe*, això és, quan es troben en *cas acusatiu*.

Per exemple:

Cas 1

mi vidas la bluan maron, jo veig el mar blau

mi vidis flugantan birdon, jo viu (vaig veure) un ocell que volava.

Però hi ha una mena d'adjectius (que els esperantistes anomenem *adjectius de predicat*) que no expressen una qualitat *real* d'algun substantiu, sinó una qualitat a ell *atribuïda* o *predicada* pel subjecte.

Exemple:

Cas 2

mi vidas blua la maron, jo veig blau el mar

mi imagis ĝin fluganta, l'imaginava volant (imaginava que ell volava).

En el cas 1, com en el cas 2, l'adjectiu **blua** qualifica el substantiu **maro**, però en el cas 1 l'adjectiu **blua** és *acusatiu* (i, per tant, hem d'escriure: **bluan**), mentre que en el cas 2 és *adjectiu de predicat* (i, per tant, hem de dir: **blua**, sense la **n**).

En el cas 1 el participi (adjectiu) **fluganta** qualifica el substantiu **birdo**, i en el cas 2, el pronom **ĝi**, però en el cas 1 l'adjectiu **fluganta** és *acusatiu* (i, per tant, hem de dir **flugantan**, mentre que en el cas 2 és *adjectiu de predicat* (i, per tant, hem d'escriure: **fluganta**, sense la **n**).

Vet ací una explicació gràfica per a comprendre l'adjectiu de predicat:

mi vidas la blankan domon, jo veig la casa blanca

mi vidas blanka la domon, jo veig blanca la casa

tra verda vitro mi vidas verda la blankan domon, a través d'un vidre verd jo veig verda la casa blanca.

Els *adjectius de predicat* es troben generalment darrera verbs per l'estil dels que segueixen:

mi trovas la panon bona, trobo bo el pa

mi opinias lin senpartia, l'opino imparcial (opino que ell és imparcial)

mi kredas ŝin laborema, la crec treballadora

mi juĝas lin tro pasia, el jutjo massa apassionat

mi konsideras ŝin eleganta, la considero elegant

mi lasis lin sola, el vaig deixar sol.

72. PARTICIPIS TERMINATS EN O (SUBSTANTIVATS). Hom forma també participis substantivats:

leganto, llegidor

leginto, llegidor (que ha llegit)

legonto, llegidor (que ha de llegir)

mortanto, (un) morent, moribund

mortinto, (un) mort

mortonto, (un) mortal, un que ha de morir.

Com a substantius que són, admeten la **j** del plural, el sufix **in** del femení, i la **n** del cas acusatiu.

Per exemple:

kantanto, **kantantoj**, cantant, cantants

prezidanto, **prezidantoj**, president, presidents

ili elektis prezidanton, ells elegiren president.

Compareu:

ili elektis lin kiel prezidanton, l'elegiren com a president

ili elektis lin prezidanto, l'elegiren president.

En la primera oració escrivim **prezidanton** perquè el mot es troba en cas acusatiu: **ili elektis lin kiel (ili elektis) prezidanton**.

En la segona oració escrivim **prezidanto** perquè el mot no és acusatiu: **ili elektis lin (ke li estu) prezidanto**.

Això que passa amb els participis substantivats succeeix també amb els substantius:

ili elektis lin kiel membron, l'elegiren com a membre

ili elektis lin membro, l'elegiren membre

mi konsideras vin kiel profesoron, us considero com a professor

mi konsideras vin profesoro, us considero professor.

73. PARTICIPIS TERMINATS EN E (GERUNDIS).

Els gerundis, participis amb caràcter d'adverbi, puix que es refereixen a un verb (a un *altre* verb), prenen la terminació e:

promenante, **ŝi falis**, passejant, ella caigué

lernante, **mi ĝuas**, aprenent, jo frueixo

legante, **li fumas**, llegint, ell fuma.

En Esperanto s'aplica només la forma e quan es tracta d'un veritable gerundi, això és, quan el subjecte del verb en forma de gerundi és *el mateix de l'altre verb* que s'hi relaciona:

Vaig veure En Joan passejant (el qui passejava era jo).

Mi vidis Johanon promenante.

Vaig veure En Joan passejant (el que passejava era En Joan). **Mi vidis Johanon promenanta.**

En Esperanto no hi ha gerundis conjuncionals, ni ablatiu absolut.

En oracions com les que segueixen, caldrà emprar en Esperanto les formes indicades entre parèntesi:

El drama agradà molt, essent (i foren) aplaudits tots els actors.

Vam anar-hi en automòbil, aquest mitjà essent (car aquest mitjà era) el millor de què disposàvem.

Havent-nos avisat ells (havent estat avisats per ells) que no vindrien, no els esperàrem més.

Havent plogut (després de la pluja), decidírem no anar-hi.

Exercici (74)

Copieu, feu-vos dictar i responcu en Esperanto, les preguntes següents:

Ĉu vi estas lernanta Esperanton? Ĉu vi estas lernanto de Esperanto? Kiu estas via instruanto? Ĉu vi estas instruanta vin? Ĉu estas lernantinoj en la ĉambro? Ĉu mi estas instruanto aŭ instruantino? Ĉu vi estas dormanta? Ĉu vi estas vespermanĝinta? Ĉu vi estas vespermanĝonta? Ĉu vi estas matenmanĝinta? Ĉu tiu, kiu skribis, estas skribinta? Kiu estas skribanta? Kiu estas skribonta? Kia estas tiu, kiu legos? Ĉu tiu, kiu legas, estas leganta? Ĉu Zamenhof estas verkanto aŭ verkinto? Ĉu Guimerà estas verkonto aŭ verkanto? Li estas nek verkonto, nek verkanto, sed verkinto. Li ne plu verkos nek verkas, ĉar li ne plu vivas, li mortis, li estas mortinto. Ĉu mi estas mortinto? Ĉu ni estas mortontoj? Kiu estas manĝanto? Tiu kiu manĝas. Kio estas manĝata? Tio, kion oni manĝas. Ĉu Esperanto estas instruata de mi? Ĉu Esperanto estas lernata de vi? Ĉu la vivo estas granda instruanto? Ĉu ni, ĉiuj, estas instruataj de la vivo? Ĉu dum la nokto la dormado estas farita aŭ farata? Ĉu dum oni dormas, laboro estas farata aŭ farota? Ĉu kiam vi ricevas leteron, ĝi estas skribata? Kiam libro estas verkata? Ĝi estas verkata dum la tempo kiam la aŭtoro verkas ĝin. Ĉu vi povas legi verkotajn librojn? Ĉu vi ricevas skribotajn leterojn? Ĉu vi sendis skribitan leteron? Ĉu en mateno, vespermanĝo estas manĝata aŭ manĝota? Ĉu vi preferas, ke vi estas ricevinta aŭ ke vi estas ricevonta monon?

Ekzerco (74 bis)

(Faru plenajn respondojn al la jenaj demandoj):

Ĉu vi vidas verda tion, kio estas blanka? Ĉu tra verdaj okulvitroj vi vidas blanka tion, kio estas verda? Kia vi vidas puran lakton tra bluaj okulvitroj? Ĉu ion oni vidas naturforma en konvekksa spegulo? Ĉu vi kantas manĝante? Ĉu vi dormas laborinte? Ĉu oni ripozas kurinte? Ĉu vi ripozas post kurado? Ĉu vi nudiĝas banonte vin? Ĉu oni vestas sin haniĝinte, tuj post bano? Ĉu oni verkas pensonte aŭ pensante? Ĉu oni pensas verkonte? Ĉu vi promenas laborante aŭ laborinte? Ĉu ni nun estas promenantaj? Ĉu vi banas vin laborinte? Ĉu vi malpuriĝas laborante? Ĉu antaŭ laborado estas laborante? Ĉu post dormado estas dorminte? Ĉu dum kurado estas kurante? Ĉu ridante signifas antaŭ ridado? Ĉu ridonte signifas post ridado? Kion signifas ridinte. plorante, pensonte, dirante, finonte, komencinte?

Conjuncions

74. QUÈ ÉS CONJUNCIÓ. Conjuncions són anomenades totes les paraules que expressen una relació entre dues oracions, això és, que indiquen la *conjunció* de dues oracions.

Per exemple:

mi volas, ke li kantu, jo vull *que* ell canti

li laboros kaj la alia ripozos, ell treballarà *i* l'altre reposarà

ni legos aũ skibos, llegirem *o* escriurem

ši venis por kanti, ella vingué *per a* cantar

ši plačas, êar ši estas simpatia, ella plau *perquè* és simpàtica.

Llista de conjuncions

kaj , i	do , doncs
ke , que	por , per a
aũ , o	por ke , perquè, per tal que
se , si (condicional)	anstataũ , en lloc de
kvankam , encara que	sed , però, sinó
êar . car, puix, puix que	ol , que
per bé que	

Els adverbis **kvazaũ**, **tamen**, **êu**, i **nek**, les preposicions **gis** i **dum**, són usades també com a conjunció.

Hi ha també locucions conjuntives.

75. COMPARACIÓ ENTRE PREPOSICIÓ I CONJUNCIÓ I ENTRE FRASE I ORACIÓ.

Així com les preposicions indiquen una relació entre *substantius*, les conjuncions indiquen una relació entre *verbs*.

Cada conjunt de paraules el sentit de les quals és lligat per una *preposició*, constitueix una *frase*.

Cada conjunt de paraules que pren sentit per mitjà d'un *verb* és una *oració* o *proposició*.

La *preposició* estructura una *frase*. El *verb* crea una *oració*. La *conjunció* uneix dues *oracions* o *proposicions*.

*Convé que cada exercici sigui repetit de paraula
i per escrit unes quantes vegades! Tant els
següents com els passats!*

Ekzerco (74-7)

Plene respondu al la jenaj demandoj:

Ĉu vi ŝatas, ke mi studas? Ĉu plaĉas al vi, ke mi ŝercas? Ĉu vi aprobas, ke mi militis? Ĉu vi konsilas, ke mi diboĉu? Ho kia konsilo! Ĉu vi vendos la libron aŭ la manĝotablon? Ĉu vi vidas vian fraton aŭ vian kuzon? Ĉu vi kaj via onklino konas mian kuzinon? Ĉu mono estas necesa por aĉeto? Ĉu vi ofte aĉetas librojn? Kion vi bezonas por aĉeto? Ĉu vi povas antaŭdiri, ĉu morgaŭ pluvos? Ĉu mi scias, ĉu vi pensas pri via fianĉino? Ĉu vi studus Esperanton, se ĝi estus fuŝaĵo? Kial vi dormas? Kial vi laboras? Ĉu vi ludas anstataŭ labori? Ĉu vi amas nek vian bopatron nek lian edzinon?

Interjeccions

76. QUÈ ÉS INTERJECCIÓ. Són anomenades *interjeccions* aquelles paraules que hom *intercala* en el discurs, i que tenen una completa independència.

ho, oh!	fi!, ecs!, uix!
ha, ah!	ve, ai! (exclamació de dolor)
he, eh!	nu, bé!, doncs bé!, i ara!
hej, ei!	hura, hurra!
hola, hola!	i altres.

Numerals

77. CARDINALS. Els cardinals no prenen la terminació **j** del plural, ni la **n** del complement directe.

nulo	0	ses	6
unu	1	sep	7
du	2	ok	8
tri	3	nañ	9
kvar	4	dek	10
kvin	5	cent	100
		mil	1000

Quan es combinen dos nombres, si el primer és més petit que el segon, es multipliquen:

tridek — tri × dek... ..	30
ducent — du × cent	200
sesmil — ses × mil	6000

I si el primer és més gran que el segon, se sumen:

dek tri — dek + tri	13
cent du — cent + du	102
mil ses — mil + ses	1006

Per a major claredat, els nombres que indiquen desenes o centenes, s'ajunten:

dek	10	cent	100
dudek	20	ducent	200
tridek	30	tricent	300
kvardek	40	kvarcent	400
kvindek	50	kvincent	500
sesdek	60	sescent	600
sepdek	70	sepcent	700
okdek	80	okcent	800
naŭdek	90	naŭcent	900

(Llegiu dúdek, trídek, dúcent, tricent, etc., i no pas dudék, tridék, ducént, tricént, etc.)

I, també, per a major claredat, els nombres de l'onze al dinou poden ésser units per un guionet:

dek unu , o bé dek-unu	11
dek du , o bé dek-du	12
dek tri , o bé dek-tri	13
dek kvar , o bé dek-kvar	14
dek kvin , o bé dek-kvin	15
dek ses , o bé dek-ses	16
dek sep , o bé dek-sep	17
dek ok , o bé dek-ok	18
dek naŭ , o bé dek-naŭ	19

Exemples:

dek-ses	16
dudek	20

dudek unu	21
cent	100
cent tri	103
cent dek-tri	113
cent tridek	130
cent tridek tri	133
ducent	200
ducent ses	206
ducent dek-naŭ	219
ducent sepdek	270
ducent naŭdek naŭ	299
mil	1000
mil kvin	1005
mil dek-kvar	1014
mil dudek	1020
mil tridek ses	1036
dumil	2000
dumil tri	2003
dumil dek-unu	2011
dumil sesdek	2060
dumil ducent	2200
dumil ducent okdek tri	2283
dek mil	10000
dek-ses mil	16000
naŭdek mil	90000
okcent mil	800000
naŭcent naŭdek naŭ mil	
naŭcent naŭdek naŭ...	999999
unu miliono	1000000

Els numerals cardinals poden prendre la terminació o del substantiu:

unu, un
tri, tres

unu, unitat
trio, trio

dek-du, dotze
cent, cent
mil, mil

dek-duo, dotzena
cento, centenar
nilo, miler

També poden prendre la terminació **e** de l'adverbi:
unue, primerament **due**, en segon lloc

En el primer cas (quan prenen la terminació **o** del substantiu) prenen també la **j** del plural:

unuoj, unitats,
i la **n** del complement directe:
mi aplaŭdis la trion, he aplaudit el trio.

78. ORDINALS. Els ordinals es formen afegint als cardinals la terminació **a** de l'adjectiu:

unua, primer, primera
deka, desè, desena
dek-unua, onzè, onzena
dudeka, vintè, vintena
dudek-tria, vint-i-tresè, vint-i-tresena
trideka, trentè, trentena
la tria horo, les tres (hores)
la sesdeka paĝo, la seixantena pàgina.

Admeten la **j** del plural:

anuaj, primers,
i la **n** del complement directe:
li ricevis la trian premion, ell rebé el tercer premi.

OBL — ON — OP

Amb aquests sufixos hom forma en Esperanto els multiplicatius, els partitius (o fraccionaris) i els collectius, respectivament.

El mot pren la terminació **o**, la terminació **a** o la terminació **e**, segons el multiplicatiu, partitiu o collectiu sigui substantiu, adjectiu o adverbí.

79. MULTIPLICATIUS: **OBL.**

duoblo, (el) doble

duobla, doble

dekoble, dècuplament, deu vegades

dekoblo, (el) dècuple

multoblo, (el) múltiple

multobla, múltiple

multoble, múltiplament, moltes vegades.

80. PARTITIUS: **ON.**

duono, meitat

dekono, desena part, dècim

duona (parto) mitja (part) **deksesono**, setzena part,

duone, a mitges setzè

centono, centè, centèsim

81. COL-LECTIUS: **OP.**

unuope, d'un a un

duope, de dos en dos

triope, de tres en tres

kvarope, de quatre en quatre

kvaropa vico, rengle de quatre

kvaropo, un grup de quatre, un quatre. (Si parlàvem de cavalls, una quadriga.)

multope, a multituds, a colles.

82. DISTRIBUTIUS: **PO** (a raó de). S'indiquen amb la partícula **po**, posada davant dels cardinals:

Mi pagis la botelojn da ĉampano po kvin pesetoj.

he pagat les ampollas de xampany a (raó de) cinc pessetes.

Mi vendis cent sakojn da sukero po cent pesetoj, he venut cent sacs de sucre a (raó de) cent pessetes.

Mi ricevis po ok frankoj ĉiutage, he rebut vuit francs cada dia.

Ekzerco (77-82)

Responeu en Esperanto les següents preguntes, després d'haver-les escrites al dictat:

Kiom da libroj estas sur la tablo? Kiom estas tri plus kvar, aŭ tri kaj kvar? Kiom estas trioble tri, aŭ trifoje tri? En kioma jaro estas ni? Je kioma horo finiĝas la leciono? Kioma tago de la monato estas hodiaŭ? Kiu tago de la semajno estis hieraŭ? Ĉu vi unue laboras kaj due ripozas, aŭ kontraŭe? Ĉu la lasta leciono de ĉi-tiu libro estas la dudek-kvina? Kiom da unuoj estas en deko? Kiom da dekoj estas en centoj? Ĉu vi havas tiom da esperantaj libroj kiom da katalunaj? Ĉu guto post guto traboras granitan monton? Ĉu en la maro estas multege da gutoj? Jes, senfine! Ĉu maro estas gutaro? Ĉu estas tiom da homoj en la homaro kiom da gutoj en la Pacifika oceano? Kiom da duonoj estas en unuo? Kiom estas duoblo de unu? Kiom da centonoj estas en tri unuoj? Ĉu centimo estas centono de peseto? Ĉu en milo estas mil milonoj? Po kiom vi aĉetis la panojn? Ĉu tiu-ĉi libro estus kara po du pesetoj? Ĉu vi estas profesie pagata po mil pesetoj ĉiumonate? Ĉu kvaroble kvar estas tiom, kiom duoble ok? Kioma leciono estis pli malfacila ol ĉi-tioma? Ĉu la sepa? Kiom da esperantistoj estos post du jarcentoj? Ĉu tiom, kiom da homoj?

Afixos (Prefixos i Sufixos)

Els afixos que hom posa *davant* d'una arrel són anomenats *prefixos*, i els que hom posa *darrera* d'una arrel (entre l'arrel i la terminació) són anomenats *sufixos*.

Exemple de *prefix*:

Mal: que significa "idea contrària"

Facil-a, fàcil. **Mal-facil-a** difícil.

Exemple de *sufix*:

In: que indica "femení"

Fil-o, fill. **Fil-in-o**, filla.

83. PREFIXOS. Els principals són els vuit següents: **bo, dis, ek ge, mal, mis, pra, re.**

BO: *parentiu resultant del matrimoni*

patro, pare

bopatro, sogre

filo, fill

bofilo, gendre

frato, germà

bofrato, cunyat

DIS: *disseminació, desunió*

semi, sembrar

dissemi, disseminar

doni, donar

disdoni, distribuir

sendi, trametre

dissendi, trametre a molta gent en moltes direccions

igi, fer, convertir en

disigi, dissoldre (una reunió)

iği, fer-se, esdevenir

disiği, dissoldre's (una reunió)

jeti, llançar

disjeti, escampar

a, terminació de l'adjectiu

disa, desunit, separat

e, terminació de l'adverbi

dise, separadament

EK: *començament de l'acció, acció inicial o sobtada*

vidi , veure	ekvidi , albirar
tuși , tocar	ektuși , topar
fali , caure	ekfali , ensopegar
krii , cridar	ekkrii , exclamar
iri , anar	ekiri , posar-se en marxa
koni , conèixer	ekkoni , començar a conèixer

GE: *reunió d'ambdós sexes*

Fratoj, germans; **fratinoj**, germanes; **gefratoj**, germans i germanes.

Edzo, marit; **edzino**, muller; **geedzoj**, marit i muller.

Patro, pare; **patrino**, mare; **gepatroj**, pares (pare i mare).

MAL: *idea contrària (No "idea dolenta".)*

ligi , lligar	malligi , deslligar
riĉa , ric	malriĉa , pobre
agrabla , agradable	malagrabla , desagradable
bona , bo	malbona , dolent
beni , beneir	malbeni , maleir
bela , bell, formós	malbela , lleig
granda , gran	malgranda , petit
amo , amor	malamo , odi
avara , avar	malavara , generós
fermi , tancar	malfermi , obrir
facila , fàcil	malfacila , difícil
feliĉa , feliç	malfeliĉa , dissortat
aperi , aparèixer	malaperi , desaparèixer
sana , bo, sa	malsana , malalt
o , term. del subs.	malo , el contrari
a , term. de l'adj.	mala , contrari, contrària
e , term. de l'adv.	male , contràriament

MIS: *indica error, inexactitud, deficiència*

kompreni, comprendre **miskompreni**, interpretar
malament

PRA: *idea d'avantpassat, primitiu. (I també: idea de "remot".)*

avo, avi **praavo**, besavi
nepo, nét **pranepo**, besnét
katalunoj, catalans **prakatalunoj**, catalans pri-
mitius

homo, home **prahomo**, l'home primitiu
historio, història **prahistorio**, història antiga,
primitiva, protohistòria.
(Però no: *prehistòria*, que
es tradueix per *antaŭhisto-
rio*.)

domo, casa **pradomo**, casa pairal
a, term. de l'adjectiu **praa**, primitiu

RE: *repetició, retorn*

fali, caure **refali**, recaure
fari, fer **refari**, refer
komenci, començar **rekomenci**, recomençar
veni, venir **reveni**, tornar
doni, donar **redoni**, tornar (de donar)
brilo, brill, lluïssor **rebrilo**, reflex
sendi, trametre **resendi**, tornar (d'enviar)
vivi, viure **revivi**, reviuere
e, term. de l'adverbi **ree**, repetidament

Ekzerco (83)

Bonvolu plene respondi la jenan demandaron:

Kiam vi eklernis Esperanton? Kiam vi estos ellerninta ĝin?
Ĉu vi ekkrias pro ĝojo, kiam vi aŭdas ĝojigan sciigon? Ĉu vi

fratino? Ĉu via bopatrino estas tiel bela kiel via patrino? Ĉu vi disdonacis vian monon? Ĉu vi disvendis vian libron? Ĉu mi disigas la klason antaŭ la fino de la leciono? Ĉu ni disiĝos post la klaso? Ĉu ni disiros, ĉiu al sia hejmo? Ĉu vi ekkomprenas la riĉecon de la esperanta vortaro? Ĉu viaj gepatroj estas gekuzoj? Kial homaro estas geviraro? Ĉar viro kaj virino estas homoj. Ĉu ni malperos de ĉi tie post la klaso? Ĉu vi venos al la leciono, se vi estos malsana? Ĉu la ĉefa strato en Barcelona estas longa aŭ mallonga? Ĉu papero estas pli maldika ol tablo? Ĉu muro estas pli dika ol pordo? Por kio vi malfermas libron? Por legado. Ĉu la malo de bono estas malbono? Ĉu la prahistorio interesas vin? Ĉu viaj praavoj estis grekoj? Ĉu vi relegas libron, se vi tre ŝatas ĝin? Mi donas al vi krajonon por fari notojn-kiam vi redonos ĝin al mi? Ĉu oni riskas miskompreni, se oni ne atente aŭskultas?

84. SUFFIXOS. Els principals són els vint-i-set seĝents: **aĉ, ad, aĵ, an, ar, ĉj, ebl, ec, eg, ej, em, er, estr, et, id, ig, iĝ, il, in, ind, ing, ism, ist, nj, uj, ul, um.**
end

AĈ: *baixesa material, mal estat, repugnància*

domo , casa	domaĉo , casota
virino , dona	virinaĉo , dona mal garbada donota
ĉevalo , cavall	ĉevalaĉo , ròssa, cavallot
ĉapelo , barret	ĉapelaĉo , tarot
skribo , escriptura	skribaĉo , gargot
popolo , poble	popolaĉo , populatxo
vino , vi	vinaĉo , vinot
a , term. de l'adj.	aĉa , estropellat, repugnant

AD: *durada de l'acció*

parolo , paraula	parolado , discurs
rigardi , mirar	rigardadi , contemplar
pafao , tret	pafado , tireteig

promeno, passeig
morto, mort
instruo, instrucció
flugo, vol

promenado, passejada
mortado, mortalitat
instruado, ensenyament
flugado, volada

AJ: objecte concret, resultat d'una acció. (Compareu-lo amb el sufix EC: qualitat abstracta.)

sukero, sucre

sukeraĵo, una cosa feta de sucre

stulta, estúpid

stultaĵo, una estupidesa

krei, crear

kreaĵo, una creació

infano, infant

infanaĵo, una criaturada

hispana, espanyol

hispanaĵo, una espanyolada

bela, bell

belajaĵo, una bellesa

(una cosa bella)

kreski, créixer

kreskaĵo, una planta, un vegetal, una vegetació

rampi, arrossegar-se

rampaĵo, un rèptil

antikva, antic

antikvaĵo, una antiguitat

pentri, pintar

pentraĵo, pintura

reprodukti, reproduir

reproduktaĵo, reproducció

o, term. del subs.

aĵo, objecte, cosa

AN: membre, partidari, habitant

klubo, club

klubano, membre del club

parlamento, parlament

parlamentano, parlamentari

Barcelono, Barcelona

barcelonano, barceloní

vilaĝo, vila

vilaĝano, vilatà

Kristo, Crist

kristano, cristià

Mahometo, Mahomet

mahometano, mahometà

o, term. del subs.

ano, membre, soci, adherent

Ekzerco (84)

Bonvolu detale kaj ripete legi, skribi kaj respondi la jenan demandaron:

Ĉu vi donos al mi libraĉon, se vi faros al mi donacon? Ĉu estas dece rigardadi personon, kiun oni ne konas? Ĉu vi ĉion rigardas, se vi povas? Ĉu vi promenadas labortage? Ĉu vi promenas irante de via hejmo al via laborejo? Ĉu inkujo estas por lakto? Ĉu vendejo estas por dancado? Kie oni laboras? Kio enhavas la sukeron? Kio enhavas la kafon? Kie publiko trinkas kafon? Ĉu pomujo produktas prunojn? Ĉu Katalunujo produktas svedojn? Ĉu Japanujo estas la lando de la katalunoj? Ĉu urbanoj estas loĝantoj de kamparo? Kie loĝas la kamparanoj? Kie loĝas la barcelonanoj? Ĉu kristanoj estas partianoj de Kristo? Kiun kredas la mahometanoj? Ĉu vi estas kredanto de Mahometo? Kiel estas nomataj la membroj de Respubliko? Ĉu vi estas grupano de nia grupo? Ĉu londonano kaj berlinano estas samurbanoj? Ĉu sukeraĵoj estas dolĉaj? Ĉu vi posedas pentraĵon de Mikel-Anĝelo? Ĉu la faraonaĵoj estas modernaĵoj aŭ antikvaĵoj? Ĉu aeroplano estas antikvaĵo? Ĉu tio, kion faras besto, estas bestaĵo? Kiu faras artaĵon? Artisto. Kiu faras sciencaĵon? Kiu faras horloĝojn? Kiu kuracas okulojn? Kiu fortiras kaj metas dentojn? Kiu tondas kaj kombas harojn? Ĉu vi estas tajloro? Ĉu via onklino estas modistino?

AR: *reunió o conjunt.* (Compareu-lo amb el sufix **ER:** *fragment, partícula.*)

ŝtupo, graó

vorto, mot

vesto, vestit

homo, home

ŝipo, vaixell

haro, cabell

arbo, arbre

vagono, vagó

sablo, sorra

ŝafo, be

ŝtuparo, escala

vortaro, dictionari

vestaro, vestuari

homaro, humanitat

ŝiparo, esquadra

hararo, cabellera

arbaro, arbreda, bosc

vagonaro, tren

sablaro, sorral

ŝafaro, ramat de bens

stelo, estel, estrella
insulo, illa
o, term. del subs.

stelaro, l'estelada.
insularo, arxipèlag
aro, reunió, conjunt, esbart

ĈJ: *diminutiu afectuós masculí.* (*Compareu-lo amb*
NJ: *diminutiu afectuós femení.*)

Jozefo, Josep
patro, pare

Joĉjo, Pep
paĉjo, papà, papa o paret

(Aquest sufix es col·loca després de la segona, tercera, quarta o cinquena lletra.)

EBL: *possibilitat.* (*Compareu-lo amb el sufix* **IND**: *digne de.*)

fari, fer
kredi, creure
fleksi, flectar, flectir
vidi, veure
palpi, palpar
manĝi, menjar

farebla, factible
kredebla, creïble
fleksebla, flexible
videbla, visible
palpebla, palpable
manĝebla, que té la possibilitat física d'ésser menjat, per bé que no sigui "comestible".

trinki, beure

trinkebla, que pot ésser begut, encara que no sigui destinat a la beguda.

kompreni, comprendre
percepti, percebre
o, term. del subs.
a, term. de l'adj.
e, term. de l'adv.
i, term. del verb

komprenebla, comprensible
perceptebla, perceptible
eblo, possibilitat
ebla, possible
eble, potser, possiblement
ebli, ésser possible

EC: *qualitat abstracta. (Compareu-lo amb el sufix AJ: objecte concret.)*

bono, bé
viro, mascle, home
vero, veritat
amiko, amic
parenco, parent
infano, infant
kun, amb
o, term. del subs.

boneco, bonesa, bondat
vireco, virilitat
vereco, veracitat
amikeco, amistat
parenceco, parentiu
infaneco, infantesa
kuneco, companyia
eco, qualitat

EG: *augmentatiu. (Compareu-lo amb el sufix ET: diminutiu.)*

bela, bell, formós
granda, gran

domo, casa
brila, brillant
krii, cridar

manĝi, menjar
pluvo, pluja
a, term. de l'adj.
e, term. de l'adv.

belega, bellíssim, superb
grandega, grandíssim, im-
 mens
domego, casassa
brilega, brillantíssim
kriegi, cridar molt, escridas-
 sar-se
manĝegi, devorar
pluvego, xàfec
ega, molt gran
ege, moltíssim

EJ: *lloc adequat per a*

lerni, aprendre
preĝi, pregar
trinki, beure
ĉevalo, cavall
sceno, escena
eniri, entrar

lernejo, escola
preĝejo, església
trinkejo, taverna
ĉevalejo, quadra, establa
scenejo, escenari
enirejo, entrada

pasi, passar
frenzulo, boig
tombo, tomba
buçi, matar (bestiar)
o, term. del subs.

pasejo, passera
frenzulejo, manicomi
tombejo, cementiri
buçejo, escorxador
ejo, estatge

EM: *tendència, inclinació*

kredi, creure
babili, xerrar, garlar
toleri, tolerar
labori, treballar
senti, sentir
pano, pa
o, term. del subs.
a, term. de l'adj.
i, term. del verb

kredema, crèdul
babilema, xerraire, garlaire
tolcrema, tolerant
laborema, laboriós
sentema, sensible
panema, panarra
emo, tendència, inclinació
ema, inclinat, disposat a
emi, ésser inclinat a

ER: *fragment, partícula. (Compareu-lo amb el sufix
 AR: reunió o conjunt.)*

fajro, foc
akvo, aigua
polvo, pols
sablo, sorra
ligno, fusta
mono, diner
ĉeno, cadena
o, term. del subs.

fajrero, guspira
akvero, esquitx
polvero, volva
sablero, gra de sorra
lignero, estella
monero (una) moneda
ĉenero, malla, anella
ero, fragment, partícula

ESTR: *director, cap*

ŝipo, vaixell
urbo, ciutat
polico, policia

ŝipestro, capità de vaixell
urbestro, alcalde
policestro, cap de policia

provinco, província
o, term. del subs.
i, term. del verb

provincestro, governador
estro, director, cap
estri, dirigir, governar

ET: diminutiu. (*Compareu-lo amb el sufix EG: augmentatiu.*)

bela, bell
knabo, noi
domo, casa
fenestro, finestra
kato, gat
mano, mà
arbo, arbre
ridi, riure
varma, calent
a, term. de l'adj.
e, term. de l'adv.

beleta, bonic
knabeto, noieta
dometo, caseta
fenestreto, finestreta
kateto, gatet
maneto, maneta
arbeto, arbret, arbrissó
rideti, somriure
varmeta, tebi
eta, diminut
ete, poquíssim

ID: descendent

koko, gall
reço, rei
Izraelo, Israel
hundo, gos
bovo, bou
o, term. del subs.

kokido, pollastre
reçido, infant, príncep
izraelido, israelita
hundide, cadell
bovido, vedell
ido, descendent

IG: fer, convertir en. (*Compareu-lo amb el sufix IG: fer-se, esdevenir.*)

bela, bell
forta, fort
fari, fer
stono, pedra

beligi, embellir
fortigi, enfortir
farigi, fer fer
stonigi, empedreir, petrificar

morti, morir
veni, venir
blanka, blanc

riĉa, ric
ŝajni, semblar
scii, saber

mortigi, mator
venigi, fer venir
blankigi, emblanquinar, em-
 blanquir
riĉigi, enriquir
ŝajnigi, simular
sciigi, 1. Fer saber (una co-
 sa). 2. Assabentar

Ex.: 1. Li sciigis al mi la alvenon de la prezidanto.
 2. Li sciigis min pri la alveno de la prezidanto.

manĝi, menjar

manĝigi, 1. Fer menjar (una
 cosa).
 2. Fer menjar (fer que hom
 mengi.)

Ex.: 1. Li manĝigis sukeron al kanarieto. 2. Li man-
 ĝigis la kovantan kokinon.

i, term. del verb

igi, fer, convertir en

IG: *fer-se, esdevenir. (Compareu-lo amb el sufix IG: fer, convertir en.)*

bela, bell
forta, fort
fari, fer
ŝtono, pedra

edzo, marit

edzino, muller

morti, morir

beliĝi, embellir-se
fortiĝi, enfortir-se
fariĝi, fer-se
ŝtoniĝi, empedreir-se, petrifi-
 car-se
edziĝi, casar-se (esdevenir
 marit)
edziniĝi, casar-se (esdevenir
 muller)
mortiĝi, morir-se (esdevenir
 mort)

ruĝa , roig	ruĝiĝi , enroĝir
pala , pàllid	paliĝi , esdevenir pàllid
seka , sec	sekiĝi , assecar-se
trovi , trobar	troviĝi , trobar-se
i , term. del verb	iĝi , esdevenir

Ekzerco (84 bis).

Respondu la jenajn demandojn, kaj faru novajn similajn:

Ĉu estas granda amikeco inter kato kaj hundo? Ĉu vestaro de princino estas riĉa? Ĉu vestaro de laboristino estas granda? Ĉu Enciklopedio estas granda vortaro? Ĉu via hararo estas kalkulebla? Ĉu vitro estas manĝebla de homo? Ĉu pomo estas manĝaĵo? Ĉu infaneco estas respektinda? Ĉu vi memoras vian infanecon? Ĉu stelaro estas bela vidaĵo? Ĉu estas pli kara libro, libreto aŭ libreto samkvalitaj? Ĉu ŝafaro paŝtas sin en ŝiparo? Ĉu belajoj estas vidindaj? Ĉu akvo estas trinkebla? Kio estas tablego? Ĉu ordinara seĝo estas seĝego? Kio estas papereto? Ĉu vi loĝas en ordinara domo, en dometo aŭ en domego? Ĉu Londono estas urbo, urbeto aŭ urbeĝo? Ĉu Manlleu estas urbeĝo? Ĉu vi lavas vin? Ĉu patrino lavas sian infanon? Ĉu patrino ankaŭ laviĝas? Ĉu vi ŝanĝas vian vestaĵon kiam ĝi estas malpura? Ĉu persono ŝanĝiĝas dum longa tempo? Ĉu oni plisaniĝas per metoda kaj adekvata nutriĝado? Ĉu pano nutras? Ĉu vi nutriĝas per nura pano? Ĉu multa kafo brunigas lakton? Ĉu akvo en pota sur fajro varmiĝas? Ĉu vi sidiĝas por manĝado? Ĉu oni kuŝiĝas por dormado? Ĉu persono bruniĝas per ofta sunbaniĝado?

II: *instrument*

tranĉi , tallar	tranĉilo , ganivet
kudri , cosir	kudrilo , agulla de cosir
balai , escombrar	balailo , escombra
pesi , pesar (transitui)	pesilo , balança
kapti , agafar	kaptilo , parany
gliti , reliscar	glitilo , patí
manĝi , menjar	manĝilo , cobert

falçi, segar
razi, afaitar
kombi, pentinar
gladi, planxar
ventumi, ventar
o, term. del subs.

falçilo, falç
razilo, navalla
kombilo, pinta
gladilo, planxa
ventumilo, ventall, vano
ilo, instrument

IN: *femení*

koko, gall
reço, rei
sinjoro, senyor

kokino, gallina
reçino, reina, regina
sinjorino, senyora

IND: *digne de.* (Compareu-lo amb el sufix **EBL:** *possibilitat.*)

kredi, creure
honori, honorar
mançi, menjar
lañdi, lloar
admiri, admirar
menci, esmentar
o, term. del subs.
a, term. de l'adj.
e, term. de l'adv.

kredinda, digne de crèdit
honorinda, honorable (digne d'ésser honorat)
mançinda, comestible (digne d'ésser menjat)
lañdinda, lloable
admirinda, admirable
menciinda, digne d'esment
indo, dignitat
inda, digne, digna
inde, dignament

ING: *allò que conté parcialment.* (Compareu-lo amb el sufix **UJ:** *allò que conté totalment.*)

kandelo, candela
fingro, dit
cigaredo, cigarreta

kandelingo, espelmatòria
fingringo, didal
cigaredingo, boquilla

glavo, espasa
o, term. del subs.

glavingo, beina
ingo, cosa en la qual hom pot
 introduir quelcom parcial-
 ment

ISM: una teoria o sistema

sociala, social
kristana, cristià
komuna, comú
kataluna, català
internacia, internacional

socialismo, socialisme
kristanismo, cristianisme
komunismo, comunisme
katalunismo, catalanisme
internaciismo, internaciona-
 lisme

Esperanto, Esperanto
Wagner, Wagner
Lenin, Lenin
Budo, Buda
nuda, nu

Esperantismo, Esperantisme
Wagnerismo, wagnerisme
leninismo, leninisme
budismo, budisme
nudismo, nudisme

IST: ofici, ocupació

ŝuo, sabata
muziko, música
maro, mar
mino, mina
kuraci. tractar un malalt
piano, piano
dento, dent
arto, art
sociala, social
komuna, comú
internacia, internacional

ŝuisto, sabater
muzikisto, músic
maristo, mariner
ministro, miner
kuracisto, metge
pianisto, pianista
dentisto, dentista
artista, artista
socialisto, socialista
komunista, comunista
internaciisto, internaciona-
 lista

Esperanto, Esperanto

esperantisto, esperantista

pordo, porta
vendi, vendre
Marx, Marx

pordisto, porter
vendisto, venedor
marksisto, marxista

NJ: *diminutiu afectuós femení.* (Compareu-lo amb el sufix **ĈJ**: *diminutiu afectuós masculí.*)

Mario, Maria
patrino, mare

Marinjo, Marieta
patrinjo o **panjo**, mamà, ma-
 ma o mareta

(Es col·loca després de la segona, tercera, quarta o cinquena lletra.)

UJ: *allò que conté totalment.* (Compareu-lo amb el sufix **ING**: *allò que conté parcialment.*)

S'usa també per a indicar noms de països:

kataluna, català

Katalunujo o **Katalunlando**, Catalunya

i per a indicar noms d'arbres:

orangô, taronja

orangûjo o **orangârbo**, taronger

sukero, sucre

sukerujo, sucrera

tabako, tabac

tabakujo, petaca

supo, sopa

supujo, soper

kafo, cafè

kafujo, cafetera

teo, te

teujo, tetera

inko, tinta

inkujo, tinter

mono, diner

monujo, moneder

salo, sal

salujo, saler

o, term. del subs.

ujo, recipient, cosa que conté

UL: *caràcter o signe distintiu*

almozo, almoïna
vertebro, vèrtebra
freneza, boig, foll
riça, ric
stulta, estúpíd
blinda, orb, cec
bela, bell
gïbo, gep
lama, coix
juna, jove
blanka, blanc

nigra, negre

malsana, malalt
mensogo, mentida
kun. amb
vagi, vagar
sankta, sant
virga, verge
o, term. del subs.

almazulo, (un) mendicant
vertebrulo, (un) vertebrat
frenezulo, (un) boig
riçulo, (un) ric
stultulo, (un) estúpíd
blindulo, (un) cec
bel-ul-in-o, (una) beutat
gïbulo, (un) geperut
lamulo, (un) coix
junulo, (un) jove
blankulo 1. un blanc (un que
va pintat de blanc). 2. un
de la raça blanca.
nigrulo, un que va pintat de
negre
(**negro**, un de la raça negra)
malsanulo, (un) malalt
mensogulo, (un) mentider
kunulo, company
vagulo, vagabund
sanktulo, (un) sant
virg-ul-in-o, (una) verge
ulo, un individu

UM: *sufix indefinit*

Um és, entre els sufixos, el mateix que **je** entre les preposicions. No té sentit definit. S'usa rarament, gairebé només en paraules per l'estil de les següents:

kolo, coll

mano, mà

kolumo, coll postís (de la camisa)

manumo, puny postís

kalkano, taló**kruco**, creu**gusto**, gust**plena**, ple**akvo**, aigua**aero**, aire**vento**, vent**sapo**, sabó**kalkanumo**, tacó (de la sabata)**krucumi**, crucificar**gustumi**, assaborir, tastar**plenumi**, acomplir**akvumi**, mullar**aerumi**, airejar**ventumi**, ventar**sapumi**, ensabonar

85. ALTRES MOTS USATS COM A PREFIXOS.

Poden ésser usats també com a prefixos:

1. Gairebé totes les preposicions.

2. Alguns adverbis simples, com **ne**, **tro**, **for**, **pli**, **plu**, **plej**.3. Les interjeccions **fi** i **ve**.**AL:** *a, cap a, vers, envers.***iri**, anar**porti**, portar**doni**, donar**aliri**, dirigir-se**alporti**, aportar**aldoni**, afegir**ĜIS:** *fins, fins a***vivi**, viure**iri**, anar**ĝisvivi**, viure fins**ĝisiri**, anar finsCompareu: **li ĝisiris tiun abismon i li iris ĝis tiu abismo.****ANTAŬ:** *davant, abans.***iri**, anar**senti**, sentir**diri**, dir**antaŭiri**, precedir**antaŭsenti**, pressentir**antaŭdiri**, predir

tempo, temps
parolo, paraula
urbo, ciutat
a, term. de l'adj.
o, term. del subs.
e, term. de l'adv.

antaŭtempa, prematur
antaŭparolo, prefaci
antaŭurbo, suburbi
antaŭa, anterior
antaŭo, el davant
antaŭe, abans, anteriorment

POST: *darrera, després.*

milito, guerra
skribo, escriptura
(post-e-ul-ar-o)
a, term. de l'adj.
e, term. de l'adv.

postmilito, postguerra
postskribo, post-scriptum
posteularo, la posteritat
posta, posterior
poste, posteriorment, al darrera

APUD: *vora, a la vora de.*

esti, ésser
meti, posar
a, term. de l'adj.

apudesti, ésser a la vora
apudmeti, posar a la vora
apuda, contigu

KONTRAŬ: *contra, enfront de.*

diri, dir
volo, voluntat
stari, estar dret

batalo, batalla
propono, proposta

o, term. del subs.
a, term. de l'adj.
e, term. de l'adv.

kontraŭdiro, contradicció
kontraŭvole, a contracor
kontraŭstari, resistir, estar
 contra
kontraŭbatali, combatre
kontraŭpropono, contra-
 proposta
kontraŭo, el contrari
kontraŭa, contrari, contrària
kontraŭe, contràriament

Ekzerco (85)

(Respondu la jenajn demandojn, kaj faru novajn similajn):

En kio estas la inko? Kio estas en inkujo? En kio estas la glavo? Kio estas en glavingo? Ĉu vi fumas cigarojn per cigaringo kaj cigaredojn per cigaredingo? En kio estas la cigaroj? Kio estas en via cigarujo? Ĉu en Barcelono estas artistoj kaj artistinoj? Ĉu vi estas medicinisto? Ĉu ĉiuj kuracistoj estas medicinistoj? Ĉu vi estas ŝuisto kaj marksisto? Ĉu salo estas en salingo aŭ en salujo? Ĉu oni fumas per cigarujo aŭ per cigaringo? Ĉu stultulo estas inteligenta homo? Ĉu belajo estas malbela afero? Ĉu vi estas blindulo? Ĉu Nobel estis riĉulo? Kiuj estas en malsanulejo? Kie loĝas frenezuloj? Ĉu oni akvumas kaj sapumas siajn manojn por ilin lavi? Ĉu vi gustumis ŝafinan lakton? Ĉu via avo ĝisvivis la Eŭropan Militon? Ĉu via patro postvivis ĝin? Ĉu via instruisto aldonas novajn demandojn al tiu-ĉi ekzerco? Ĉu vi antaŭsentas pluvon? Kiel oni nomas tiujn, pri kiuj oni kredas ke ili antaŭdiris estontaĵojn? Ĉu vi estas profeto? Ĉu vi estas kontraŭdirema aŭ konsentema, ribelema aŭ obeema? Ĉu vi blinde kontraŭstaras ĉion, kion alia homo faras? Ĉu vi estas detruema aŭ konstruema?

ĈIRKAŬ: *al voltant de.*

flugi, volar
muro, paret
poluso, pol
navigado, navegació

anta, part. act.
i, term. del verb
o, term. del subs.
e, term. de l'adv.

ĉirkaŭflugi, volar al voltant
ĉirkaŭmuro, tãpia, muralla
ĉirkaŭpolusa, circumpolar
ĉirkaŭnavigado, circumnavigació

ĉirkaŭanta, circumdant
ĉirkaŭi, envoltar, rodejar
ĉirkaŭo, el voltant
ĉirkaŭe, al voltant

SUPER: *damunt.*

homo, home
nacia, nacional
o, term. subs.
a, term. adj.
e, term. adv.
i, term. verb.

superhomo, superhome
supernacia, supernacional
supero, superioritat
supera, superior
supere, superiorment
superi, superar

SUR: *sobre.*

iri, anar
supren, amunt! cap
 amunt!
havi, tenir
kovri, cobrir
meti, posar

suriri, pujar (a un escenari,
 a un estrep)
supreniri, pujar (a una mun-
 tanya)
surhavi, ostentar
surkovri, cobrir
surmeti, posar-se (un vestit)

SUB: *sota.*

teni, tenir
açeti, comprar
tero, terra
konscio, consciència
a, term. de l'adj.
e, term. de l'adv.

subteni, sostenir
 (de sub-e teni)
subaçeti, subornar
subtera, subterrani
subkonscio, el subconscient
suba, inferior
sube, inferiorment, a sota

INTER: *entre.*

nacia, nacional
kompreni, comprendre
șanği, canviar
alia, altre, altra

internacia, internacional
interkompreno, intercom-
 prensió
interșanğu, intercanvi
interalie, entre altres coses

EN: *en, dins.*

iri , anar	eniri , entrar
meti , posar	enmeti , ficar
konduki , conduir, menar	enkonduki , introduir
havi , tenir	enhavi , contenir
pak (aĵ) o , paquet	enpaki , empaquetar
lando , país	enlande , en el país
tuta , total	entute , en total, en tòtum

EKSTER: *fora, a fora de.*

ordinara , ordinari	eksterordinara , extraordinari
oficiala , oficial	eksteroficiala , extraoficial
lando , país	eksterlande , a l'estranger
a , term. de l'adj.	ekstera , exterior (adj.)
e , term. de l'adv.	ekstere , exteriorment, a fora
o , term. del subs.	ekstero , exterior (subs.)

EL: *de, d'entre, de dins.*

(Aquesta preposició, usada com a prefix, significa també "del tot".)

iri , anar	eliri , sortir
doni , donar	eldoni , editar
uzi , usar	eluzi , gastar, consumir
paroli , parlar	elparoli , pronunciar
labori treballar	ellabori , elaborar
tiri , estirar	eltiri , extreure
trinki , beure	eltrinki , beure del tot
fini , acabar	elfini , acabar del tot
porti , portar	elporti , suportar
voki , cridar	elvoki , evocar
ĉenigi , encadenar	elĉenigi , desencadenar

ing-o, (sufix)
teni, tenir

elingigi, desembreinar
elteni, sostenir-se, resistir

ĈE: *a, a casa de, entre.*

brako, braç
esti, estar

ĉebrake, als braços
ĉeesti, assistir, concórrer

TRA: *a través de, per.*

iri, anar
serĉi, buscar

trairi, atravessar
traserĉi, buscar a través,
 recercar

legi, llegir
pasi, passar
nokto, nit
vintro, hivern

tralegi, llegir (de cap a cap)
trapasi, traspassar
tranokti, pernoctar
travintri, hivernar

TRANS: *a l'altra banda de.*

iri, anar
tombo, tomba
maro, mar
atlantika, atlàntic
e, term. de l'adv.

transiri, ultrapassar
transtomba, d'ultratomba
transmare, a ultramar
transatlantika, transatlàntic
transe, a l'altra banda

PRETER: *més enllà de.*

iri, anar
lasi, deixar
o, term. del subs.

preteriri, anar més enllà de
preterlasi, oblidar
pretero, el més enllà

KUN: *amb.*

labori, treballar
paroli, parlar

kunlabori, col·laborar
kunparoli, conversar

teksto, text
veni, venir
sidi, seure
ec, (sufix)
ul, (sufix)
porti, portar
vivi, viure
e, term. de l'adv.

kunteksto, context
kuaveni, reunir-se
kunsido, sessió
kuneco, companyia
kunulo, company
kunporti, dur
kunvivi, conviure
kune, juntament

SEN: *sens, sense.*

paroli, parlar
voli, voler
pagi, pagar
cerbo, cervell
ceremonio, cerimònia

kapo, cap
ŝelo, escorça, pela
senti, sentir
forta, fort

senparole, sense paraula
senvole, involuntàriament
senpage, gratis
sencerba, sense cervell
senceremonie, sense cerimònia

senkapigi, decapitar
senŝeligi, pelar
sensenta, insensible
senforte, feblement

DUM: *durant, mentre.*

e, term. de l'adv.

dume, mentrestant

PER: *per mitjà de, per, amb.*

i, term. del verb

peri, gestionar, fer de mitjan-
cer

sen, sens

senpere, directament

e, term. de l'adv.

pere de, per mitjà de

POR: *per a.*

Pràcticament no s'usen, però teòricament són possibles les formes: *pora, pore*: en pro, a favor.

DICCIONARI
ESPERANTO-CATALÀ

PRI: *sobre, quant a.***trakti**, tractar**paroli**, parlar**zorgo**, cura**kanti**, cantar**okupo**, ocupació**skribi**, escriure**labori**, treballar**pritrakti**, tractar de**priparoli**, parlar de**prizorgi**, tenir cura de**prikanti**, cantar (la bellesa
d'una dona)**priokupo**, preocupació**priskribi**, descriure**prilabori**, preparar**DE:** *de, des de.***veni**, venir**iri**, anar**salti**, saltar**meti**, posar**deveno**, origen**deiri**, baixar (d'una estrada)**desalti**, saltar (del cotxe)**demeti**, treure's (el barret)**LAŬ:** *segons.***voli**, voler**iri**, anar**modo**, moda**tempo**, temps**laŭvole**, a voluntat**laŭiri**, seguir (un camí, un
riu)**laŭmoda**, a la moda**laŭtempa**, segons el temps,
oportú**ANSTATAŬ:** *en lloc de.***i**, term. del verb**e**, term. de l'adv.**anto**, (participi)**anstataŭi**, substituir, reemplaçar**anstataŭe**, en substitució**anstataŭanto**, substitut**KROM:** *ultra (i, segons el context, llevat de.)***e**, term. de l'adv.**krome**, de més a més, a part

KVAZAŮ: *com si, a guisa de.*

a, term. de l'adj. **kvazaŭa morto**, mort aparent

JE: *preposició indefinida.*

ĵuri, jurar **jeĵuri**, conjurar

NE: *no.*

scii, saber **nescii**, ignorar
toleremo, tolerància **netoleremo**, intolerància

TRO: *massa.*

igi, fer **troigi**, exagerar
uzi, usar **trouzi**, abusar
kuraĝa, coratjós **trokuraĝa**, temerari

FOR: *lluny (no fora).*

flugi, volar **forflugi**, fugir volant
igi, fer **forigi**, allunyar
porti, portar **forporti**, dur-se'n
tranĉi, tallar **fortranĉi**, retallar

PLI: *més (comparació).*

igi, fer **pliigi**, augmentar
bela, bell **plibeligi**, fer més bell
e, term. de l'adv. **plie**, a més

PLU: *més (duració).*

iri, anar **pluiri**, seguir endavant
vivi, viure **pluvivi**, perdurar

PLEJ: *el més* (superlatiu).

bona, bo	plejbona, (el) millor
sankta, sant	plejsankta, sagrat (Plejsanktejo, sagrari)
parto, part	plejparte, en sa major part
ofte, sovint	plejofte, el més sovint

FI: *ecs! uix!*

domo, casa	fidomo, casa "non sancta"
virino, dona	fivirino, dona de mala repu- tació, prostituta

VE: *ai!* (exclamació de dolor).

o, term. del subs.	veo, un ai
i, term. del verb	vei, fer ai!
ado (sufix)	veado, l'acció de fer ai, ai, ai!
krii, cridar	vekrii, cridar ai!

Ekzerco (85 bis)

(Plene respondu la jenajn kaj similajn demandojn):

Ĉu plafonlampo de manĝoĉambro estas sur aŭ super la tablo? Ĉu la skribilaro estas sur aŭ super la skribotablo? Ĉu vi marŝas sur la planko aŭ super ĝi? Ĉu ni estas ĉirkaŭataj de aero? Ĉu la ĉirkaŭaĵoj de Barcelono estas belaj? Ĉu antikve estis ĉirkaŭmuregoj al kelkaj urboj? Ĉu vi subtenas la tablon? Ĉu subtere troviĝas akvo kaj mineraloj? Ĉu vi kliniĝas anime al subaĵoj aŭ al superaĵoj? Ĉu komerco estas interŝanĝo? Ĉu Esperanto estas enlanda, internacia aŭ supernacia lingvo? Ĉu interalie vi laboras por progresigo de moralaj aferoj? Ĉu vi enmetas vian ĉapelon en poŝon aŭ ĝin surmetas sur la kapon? Ĉu mirindaĵo estas ordinara aŭ eksterordinara afero? Ĉu la internaĵoj de la maro estas belaj? Ĉu la internaĵoj de animalo estas belaj? Ĉu vi elmetas

la monon el via poŝo, kiam vi devas pagi? Ĉu la homo elpensis grandajn ideojn? Ĉu vi estas la eltrovinto de la elektro? Ĉu Esperanto elvokas novan senton? Ĉu kelkaj verkistoj traserĉas strangajn vortojn por ŝajnigi superecon? Ĉu vi preterrigardas artaĵon kiam vi havas tempon ĝin rigardi? Ĉu ni ĉiuj vole-nevole transiros la vivon kaj estos entombigitaj kiel ĉiuj mortintoj? Ĉu vi timas la transon?

Formació de mots

En Esperanto hi ha *mots simples* i *mots composts*.

86. MOTS SIMPLES. Els mots simples formen un tot indivisible.

Ex.: **La**, **el**, **els**, **la**, **les**. **Mi**, **jo**. **Jes**, **sí**. **Inter**, **entre**. **Kaj**, **i**. **Ho**, **oh**.

87. MOTS COMPOSTS. Els mots composts consten:

a) d'una arrel i una terminació:

muzik-o, música

skrib-i, escriure

facil-a, fàcil

korekt-e, correctament

b) d'una arrel, un afix (prefix o sufix) i una terminació:

muzik-ist-o, músic

sub-skrib-i, subscriure

mal-facil-a, difícil

ne-korekt-e, incorrectament

88. ELEMENTS DE QUATRE MENES PER A LA FORMACIÓ DE MOTS. En Esperanto, doncs, existeixen:

Elements				
1	2	3	4	
Mots simples	Arrels	Afixos Prefixos - Suffixos	Terminacions	
inter	muzik-o	mal-	-ist-	-o
sub	facil-a	ne-	-in-	-a
post	skrib-i	re-	-et-	-e

En realitat, cada element és un *mot simple*. Doncs: tota paraula que consta de més d'un element, és un *mot compost*.

89. SISTEMA DE FORMACIÓ DE MOTS. Un element posat davant d'un altre, l'adjectiva:

- skrib-i**, escriure
- maŝin-o**, màquina
- skrib-maŝin-o**, màquina d'escriure
- maŝin-skrib-o**, mecanografia
- maŝin-skrib-i**, mecanografiar

L'element principal va al darrera i pren la terminació que li correspon segons el cas.

A l'element secundari, que va al davant i té caràcter d'adjectivador, hom li suprimeix generalment la terminació, però aquesta pot ésser conservada si ho aconsellen raons eufòniques o de facilitat de pronunciació:

- mond-o**, món
- lingv-o**, llengua
- mondlingv-o** o **mondolingv-o**, llengua mundial

90. DE CADA MENA D'ELEMENT, N'HI POT HAVER MÉS D'UN EN ELS MOTS COMPOSTS.

En els mots composts hi pot haver no una arrel, sinó diverses:

- muzik-not-o**, solfa,
- no un afix, sinó diversos:
- mal-facil-eg-a**, difícilíssim,
- no una terminació, sinó diverses:
- facil-a-j**, fàcils.

91. EXTREMA FLEXIBILITAT DE L'ESPERANTO.
Als efectes de la formació de mots, cal tenir en compte que:

a) Els mots simples equivalen a arrels i com a tals hom pot aplicar-los terminacions:

ekster, ekster-o, (l') exterior
super, super-a, superior.

b) Els mots simples equivalen a prefixos:

sub ter-o, sub-ter-e, subterràniament
post skrib-i, post-skrib-o, post-scriptum.

c) Les arrels equivalen a prefixos (una davant d'una altra l'adjectiva):

ter-o, trem-o, ter-trem-o, terratrèmol
milit-o, ŝip-o, milit-ŝip-o, vaixell de guerra.

d) Els prefixos o sufixos equivalen a arrels. Això és: tenen vida pròpia:

mal e mal-e, contràriament
id o id-o, descendent.

I no és obligat que precedeixin o segueixin una arrel, com passa en:

mal-agrabi-a, desagradable
izrael-id-o, israelita.

92. L'ESPERANTO, LENGUA AGLUTINANT. — L'Esperanto no té, parlant amb rigor científic, flexió ni derivació, sinó *composició* de mots. Pel seu caràcter veritablement *aglutinant* ofereix, doncs, la possibilitat de formar un nombre gairebé infinit de paraules a base de relativament pocs elements.

Tot el que deixem dit ilustra un xic sobre els avantatges de l'*artificialitat* de l'Esperanto amb relació a les llengües *naturals*, que només des del punt de vista de llur cultura mil·lenària el poden superar.

Exercici de traducció (86 a 92)

Dentisto. Suisto. Benketo. Hundego. Subtere. Malligi. Malkovri. Malagrabla. Mallerta. Subteni. Utila. Neutila. Malutila. Neneesa. Konvena. Nekonvena. Malkonvena. Interoceana. Interplaneda. Interkontinenta. Postskribo. Manskribi. Enskribi. Terglobo. Ĉieliro. Mortpuno. Manĝoĉambro. Skribotablo. Fontplumo. Terpomo. Ĉefverko. Kronprinco. Prezidanto. Prezidantino. Prezidantedzino. Sano. Malsano. Marmalsano. Scivolema. Ormonero. Lignotabulo. Stonponto. Ĉefurbo. Urbeŝtraro. Antaŭurbo. Mielguto.

... Al la Esperantistaro, en kies manoj nepre restas la sorto de nia lingvo, la Akademio konsilas, ke ĝi uzu kun la plej granda modereco sian povon kaj per uzo aprobi novajn vortojn. Estas ĉies devo, antaŭ ol uzi novan vorton, zorge konstati, ke ĝi ne estas superflua, alivorte, ke ĝi ne estas anstataŭebla per taŭga vorto, ĉu fundamenta, ĉu almenaŭ tre ĝenerale uzata.

La uzado regas! Sed la uzado dependas precipe de la modeloj (ne de la vortaroj), kiujn donas al ni la plej produktemaj verkistoj.

Diccionari Esperanto-Català

A

- a** Primera lletra de l'alfabet Esperanto. Es pronuncia: **à**.
Terminació de l'adjectiu.
- abat-o**, abat
abdik-i, abdicar
abel-o, abella
abi-o, abet
abism-o, abís, abisme
abomen-i, abominar
abon-i, abonar-se
abort-i, avortar
abrupt-a, abrupte
abces-o, abscess
absolut-a, absolut
absolv-i, absoldre
absorb-i, absorbir
abstrakt-a, abstracte
absurd-a, absurd
abund-a, abundant
acid-a, àcid
aĉ, sufix que indica baixesa material, mal estat, repugnància: **ĉapelo**, barret; **ĉapelaĉo**, tarot; **virino**, dona; **virinaĉo**, donota.
aĉet-i, comprar
ad, sufix que indica duració de l'oració: **parolo**, paraula; **parolado**, discurs
adekvat-a, adequat
adapt-i, adaptar
- adept-o**, adepte
adiaŭ, adéu
adici-i, addicionar, sumar
adjektiv-o, adjectiu
administr-i, administrar
admir-i, admirar
admon-i, amonestar
adopt-i, adoptar
ador-i, adorar
adres-i, adreçar
adult-i, cometre adulteri (no *ésser adult*)
adverb-o, adverbi
advokat-o advocat
aer-o, aire
afabl-a, afable
afekt-i, afectar
afer-o, afer, cosa, assumpte
afiks-o, afix
afiŝ-o, cartell, anunci, rètol
aflikt-i, afligir
afoni-o, afonia
aforism-o, aforisme
afrank-i, franquejar
Afrik-o, Africa
ag-i, obrar
agent-o, agent
agit-i, agitar
agl-o, àliga
agoni-o, agonia
agord-i, afinar, acordar, trem-

A
B
C
D
E
F
G
Ĝ
H
Ĥ-I
Ĵ-K
L
M
N
O-P
R
S
Ŝ
T
U
V
Z

- par instruments de música
agrabl-a, agradable
agraf-o, gafet
agronomi-o, agronomia
ag-o, edat
ajl-o, all
ajn, indica indiferència: **iu**, algú: **iu ajn**, qualsevol.
aj, sufix que indica objecte concret: **pentri**, pintar; **penrajo**, una pintura; **sukero**, sucre; **sukerajo**, una cosa feta de sucre.
akaci-o, acàcia
akademi-o, acadèmia
akapar-i, acaparar, agabellar
akar-o, arna
akcel-i, accelerar
akcent-o, accent
akcept-i, acceptar, acollir. *rebre*
akcident-o, accident
akcipitr-o, astor (ocell)
akir-i, adquirir
aklam-i, aclamar
akn-o, gra (de la pell)
akompan-i, acompanyar
akord-o, acord (musical)
akr-a, agut, esmolat, agre (moralment)
akrid-o, llagosta (dels camps). (*Palinuro*, llagosta de mar.)
aks-o, eix
aksel-o, aixella
akt-o, 1. acta (document). 2. acte (teatre).
aktiv-a, actiu
aktor-o, actor
aktual-a, actual
akurat-a, puntual (no *acurat*)
akuê-i, parir
akut-a, agut
akuz-i, acusar
akuzativ-o, acusatiu
akv-o, aigua
akvarel-o, aquarella
akvari-o, aqüari
al, a, vers. cap a
al-o, aspa
alarm-o, alarma
alaüd-o, àiosa
alban-a, albanès
alcion-o, alcíó
alen-o, alena
ale-o, avinguda, rambla
alfabet-o, alfabet
alg-o, alga
algebr-o, àlgebra
alhemi-o, alquímia
ali-a, altre
alibi-o, coartada
aline-o, punt i a part
alkali-o, àlcali
alkohol-o, alcohol
alkov-o, alcova
almenaï, almenys
almoz-o, almoïna
aln-o, Bot., poll
alt-a, alt
altar-o, altar
alte-o, Bot., malví, altea
altern-i, alternar
alud-i, al·ludir
alumet-o, llumí
alumini-o, alumini
alum-o, alum
am-o, amor
amar-a, amargant
amas-o, massa, multitud
amator-o, afeccionat

ambasador-o, ambaixador
ambaŭ, ambdós, ambdues
ambici-a, ambició
ambos-o, enclusa
ambr-o, ambre
ambrozi-o, ambrosia
ambulanc-o, ambulància
amel-o, midó
amfibi-o, amfibi
amik-o, amic
amnesti-o, amnistia
amorf-a, amorf
amortiz-i, amortitzar
ampleks-o, amplitud
amput-i, amputar
amulet-o, amulet
amuz-i, divertir (no *divertir-se*)
an, sufix que indica: membre, partidari. **Parlamento**, parlament; **parlamentano**, parlamentari; **Kristo**, Crist; **kristano**, cristià.
anagal-o, Bot., anagall, pic de gallina
anagram-o, anagrama
anakronism-o, anacronisme
analiz-o, anàlisi
analogi-o, analogia
anapest-o, anapest
anarki-o, anarquia
anas-o, ànec
anatem-o, anatema
anatomi-o, anatomia
ančov-o, anxova
anekdot-o, anècdota
aneks-i, anexar
anemi-o, anèmia
angil-o, anguila
angin-o, angina

angl-a, anglès
angor-o, angouxa, angúnia
angul-o, angle, recó
àngel-o, àngel
animal-o, animal
anim-o, ànima
aniz-o, anís
ankaŭ, també
ankoraŭ, encara
ankro, àncora
anonc-i, anunciar
anonim-a, anònim
anser-o, oca
anstataŭ, en lloc de
ant. Indica el participi actiu present. **Skrib-ant-a**, que escriu.
antarkt-a, antàrtic
antaŭ, davant, abans
antikv-a, antic
antimon-o, antimoni
antipod-o, antípoda
antitez-o, antítesi
antologi-o, antologia
anus-o, anus
aort-o, aorta (l'artèria)
apanaĝ-o, heretament, patrimoni
aparat-o, aparell
apart-a, a part, apartat
apartament-o, pis, reunió de cambres
aparten-i, pertànyer
apati-o, apatia
apenaŭ, a penes, gairebé no
aper-i, aparèixer
apetit-o, gana, apetit
api-o, àpit
aplaŭd-i, aplaudir
aplik-i, aplicar

B

C
Ĉ
ĉ
D

E

F

G

Ĝ

H

Ĥ
Ĥ-IĴ
Ĵ-K

L

M

N

O
O-P

R

S

Ŝ

T

U

V

Z

- aplomb-o**, aplom, seguretat
apog-i, estintolar, prestar suport
apokalips-o, apocalipsi
apokrif-a, apòcrif
apopleksi-o, apoplexia, feridura
apostol-o, apòstol
apotek-o, farmàcia
apoteoz-o., apoteosi
apr-o, porc senglar
april-o, abril
aprob-i, aprovar
apud, vora, a la vora de
ar. Sufix que indica reunió:
Vorto, mot; **vortaro**, diccionari.
arab-a, àrab, aràbic
arane-o, aranya
aranĝ-i, arreglar, arranjar
arb-o, arbre
arbalest-o, ballesta
arbitr-a, arbitrari
arbitraci-o, arbitratge
arbust-o, arbust, arbrissó
arĉ-o, arquet (dels instruments de corda)
ard-i, cremar, estar roent
arde-o, garsa reial, agró
ardez-o, Min., pissarra
are-o àrea (100 m. quadrats)
aren-o, arenes (circ)
arest-i, arrestar, detenir
argil-o, argila
argument-i, argumentar
arĝent-o, argent, plata
arkaik-a, arcaic (adj.)
arkaism-o, arcaisme
arkeolog-o, arqueòleg
arxipelag-o, arxipèlag
arkitekt-o, arquitecte
arhiv-o, arxiu
ari-o, ària (musical)
arj-a, arí
aristokrat-o, aristòcrata
aritmètik-o aritmètica
ark-o, arc
arkad-o, arcada
arke-o, arca (de Noé)
arkt-a, àrtic
arleken-o, arlequí
arm-i, armar
arme-o, exèrcit
arnik-o, àrnica
arogant-a, arrogant
arom-o, aroma
arpegĝ-o, arpegi
arsenik-o, arsènic
art-o, art
arteri-o, artèria
artifik-o, artífici
artik-o, articulació
artikl-o, article (del comerç)
artikol-o, article (gramatical)
article (periodístic)
artiŝok-o carxofa
artrit-o, artritis
as. Terminació del temps present. **Mi kantas, jo canto.**
as-o, as (del joc de cartes)
asekur-i, assegurar, fer una assegurança
asert-o, asserció, afirmació
asesor-o, assessor
asign-i assignar
asimil-i, assimilar
asoci-o, associació
asonanc-o, assonància
asparag-o, espàrrec
asperg-i, aspergir, ruixar

aspid-o, àspid. escorçó
aspir-i, aspirar
astm-o, asma, ofec
astr-o, astre
astronom-o, astrònom
astronomi-o, astronomia
at. Indica el participi passiu present. **Mi estas amata**, jo sóc amat.
atak-i, atacar
ateism-o, ateisme
ateist-o ateu
atenc-i, atemptar
atend-i, esperar
atent-a, atent
atest-i, testimoniar
ating-i, assolir. atènyer
atlas-o, 1. setí. 2. atlas (geogràfic)
atlet-o, atleta
atmosfer-o, atmosfera
atom-o, àtom
atoni-o, atonia
atribut-o, atribut
atripl-o, Bot.. armoll
atrofi-o, atrofia
atut-o, trumfo (del joc de cartes)

aŭ. conjunció o
aŭd-i, oir, sentir
aŭgust-o, agost
aŭkci-o, subhasta
aŭreol-o aurèola
aŭror-o, aurora
aŭskult-i, escoltar
aŭtentik-a autèntic
aŭtograf-o, autògraf
aŭtokrat-o (un) autòcrata
aŭtomat-o, autòmata
aŭtonom-a, autònom
aŭtonomi-o, autonomia
aŭtor-o, autor
aŭtoritat-o, (la) autoritat
aŭtun-o, tardor, autumne
av-o, avi
avantag-o, avantatge
avar-a, avar
avel-o, avellana
aven-o, civada
aventur-o, aventura
avert-i, advertir
avid-a, àvid
aviz-i, avisar
azen-o, asc
azil-o, asil
azot-o, àzoe

B

b. Segona lletra de l'alfabet Esperanto.
babel-i, xerrar. garrlar
bacil-o, bacil
bagatel-o, bagatella. futesa
bak-i, coure (al forn)
bal-o, ball
bala-i escombrar
balad-o, balada

balanc-i, balancejar
balast-o, lastre
balbut-i barbotejar. balbuçar
baldaken-o. baldaquí, tàlem, palli
baldaŭ, prompte
balen-o, balena
balen-o, globus, bomba

B
C
D
E
F
G
H
I
J
K
L
M
N
O
P
R
S
T
U
V
Z

- balot-i**, elegir (per escrutini)
balustrad-o, balustrada
balzam-o bàlsam
bambu-o, bambú
ban-i, banyar, banyar-se
banan-o, banana
bandag-o, bena
banderol-o, faixa de paper
bank-o, banc, banca
bankier-o, banquer
bankrot-i, fer fallida
bant-o, llaç, nus
bapt-i, batejar
bar-i, barrar, obstruir
barak-o, barraca
barakt-i agitar-se, fer forces,
 resistir-se
barb-o, barba (pèl de la cara)
barbar-a, bàrbar
barbir-o, barber
bard-o, bard
barel-o, barril
barelièf-o, baix relleu
barier-o, harrera
bark-o, barca
bas-o, baix (el cantant)
basen-o, bassa
bask-o, faldó
bast-o, liber
baston-o, bastó
bat-i, batre, clavar cops, pegar
batal-i, batallar, combatre
bateri-o, bateria
batist-o, batista (tela)
baz-o, base
bazalt-o, basalt
bazilik-o, basílica
bed-o, bancal, feixa
bedaür-i, lamentar, saber
 greu
- bek-o**, bec
bel-a, bell, formós
beladon-o, belladonna
beletristik-o, belles lletres.
 literatura
ben-i, beneir
benk-o, banc (per a seure)
ber-o, Bot., baia **vinbero**, gra
 de raïm (de vinya)
best-o, bèstia
bet-o, remoltxa
beton-o, ciment armat
betul-o, bedoll, vern
bezon-i, necessitar, freturar
bicikl-o, bicicleta
bien-o, (una) propietat
bier-o, cervesa
bifstek-o, bistec
bigot-a, beat, missaire
bilanc-o, balanç
hilar-d-o, billar
bild-o, imatge, gravat
bilet-o, bitllet
hind-i, relligar
binokl-o, binocle
bird-o, ocell
biret-o, birreta
bis!, **bis!**, una altra vegada
 que es repeteixi
biskvit-o, galeta
bismut-o, bismut
bistr-o, bistre
bisturi-o, bisturí
bitum-o, Min., betum
blank-a, blanc
blasfem-o, blasfèmia
blazon-o, blasó
blek-i, bramar, renillar, gru-
 nyir, belar. etc. (Indica els

- crits dels animals, en general.)
- blind-a**, cec, orb
- blond-a**, ros
- blov-i**, bufar
- blu-a**, blau
- bluf-o**, bluf (exageració)
- bluz-o**, brusa
- bo**. Prefix que indica el parentiu resultant del matrimoni: **patro**, pare; **hopatro**, sogre.
- boat-o**, bot, canoa
- boben-o** bobina
- boj-i**, lladrar
- boks-i**, boxar
- bol-i**, bullir
- bombard-i**, bombardejar
- bombast-o**, èmfasi, ampullositat, pompa
- bombon-o**, bombó, dolç
- bon-a**, bo
- bor-i**, foradar, barrinar
- bord-o**, vora (subs.), riba
- bordel-o**, bordell
- border-i**, ribetejar
- bors-o**, borsa (establiment)
- bot-o**, bota (calçat)
- botanik-o**, botànica
- botel-o**, ampolla
- bov-o**, bou
- brak-o**, braç
- bran-o**, segó
- branç-o**, branca
- brand-o**, aiguardent
- brank-o**, brànquia, ganya
- brasik-o**, col
- brav-a**, brau
- breç-o**, bretxa
- bret-o**, prestatge
- brid-o**, brida
- brik-o**, maó
- bril-i**, brillar, resplendir
- briliant-o**, (un) brillant
- broç-o**, ast, broca
- brod-i**, brodar
- brog-i**, escaldar
- brokant-i**, fer canvis, baratar
- brom-o**, brom
- bronz-o**, bronze
- bros-o**, raspall
- broşur-o**, opuscle, llibre petit
- brov-o**, cella
- bru-o**, soroll, brogit
- brul-i**, cremar (intransitiu)
- brun-a**, bru
- brust-o**, pit
- brut-o**, bèstia, brut
- bulb-o**, marrec, vailet
- buç-i**, matar (bestiar)
- bud-o**, barraca, tenda
- budget-o**, pressupost
- buduar-o**, tocador
- buf-o**, gripau
- bufed-o**, bufet (restaurant)
- buk-o**, sivella
- buked-o**, pom (de flors), toia, ramell
- bukl-o**, rínxol, rull (de cabells)
- buks-o**, boix
- bul-o**, bola, terròs
- bulb-o**, ceba, bulb
- buljon-o**, brou
- bulk-o**, llonguet, pa petit
- burd-o**, borinot
- burg-o**, burgès
- burgon-o**, botó, borro (dels arbres)
- burnus-o**, barnús

U
V
W
X
Y
Z

E

F

G

À

H

I

À
IJ
K

L

M

N

O
P

R

S

T

U

V

W

X

Y

Z

buŝ-o, boca
buter-o, mantega

butik-o, botiga, magatzem
buton-o, botó

C

c. Tercera lletra de l'alfabet Esperanto. Es pronuncia **ts**:

Placo, *platso* (plaça).

ced-i, cedir
cel-o, fi, objectiu
celeri-o, api
cement-o, ciment
cent, cent
centim-o, centim
centimetr-o, centímetre
centr-o, centre
centraliz-i, centralitzar
cenzur-i, censurar
cerb-o, cervell
cert-a, cert
cerv-o, cérvol
ceter-a, restant. (**Kaj cetera**, etcètera. **La cetero**, la resta.)

ci, tu
cidoni-o, codony
cidr-o, sidra
cifer-o, xifra
cigan-o, gitano
cigared-o, cigarreta
cign-o, signe
cikad-o, cigala
cikatr-o, cicatriu

ciklon-o, cicló
cikoni-o, cigonya
cikori-o, xicoira
cikut-o, cicuta
cim-o, xinxa
cinam-o, canyella
cindr-o, cendra
cinik-a, cínic
cipres-o, xiprer
cir-o, llustre, empesa
cirkel-o, compàs (instrument)
cirkl-o, cercle
cirkonstanc-o, circumstància
cirkuler-o, (una) circular
cistern-o, cisterna
cit-i, citar (esmentar) (No en el sentit legal, ni en el de donar hora i lloc.)
citadel-o, ciutadella
citr-o, cítara
citron-o, llimona
civiliz-i, civilitzar
civit-o, ciutat (la ciutat espiritual; **urbo**, la ciutat material)
col-o, polzada (mesura)

C

ĉ. Quarta lletra de l'alfabet Esperanto. Es pronuncia **tx**:
meĉo, *metxo* (metxa)
ĉagren-o, dolor moral, pesar

ĉam-o, camussa. espècie de **ca-
birol**
ĉambr-o, cambra
ĉan-o, gallet (de fusell, de **re-
vòlver**)

ĉap-o, gorra
ĉapel-o, capell, barret
ĉapitr-o, capítol (de llibre)
ĉar, car, puix que, perquè
ĉar-o, carro
ĉarm-a, encisador
ĉarnir-o, frontissa, xarnera
 (de porta, finestra, etc.)
ĉarpent-i, fer de fuster
ĉarpi-o, filagarsa
ĉas-i, caçar
ĉe, a, a casa de, entre
ĉef-o, cap
ĉek-o, xec
ĉemiz-o, camisa
ĉen-o, cadena
ĉeriz-o, cirera
ĉerk-o, taüt
ĉerp-i, pouar
ĉes-i, cessar (intransitiu)
ĉeval-o, cavall
ĉi, partícula aproximativa. Ex.:
Tiu, aquell; **tiu-ĉi**, aquest;
tio, allò; **tio-ĉi**, això.
ĉia, cada (cada mena de)
ĉial, per totes les raons o causes

ĉiam, sempre
ĉie, pertot, arreu
ĉiel, de totes maneres
ĉies, de tots
ĉif-i, rebregar
ĉikan-i, xafardejar
ĉio, tot
ĉiom, tot (tota la quantitat)
ĉirkaŭ, al voltant de (**ĉirkaŭ-i**
 voltar, envoltar. rodejar)
ĉirp-o, cant de grill
ĉiu, cada, cadascú. cadascuna
ĉiuj, tots, tothom
ĉiz-i, cisellar
ĉj, sufix. Collocat després de la
 segona, tercera, quarta o cin-
 quena lletra d'un nom mascu-
 lí, en fa un *diminutiu afec-*
tuós. Ex.: **Jozefo**, Josep;
Joĉjo, Josepet. **Patro**, pare;
paĉjo, papà.
ĉu, partícula interrogativa. Ex.:
Li venos, ell vindrà. **Ĉu li**
venos? és que ell vindrà?
 vindrà ell?

D

d. Cinquena lletra de l'alfabet
 Esperanto. És sempre sonora.
da, de (de quantitat) Ex.: **mul-**
te da pano, molt de pa.
daktil-o, dàtil
dali-o, dàlia
damask-o, domàs
danc-i, dansar
dangĉer-o, perill
dank-i, regraciari, agrair

dank' al Dio, gràcies a Déu
dat-o, data
dativ-o, datiu
daŭr-i, durar
de, de, des de
debat-o, debat
debet-o, dèbit (oposat a crèdit)
dec-a, convenient, decent
decembr-o, desembre
decid-i, decidir, acordar

U
 V
 W
 X
 Y
 Z
 A
 B
 C
 D
 E
 F
 G
 H
 I
 J
 K
 L
 M
 N
 O
 P
 R
 S
 T
 U
 V
 Z

- decimal-a**, decimal
decimetr-o, decímetre
decifr-i, desxifrar
dedic-i, dedicar
dedukt-o, deducció
defend-i, defensar
definitiv-a, definitiu
degel-i, desglaiçar
degener-i, degenerar
degrad-i, degradar
dejour-i, estar de servei
dek, deu (10)
dekadenc-o, decadència
dekametr-o, decàmetre
dekan-o, degà
deklam-i, declamar
deklar-i, declarar
dekliv-o, declivi
dekret-i, decretar
dekstr-a, dret (costat)
deleg-i, delegar
delfen-o, dofí
delikat-a, delicat, fi
delir-i, delirar
demagog-o, (un) demagog
demand-o, pregunta, qüestió
demokrat-o, (un) demòcrata
demon-o, dimoni
demonstraci-o, manifestació
 (pels carrers)
dens-a, dens, espès
dent-o, dent
denunc-i, denunciar
depeš-o, telegrama, despatx
depon-i, dipositar
deput-i, diputar
des pli (ju pli, des pli),
 (com més, tant més)
desegn-i, dibuixar
desert-o, postres
despot-o, dèspota
destin-i, destinar
detal-o, detall
detru-i, destruir
dev-i, deure (moralment)
deviz-o divisa, lema
dezert-o, desert
dezir-i, desitjar
di-o, déu
diabl-o, diable
diafan-a, diàfan, transparent
diafragm-o, diafragma
diagnoz-i, diagnosticar
dialekt-o, dialecte
diamant-o, diamant
diametr-o, diàmetre
diant-o, clavell
diapazon-o, diapasó
diboç-o, disbauxa
didelf-o, didelf, cangur
difekt-i, espatllar, fer malbé
diferenc-o, diferència
difin-i, definir
difterit-o, diftèria
digest-i, digerir, pair
dik-a, gruixut
dikt-i, dictar
dilem-o, dilema
diletant-o, diletant, aficionat
diligent-a, diligent
diluv-o, diluvi
dimanê-o, diumenge
dimensi-o, dimensió
dinamik-a, dinàmic
diplom-o, diploma
diplomat-o, (un) diplomàtic
diplomati-o, diplomàcia
dir-i, dir
direkt-i, dirigir
direktor-o, director

direktric-o, directriu
dis, prefix que indica desunió, disseminació. Ex.: **semi**, sembrar; **dissemi**, disseminar.

discípl-o, deixeble
disciplen-o, deixuplina
diskont-i, descomptar (operació bancària)

diskut-i, discutir

dispon-i, disposar

distanc-o, distància

distil-i, destil·lar

disting-i, distingir

distr-i, distreure

divan-o, divà

diven-i, endevinar

divers-a, divers

divid-i, dividir

divizi-o, divisió (militar)

do, doncs

docent-o, docent (subst.)

dog-o, bulldog (gos)

dogan-o, duana

dog-o, dux

dok-o, dàrsena, doc

dolê-a, dolç

dom-o, casa

domagô-o, greu, llàstima. Ex.:

Kia domagô!, Quin greu!

Quina llàstima!

domen-o, dòmino (joc) dominó (disfressa)

don-i, donar

donac-o, present, regal

dorlot-i, amanyagar, mimar

dorm-i, dormir

dorn-o, espina

dors-o, esquena, dors

dot-i, dotar

doz-o, dosi

drap-o, drap, roba, teixit

drapir-i, cobrir de drap

draš-i, batre (el gra)

dres-i, domesticar, ensinistrar

drink-i, beure amb excés

dron-i, ofegar-se, negar-se

du, dos, dues

dub-i, dubtar

dum, durant, mentre

dum-e, mentrestant

dung-i, contractar, llogar

duš-o, dutxa

E

e. Sisena lletra de l'alfabet Esperanto. Es pronuncia é. És la terminació de l'adverbi. Ex.: **Muzik-o**, música; **muzik-e**, musicalment.

eben-a, pla

ebl, sufix que indica possibilitat. Ex.: **Vidi**, veure; **videbla**, visible.

eble, potser, possiblement

ebon-o, banús, eben

ebri-a, ebri, embriac

ebur-o, vori

ec, sufix que indica qualitat abstracta. Ex.: **Amiko**, amic; **amikeco**, amistat.

eĉ, àdhuc, fins

edif-a, edificant

edr-o, faç, cara (de figura geomètrica)

E

F

G

Ĝ

H

Ĥ-I

Ĵ-K

L

M

N

OP

R

S

Ŝ

T

U

V

Z

- edz-o**, marit
efekt-i, causar efecte, impressió
efemer-a, efimer
efik-a, eficaç, eficient
eg, sufix que indica l'augmentatiu. Ex.: **Domo**, casa; **domego**, casassa.
êg-o, aresta
egal-a, igual
egid-o, ègida
eh-o, eco, ressò
ej, sufix que indica lloc adequat per a: **Preği**, pregar; **preęejo**, església; **lerni**, aprendre; **lernejo**, escola.
ek, prefix que indica acció inicial, sobtada: **Vidi**, veure; **ekvidi**, albirar. **Krii**, cridar; **ekkrii**, exclamar.
ekip-i, equipar
eklektik-a, eclèctic
eklezi-o, església (reunió de fidels)
eklog-o, ègloga
eks. ex. **Eks-prezidanto**, ex-president
ekscelenc-o, excel·lència. (**Lia Ekscelenco**, Sa Excel·lència.)
ekscit-i, excitar
ekskluziv-a, exclusiu
ekskurs-o, excursió
eksped-i, expedir
eksplod-i, fer explosió. esclatar
ekspluat-i, explotar, treure profit de
eksport-i, exportar
ekspres-e, expressament
ekstaz-o, èxtasi
ekster, fora, fora de
ekstr-a, extra
ekstrakt-o, extracte
ekvaci-o, equació
ekvator-o, equador
ekvilibr-o, equilibri
ekivalent-o, equivalència
ekzamen-i, examinar
ekzekut-i, executar (un condemnat)
ekzegez-o, exègesi
ekzem-o, èczema
ekzempler-o, exemplar (un)
ekzerc-o, exercici
ekzil-o, exili
el, de, d'entre, de dins
elast-a, elàstic
elekt-i, elegir, triar
elektr-o, electricitat
elimin-i, eliminar
elips-o, el·lipse
elize-o, camps elisis (paradis)
elizi-o, elisió
elokvent-a, eloqüent
em, sufix que indica tendència, inclinació: **Babili**, garlar; **babilema**, garlaire.
emajl-o, esmalt
embaras-o, embaràs, confusió
embrazur-o, espatllera
embri-o, embrió
embusk-o, emboscada
emerit-o, emèrit, jubilat, pensionat
emfaz-o, èmfasi
eminenc-o, eminència (títol)
en, en, dins
enket-o, enquesta
entrepren-i, emprendre

entuziasm-o, entusiasme
enu-o, avorriment, fàstic, tedi
envi-o, enveja
eparhi-o, diòcesi
epiderm-o, epidermis
epitaf-o, epitafi
epizod-o, episodi
epolet-o, xarretera, musculera
epope-o, epopeia
epos-o, poema èpic
er, sufix que indica fragment, partícula: **Fajro**, foc; **fajrero**, guspira; **polvo**, pols; **polvero**, volva.
erar-i, errar, equivocar-se
erik-o, bruc
erinac-o, eriçó
ermen-o, ermini
ermit-o, ermità
erotik-o, erotisme
erp-i, rasciar la terra
escept-i, exceptuar
esenc-o, essència
eskadr-o, esquadra
eskim-o, esquimal
esper-i, esperar (esperançar)
esplor-i explorar, examinar

esprim-i, expressar
est-i, ésser, estar (haver)
establ-i, establir
estim-i, estimar
esting-i, apagar
estr, sufix que indica cap, director: **Ŝipo**, vaixell; **ŝipetro**, capità de vaixell.
estrado-o, estrada
eşafod-o, cadafal (patíbul)
et, sufix que indica el diminutiu: **Domo**, casa; **dometo**, caseta; **ridi**, riure; **rideti**, somriure.
etaĝ-o, pis
etend-i, estendre
eter-o, èter
etiket-o, etiqueta (cerimonial)
etiop-a, etiòpic
eŭnuk-o, eunuc
Eŭrop-o, Europa
eventual-a, eventual
evident-a, evident
evit-i, evitar
evolu-i, evolucionar
ezofag-o, esòfag
ezok-o, espècie de lluç o barb

F

f. Setena lletra de l'alfabet Esperanto.
fab-o, fava
fabel-o, fàbula, conte (que no és cert)
fabl-o, faula, conte (que enclo un sentit moral)
fabrik-i, fabricar
facet-o, faceta, cara
facil-a, fàcil

faden-o, fil
facton-o, faetó
fag-o, faig
fajenc-o, faiança
fajf-i, xiular
fajl-i, llimar
fajr-o, foc
fak-o, secció, branca
fakt-o, fet
fal-i, caure

F
 G
 Ĝ
 H
 Ĥ
 Ĥ-I
 Ĵ
 Ĵ-K
 L
 M
 N
 O-P
 R
 S
 S
 T
 U
 V
 Z

- falang-o**, falange
falbal-o, farbalà
falç-i, segar amb la falç
fald-i, plegar(fer plecs)
falk-o, falcó
fals-i, falsificar
fam-o, fama
famili-o, família
familiar-a, familiar
fand-i, fondre
fanfar-o, xaranga
fanfaron-i, fanfarronejar. fer el fanfarró
fantazi-o, fantasia
fantom-o, fantasma
far-i, fer
faring-o, faringe
farm-i, arrendar un mas. les terres
farmaci-o, farmàcia (la ciència)
fañt-i, trobar-se (de salut)
Farti bone, trobar-se bé.
Farti malbone o **malbon-farti**, trobar-se malament.
farun-o, farina
fasad-o, façana. frontis
fascïn-o, feixina
fask-o, manat. pom
fason-o, model, figurí
fast-i, dejunar
fañk-o, gola (dels animals)
fañn-o, fauna
fav-o, tinya
favor-a, favorable
faz-o, fase
fazan-o, faisà
fazeol-o, fesol, mongeta
februar-o, febrer
feç-o, 1. llevat; 2. solatge
fein-o, fada
fekund-a, fecund
fel-o, pell (d'una bèstia)
feliç-a, feliç
felieton-o, fulletó
felp-o, pelfa
felt-o, feltre
femur-o, cuixa
femurost-o, fèmur
fend-o, esquerdar, esquetxar
fenestr-o, finestra
fenkol-o, sonoll
fer-o, ferro
ferdek-o, coberta (d'un vaixell)
feri-o, festa (dia festiu)
ferm-i, tancar
ferment-i, fermentar
fervor-o, fervor
fest-o, festa
festen-o, festí, banquet, àpat
fesotn-o, fístó
fetiç-o, fetitxe
feüd-o, feude
fi, interjecció: uix! eel! i prefix que indica una baixa qualitat moral: **Virino**, dona: **fivirino**, dona pública. dedicada a la prostitució. (Compareu amb el sufix: **aç**.)
fiakr-o, cotxe de plaça
fianç-o, promès, nuvi
fiasc-o, fracàs complet. fiasco
fid-i, fiar-se (tenir fe. creure)
fier-a, orgullós
fig-o, figa
fiksi-o, ficció
fiks-i, fixar
fil-o, fill
filatel-o, filatèlia

- fili-o**, filial, sucursal
filik-o, falguera
film-o, film
filolog-o filòleg
filozof-o, filòsof
filtr-i, filtrar
fin-i, finir, acabar
financ-o, finança
fingr-o, dit
firm-a, ferm
firm-o (o **firma-o**), firma, casa de comerç
fiș-o, peix
fizik-o, física
fiziolog-o, fisiòleg
fizionomi-o, fisionomia, fesomia
fjord-o, fiord, cala (del mar)
flag-o, pavelló, bandera
flgr-i, onejar, tremolar en l'aire
flan-o, flam
flanel-o, franela
flank-o, costat, flanc
flar-i, flairar
flat-i, adular
flav-a, groc
fleg-i, tenir cura d'un malalt
flegm-o, flema
fleks-i, flectar
fleksi-o, Gram., flexió
flik-i, apedaçar
flirt-i, voleiar entorn, papal·lo-nejat, flirtejar
flor-i, florir
flos-i, surar
flu-i, fluir
flug-i, volar
fluid-a, fluid, líquid
flustr-i dir a cau d'orella, xiuxiejar
flut-o, flauta
foir-o, fira
foj-o, vegada
fojn-o fenc
fok-o, foca
fokus-o, focus
foli-o, fulla, full
fond-i, fundar
fon-o, fons (d'un escenari).
 Compareu: **fundo**, fons (d'una ampolla).
font-o, font (natural)
fontan-o, fontana, font (construcció)
for, lluny
forges-i, oblidar
forĝ-i, forjar
fork-o, forquilla
format-o, format (d'un llibre)
formik-o, formiga
for-n-o, forn
fortepian-o, piano
fortik-a, sòlid, robust
forum-o, fòrum
fos-i, cavar, fer fossa
fosforesk-a, fosforescent
fosili-o, (un) fòssil
fost-o, pal, muntant, (una) fusta
fotograf-i, fotografiar
frag-o, maduixa
fraj-o, fressa (ous dels peixos)
frakas-i, trencar. (Fracassar es tradueix per **malsukcesi**).
frakci-o, fracció
fraksen-o, freixe
framason-o, francmaçó

G

Ĝ

H

Ĥ-I

Ĵ-K

L

M

N

OP

R

S

Ŝ

T

U

V

Z

- framb-o**, Bot., gerds
franc-a, francès
frand-a, llaminer
frangol-o, arç (planta de bardissa)
franĝ-o, franja
frank-o franc (moneda)
frap-i picar, tustar
frat-o, germà
fraŭl-o, (un) fadri, (un) solter
fraz-o, frase
fregat-o, fragata
fremd-a, estranger
frenez-a, boig, foll
freŝ-a, fresc
fring-o, pinsà
fringel-o, cadenera
fripon-o, (un) murri, trapella
fris-o, fris
frit-i, fregir
friz-i, arissar
fromaĝ-o, formatge
front-o, front (d'un exèrcit)
fronton-o, frontó, frontis
frost-o, (la) gelada
frot-i, frotar, fregar
fru-e, aviat
frugileg-o, gralla, cornella de bec blanc
frukt-o, fruit
frunt-o, front (de la cara)
ftiz-o, tisi
fug-o, fuga
fuk-o, Bot., fucus
fulg-o, sutge
fulm-o, llamp
fum-o, fum
fum-i, fumar (tabac)
fumiĝ-i, fumejar (intransitiu)
fumaĵ-i, fumar (peix, carn, etcètera)
fund-o, fons
funebr-o, dol
funel-o, embut
fung-o, bolet
funkei-i, funcionar
funt-o, lliura (mesura)
furaĝ-o, farratge
furi-o, Mit., fúria
furioz-a, furiós
furor-o, furor
furunk-o, furòncol
fusil-o, fusell
fusten-o, fustany
fuŝ-i, fer una cosa malament, fer-la amb els peus
fut-o, peu (mesura)
futur-o, Gram., futur

G

- g.** Vuitena lletra de l'alfabet Esperanto. És sempre sonora.
gad-o, bacallà
gaj-a, gai, alegre
gajl-o, ganya
gajn-i, guanyar
gal-o, bilis
galant-o, campànula
galanteri-o, accessori de vestit, ornament
galon-o, galó
galop-i, galopar
galoŝo, esclop, xerrac
gam-o, Mús., gamma

gamaŝ-o, polaina
gangli-o, gangli
gangren-o, gangrena
gant-o, quant
garb-o, garba
gard-i, guardar
gargar-i, gargaritzar
garn-i, guarnir, adornar
garnizon-o, guarnició
garol-o, Ornit., gralla
gas-o, gas
gast-o, hoste
gastronom-o, gastrònom
gaül-a, gèllic
gavot-o, Mús., gavota
gaz-o, vel, gasa
gazel-o, gasela, daina
gazet-o, gaseta, periòdic
ge, prefix que indica reunió d'ambdós sexes: **Patroj**, pares; **patrinoj**, mares; **gepatroj**, pares i mares.
gehen-o, infern bíblic
gelaten-o, gelatina
gem-o, gemma
gencian-o, genciana
general-o, general (militar)
gener-i, generar
Genez-o, Gènesi (llibre de Moï-sès)
geni-a, genial
genist-o, ginesta
genitiv-o, genitiu
genot-o, espècie de rata semblant a la rabosa
genr-o, gènere Hist. Nat. i Gram.
gent-o, gent, nació
genu-o, genoll

geodezi-o, geodèsia
geolog-o, geòleg
geometri-o, geometria
gerani-o, gerani
german-a, alemany, germànic
gerundi-o, gerundi
gest-o, gest
giçet-o, finestreta, taquilla
gigant-o, gegant
gild-o, gremi, corporació
gilotin-o, guillotina
gimnazi-o, gimnàs (collegi)
gingiv-o, geniva
gips-o, guix
girland-o, garlanda
gitar-o, guitarra
glace-o, brocat
glaci-o, gel, glaç
glad-i, planxar
glan-o, gla
gland-o, glàndula
glas-o, got, vas
glat-a, llis
glav-o, glavi, espasa
glazur-o, espècie de vernís
glikoz-o, glucosa
glim-o, Min., mica
glit-i, lliscar, relliscar
glob-o, globus
glor-o, glòria
glos-i, glossar
glu-i, enganxar
glut-i, empassar
gobi-o, peix de riu "gobius"
gondol-o, gòndola
gorç-o, gola, gorja
graci-a, graciós (bell)
grac-o, gràcia (estat de)
grad-o, grau

G
 G
 H
 H-I
 J-J-K
 L
 M
 N
 O-P
 R
 S
 S
 T
 U
 V
 Z

- graf-o**, comte
grafolog-o, grafòleg
grajn-o, gra. llavor, grana
grak-i, grallar (cridar produint el so de les gralles)
granat-o, magrana
grand-a, gran
grandioz-a, grandíós
granit-o, granit
gras-o, greix,
grat-i, gratar
gratul-i, felicitar
grav-a, important, greu
graved-a, gràvid. prenyat
gravur-i, gravar
greft-i, empeltar
gren-o, gra
grenad-o, granada
gri-o, ordi perlat
grifel-o, guix per a la pissarra
gril-o, grill
grimac-o, ganyota
grimp-i, grimpar, pujar, enfi-
 lar-se
- grinc-i**, carrisquejar amb les dents
griz-a, gris
grog-o, groga (beguda)
grot-o, gruta
gru-o, Zoo., grua
grumbl-i, rondinar
grup-o, grup
gruz-o, sorra grossa, pedruscall, grava
guberni-o, governament (divisió territorial)
gudr-o, quitrà
gum-o, goma
gurd-o, orgue de maneta
gust-o, gust
gut-i, gotejar
gutaperk-o, gutaperxa
guvern-i, governar o educar criatures
gvardi-o, (la) guàrdia (militar)
gvid-i, guiar

Ĝ

- ĝ**. Novena lletra de l'alfabet Esperanto. Es pronuncia tj: **paĝo**, *patjo* (pàgina).
ĝarden-o, jardí
ĝem-i, gemegar
ĝemel-o, bessó
ĝen-i, molestar
ĝeneral-a, general
ĝentil-a, cortès, gentil
ĝerm-i, germinar
- ĝi**. pronom personal neutre: ell, ella
ĝib-o, gep
ĝin-o, "gin" (beguda)
ĝiraf-o, girafa
ĝir-o, gir (operació mercantil)
ĝis, fins, fins a
ĝoj-i, estar joiós
ĝu-o, gaudir, fruit
ĝust-a, just, precís, exacte

H

- h. Desena lletra de l'alfabet Esperanto. És aspirada.
- ha!** ah!
- hajl-i**, pedregar
- hak-i**, destralejar
- hal-o**, "hall", saló
- haladz-o**, mala olor, ferum
- halebard-o**, alabarda
- halt-i**, aturar-se
- hans-a**, anseàtic
- har-o**, cabell
- hard-i**, avesar a la fatiga, als sofriments
- haring-o**, arengada
- harmonik-o**, harmònica (instrument)
- harp-o**, arpa
- harp-i-o**, arpelles
- harpun-o**, fitora, arpó
- haüt-o**, pell
- hav-i**, haver o tenir
- haven-o**, port (per a vaixells)
- hazard-o**, atzar
- he!**, eh!
- heder-o**, heura
- hejm-o**, llar (casa)
- hejt-i**, escalfar (una estufa, un forn)
- hekatomb-o** hecatombe
- hektar-o**, hectàrea
- hel-a**, clar, lluminós
- helen-a**, hel·lènic
- helic-o**, hèlice
- helik-o**, cargol
- help-i**, ajudar, auxiliar
- hemikrani-o**, migranya
- hepat-o**, fetge
- herb-o**, herba
- hered-i**, heretar
- herez-o**, heretgia
- herni-o**, hèrnia, trencadura
- hero-o**, heroi
- herold-o**, herald
- heiman-o**, "ataman" (general de cossacs)
- hezit-i**, titubejar, vacillar, hesitar
- hiacint-o**, llessamí
- hidr-o**, hidra
- hidrarg-o**, mercuri
- hien-o**, hiena
- hierarhi-o**, jerarquia
- hieraŭ**, ahir
- hieroglif-o**, jeroglífic
- higien-o**, higiene
- himn-o**, himne
- hind-a**, indi
- hipertrofi-o**, hipertròfia
- hipnot-o**, estat hipnòtic
- hipotez-o**, hipòtesi
- hirt-a**, hirsut
- hirud-o**, sangonera
- hirund-o**, oreneta
- hisop-o**, Bot., hisop
- hispan-a**, hispànic, espanyol
- histeri-o**, histerisme
- histik-e** porc espí
- histrion-o**, histrió
- ho!**, oh!
- hoboj-o**, oboè (instrument)
- hodiaŭ**, avui
- hodiaŭ-a**, odiern
- hok-o**, gafet, ganxo
- hold-o**, cala (d'un vaixell)
- hom-o**, home (individu de l'espècie humana)
- homogen-a**, homogeni
- homonim-o**, homònim

G
H

Ĥ-I

Ĵ-Ĵ-K

L

M

N

OP

R

S

Ŝ

T

U

V

Z

honest-a, honest
hont-o, vergonya
hor-o, hora
horde-o, ordi
horizont-o, horitzó
horlog-o, rellotge
hosti-o, hòstia, forma
huf-o, unglot, casc

num-o, humus
humil-a, humil
humor-o, humor
hund-o, gos
hura, hurra
hurl-i, udolar
husar-o, hússar (militar)
huz-o, esturió

H

h. Onzena lletra de l'alfabet Esperanto. Es pronuncia com la **j** castellana.
hameleon-o, camaleó
haos-o, caos
hemi-o, química

himer-o, quimera
hin-a, xinès (també **çina**)
hirurgi-o cirurgia
holer-o, (el) còlera
hor-o, cor (chor)

I

i. Dotzena lletra de l'alfabet Esperanto. És la terminació dels verbs en infinitiu.
ia, algun, alguna (alguna mena de)
ial, per alguna raó o causa
iam, algun dia, alguna vegada (en algun temps)
ibis-o, Zoo., ibis
id, sufix que indica descendent:
hundo, gos; **hundido**, cadell; **bovo**, bou; **bovido**, vedell; **Izraelo**, Israel; **izraelido**, israelita.
ide-o, idea
idili-o idilli
idol-o, ídol
ie, en algun lloc

iel, d'alguna manera
ies, d'algú
ig, sufix que significa: convertir en. Ex.: **bela**, bell; **beligi**, embellir. També significa: fer. Ex.: **Veni**, venir; **veni-gi**, fer venir.
ignor-i, ignorar (en el sentit de no conèixer o no recordar *intencionadament*)
iĝ, sufix que significa: fer-se, esdevenir: **Blanka**, blanc; **blankiĝi**, emblanquinar-se; **pala**, pàl·lid; **paliĝi**, empal·lidir; **ruĝa**, roig; **ruĝiĝi**, enrogir; **trovi**, trobar; **troviĝi**, trobar-se.
ihtiokol-o, cola de peix

- il**, sufix que indica instrument:
Trançi, tallar: **trançilo**, ganimet; **balai**, escombrar; **balailo**, escombra.
- ileks-o**, boix grèvel
- ili**, ells, elles
- ilumin-i**, illuminar
- ilustr-i**, ilustrar
- imag-i**, imaginar
- imit-i**, imitar
- imperi-o**, imperi
- imperial-o**, imperial (d'un tramvia)
- impet-o**, impetu
- implik-i**, implicar. barrejar
- impon-a**, imponent
- import-i**, importar (mercaderies)
- impotent-a**, impotent (sexualment)
- impres-i**, impressionar
- impresari-o**, empresari
- impuls-o**, impuls
- imun-a**, immune
- in**, sufix per al femení: **Bovo**, bou; **bovino**, vaca; **frato**, germà; **fratino**, germana.
- inaüğur-i**, inaugurar
- incens-o**, encens, oliban
- incit-i**, incitar
- ind**, sufix que significa digne de: **Legi**, llegir; **leginda**, digne d'ésser llegit; **rekomendi**, recomanar; **rekomendinda**, recomanable (digne d'ésser recomanat)
- indeks-o**, índex
- indigu-i**, sentir indignació, indignar-se
- indigen-o**, indígena
- indik-i**, indicar
- individu-o**, individu
- indukt-i**, induir
- indulg-a**, indulgent
- indulgenc-o**, indulgència (de la religió catòlica)
- inert-a**, inert
- infan-o**, infant, noi
- infekt-i**, infectar
- infer-o**, infern
- inflam-o**, inflamació
- influi-i**, influir
- inform-i**, informar
- infuz-i**, fer una infusió
- ing**, sufix que indica objecte en el qual s'introdueix parcialment alguna cosa: **Kandelo**, candela; **kandelingo**, candelero; **figro**, dit; **figringo**, didal.
- ingven-o**, ingle
- ingenier-o**, enginyer
- iniciat-o**, iniciativa
- injekt-i**, injectar
- ink-o**, tinta
- inklin-o**, inclinació moral
- inkluziv-e**, inclusivament
- inkub-o**, pesombre. neguit
- inkrust-i**, incrustar
- inkvizici-o**, inquisició
- inkvizitor-o**, inquisidor
- inokul-i**, inocular
- insid-o**, insídia
- insign-o**, insígnia
- insist-i**, insistir
- inspekt-i**, inspeccionar
- inspir-i**, inspirar
- instal-i**, instal·lar

A-I
 J-K

L

M

N

O-P

R

S

S

T

U

V

Z

- instanc-o**, instància (no el document)
instig-i, instigar
instinkt-o, instint
instru-i, instruir
instrukei-o, instrucció (indicació per a fer quelcom)
insul-o, illa
insult-i, insultar
int, indica el participi passat: **Skribi**, escriure; **skribinta**, que ha escrit; **morti**, morir; **mortinta**, que ha mort.
intelekt-o, intel·lecte
intenc-o, intenció
intens-a, intens
inter, entre
interes-i, interessar
intermit-a, intermitent
intern-a, intern
interpret-o, interpretació
interpunkci-o, puntuació
intervju-o, interviu
intest-a, intestinal
intrig-i, intrigar
invad-o, invasió
- invalid-o**, (un) invàlid
invers-e, a la inversa, a l'inrevés
invit-i, invitar
io, alguna cosa, quelcom
iom, una mica. un xic
ir-i, anar
irid-o, lliri
iris-o, iris
is, terminació del temps passat; **Legi**, llegir; **li legis**, ell llegí.
ism, sufix: isme. Ex.: **Idealo**, *idealismo*; **komuna**, *komunismo*; **kristano**, *kristanismo*.
ist, sufix que indica professió, ocupació habitual: **Dento**, *dentisto*; **arto**, *artista*; **Esperanto**, *esperantisto*.
istm-o, istme
it, participi passiu passat: **Legi**, llegir; **legita** (que fou) llegit.
Iu, algú, algun, alguna
izol-i, isolar, aïllar

J

- j**. Tretzena lletra de l'alfabet Esperanto. Es pronuncia **i**: **Fratoj**, *fratoi*. **Jaro**, *iaro*. És la terminació del plural.
ja, en veritat
jaguar-o, jaguar
jahi-o, "yacht"
jak-o, gec
jam, ja
jamb-o, iambe (vers)
januar-o, gener
japan-a, japonès
- jasmen-o**, gessamí
je, preposició indefinida
jen, vet ací
jen-jen., ja. ja. adés. adés
jes, sí
jod-o, iode
ju, (ju pli, des pli, com (com més, tant més)
jubile-o, jubileu (commemoració)
jud-o, (un) jueu
jug-o, jou

jar-o, any
jugland-o, nou (bilocular)
juĝ-i, jutjar
juk-i, picar (donar picor)
juli-o, juliol
jun-a, jove
jung-i, junyir
juni-o, juny
juniper-o, Bot., ginebre

junk-o, jonc
junkr-o, gentilhome
jup-o, faldilla
jur-o (ei) dret
jur-a, jurídic
just-a, just
juvel-o, joia (objecte de luxe, d'art), joiell

Ĵ

ĵ. Catorzena lletra de l'alfabet Esperanto. Es pronuncia com la **j** catalana.
ĵaket-o, jaqué
ĵaluz-a, gelós
ĵargon-o, argot
ĵaŭd-o, dijous

ĵet-i llançar, tirar
ĵongli, fer jocs de mans
ĵunglo, jungla, bosc
ĵur-i, jurar
ĵurnal-o, diari (publicació diària)
ĵus, tot just, suara

K

k. Quinzena lletra de l'alfabet Esperanto.
k. t. p., kaj tiel plu, etc., etc.
kabal-o, càbala
kaban-o, cabana
kabinet-o, gabinet, laboratori
kabl-o, cable
kabriolet-o, cabrióle (cotxe)
kaĉ-o, sopetes, pastetes, farinetes
kadavr-o, cadàver
kadenc-o, cadència
kadr-o, marc, quadre
kaduk-a, caduc, vell
kaf-o, cafè
kaftan-o, túnica turca
kaĝ-o, gàbia
kahel-o, rajola

kaj, i
kaj-o, moll, andana
kajer-o, quadern
kajut-o, cabina
kal-o durícia, ull de poll
kalandr-i, encubellar la roba per a la bugada, blanquejar
kaldron-o, caldera
kalendar-o, calendari
kaleŝ-o, carrossa, calessa
kalfatr-i, calafatejar
kali-o, potassi
kalibr-o, calibre
kalif-o, califa
kalik-o calze
kalikot-o, indiana (teixit)
kalk-o, calç
kalkan-o, taló (del peu)

Ĵ-Ĵ-K

L

M

N

OP

R

S

Ŝ

T

U

V

Z

- kalkul-i**, calcular, comptar
kalson-o, calçotets
kalumni-i, calumniar
kalv-a, calb
kambi-o, lletra de canvi
kame-o, camafeu
kamen-o llar
kamer-o, cambra, "camera"
kamfor-o, càmfora
kamizol-o, camisola
kamomil-o, camamilla
kan-o, canya
kanab-o, cànem
kanaben-o, passarell
kanajl-o, (un) canalla
kanal-o, canal
kanaliz-i, canalitzar
kanap-o, canapè
kanari-o, canari
kancer-o, càncer
kankr-o, cranc
kanon-o, canó
kanonik-o, canonge
kanot-o, canot, canoa
kant-i, cantar
kanton-o, cantó (departament)
kantor-o, xantre
kanvas-o, canemàs
kanzon-o, cançó
kap-o, cap
kapabl-a, capaç, apte
kapel-o, capella
kapitel-o, capitell
kapitulac-i, capitular
kapon-o, capó
kapor-o, Bot., tàpara
kaporal-o, caporal
kapr-o, cabra, boc
kapreol-o, Zool., cabirol
kapric-o caprici .capritx
kapt-i, agafar, atrapar, capturar
kapucen-o, (un) caputxí
kapuç-o, caputxa
karaben-o, carrabina
karaf-o, garrafa, ampolla
karambol-i, fer caramboles
karat-o, carat, quillat
karb-o, carbó
karbon-o, carbon
karcer-o, presó
kard-o, Bot., escardot
kardel-o, cadernera, cardina
kares-i, acariciar, acaronar
karier-o, carrera (estudis)
kariofil-o Bot., giroflar (espècia)
kariol-o, cabriolè
karmín-o, carmí
karn-o, carn (carn comestible: viando)
karob-o, garrofa
karot-o, pastanaga
kart-o, targeta, carta
kartav-i, quequejar
kartel-o, cartell
kartilag-o, cartílag
kartoç-o, cartoixa
karton-o, cartó
kartuș-o, cartutx
karusel-o, "carroussel", cavallets
kas-o, caixa (per a guardar valors)
kasaci-o, cassació
kask-o, casc
kast-o, casta, llinatge
kastanjat-o, castanyoles (parell de)
kastel-o, castell

- kastil-a**, castellà
kastr-i, capar
kaš-i, amagar
kaštan-o, castanya
kat-o, gat
katafalk-o, cadafal
katakomb-o, catacumba
katalun-o, (un) català
katar-o, catarro
katarakt-o, cataracta
katastr-o, cadastre
katedr-o, càtedra
katehism-o, catecisme
katehiz-i, catequitzar
katen-o, cadena, grilló
katun-o, tela de cotó
kaūci-o, "caució", garantia
 metàlica
kaūčuk-o, cautxú
kaūr-i, seure sobre els talons
kaūteriz-i, cauteritzar
kaūz-i, causar
kav-o, cavitat, clot
kavalir-o, cavaller
kavern-o, caverna
kaviar-o, caviar
kaz-o, cas (gramatical)
kaze-o, recuit, formatge blanc,
 mató
kazein-o, caseïna
kazern-o, caserna
ke, conjunció *que*
kegl-o, bitlla
kel-o, celler
kelk-a, qualque
kelk-aj, alguns, algunes
kelner-o, cambrer, mosso
kelt-a, cèltic, celta
ken-o, teia
kep-o, quepis, mena de barret
ker-o, cor (un dels quatre co-
 lors de les cartes franceses)
kern-o, pinyol
kerub-o, querubí
kest-o, capsa
k-ia, quin, quina (quina mena
 de)
k-ial, per què? per què (perè
 no: *perquè*)
k-ian, quan
k-ie, on
k-iel, com
k-ies, de qui, del qual
kil-o, quilla
k-io, què la qual cosa
k-iom, quant
kiras-o, cuirassa
kirurgi-o, cirurgia
kirl-i, remenar
kis-i, besar
kitel-o, brusa
k-iu, qui, el qual, que
klač-i, comarejar, xerrar
klaf-t-o, antiga mesura de sis
 peus
klak-i, fer "clac", emetre un
 so sec i curt
klap-o, vàlvula
klarnet-o, clarinet
klas-o, classe
klasifik-i, classificar
klav-o, tecla
kler-a, instruir
klient-o, client
klimat-o, clima
klin-i, inclinar
kling-o, fulla (d'una espasa,
 punyal)
klister-o, lavativa, ajuda

L

M

N

O-P

R

S

Š

T

U

V

Z

- kliš-o**, clixé
kloak-o, claveguera
klopod-i, esforçar-se a
kloš-o, campana (no l'instrument), vas (de vidre, terra, etcètera)
kluk-i, cloquejar
kluz-o, resclosa
knab-o, noi, xicot, vailet
knar-i, grinyolar (una porta, una roda)
kned-i, pastar, amassar
kobold-o, follet, papu
kočenil-o, Zoo., cotxinilla (insecte)
kodeks-o, còdex
kod-o, codi (penal, de comerç)
koeficient-o, coeficient
kofr-o, cefre, bagul
koineid-i, coincidir
kojn-o, falca
kok-o gall
kokard-o, escarapella
kokcinel-o, coccinella (insecte)
kokon-o, capoll
kokos-o, coco
koks-o, anea
kol-o, coll
kolbas-o, botifarra
kolleg-o, collega
kolegi-o, collegi
kolekt-i, colleccionar, collectar
koler-i, enrabiar-se
kolonel-o, coronel
kolik-o, còlic
kolizi-i, topar, fer col·lisió
kolofon-o, colofó
kolon-o, columna
kolor-o, color
kolos-o, colós
kolport-i, portar a coll, fer de camàlic
kom-o, coma
komand-i, comandar, manar
komb-i, pentinar
kombin-i, combinar
komenc-i, començar (trans.)
koment-i, comentar
komerc-o, comerç
komfort-o, confort
komisari-o, comissari
komisi-o, encàrrec
komision-o comissió (de diverses persones)
komitat-o, comitè
komiz-o, dependent
komod-o, calaixera
kompakt-a, compacte
kompani-o, companyia (comerç)
kompar-i, comparar
kompas-o, brúixola
kompat-o, compassió
kompens-o, compensació
kompil-i, compilar
komplez-i, complaure
komplik-i, complicar
kompliment-i, complimentar, saludar
kompon-i, compondre (música)
kompost-i, compondre (impremta)
kompren-i, comprendre, entendre
kompres-o, compresa (subs.)

- kompromit-i**, comprometre
 posar un compromís
komun-a, comú
komuni-o, comunió (sacrament)
komunik-i, comunicar
komut-i, commutar
kon-i, conèixer
koncentr-a, concèntric
koncentrig-i, concentrar
koncept-i, concebre (moralment)
koncern-i, concernir
koncesi-o, concessió (a una empresa)
koncip-i, concebre (engendrar)
konciz-a, concís
kondamn-i, condemnar, damnar
kondiç-o, condició
kondolenc-i, acompanyar en el sentiment, condoldre's
kondor-o, còndor
konduk-i, conduir menar
kondut-o, conducta, comportament, capteniment
konferenc-o, conferència (de diverses persones)
konfes-i, confessar
konfid-o, confiança
konfidenc-o, confidència
konfirm-i, confirmar
konfisk-i, confiscar
konfit-i, confitar
konform-a, conforme, adequat
konfuz-i, confondre (moralment)
konjak-o, conyac (beguda)
konjekt-o, conjectura
konk-o, conquilla, petxina
konkav-a, còncav
konker-i, conquerir
konklud-i, concloure
konkord-o, concòrdia
konkur-i, competir, fer competència (concurrència)
konkurenc-o, competència
konsci-i, tenir consciència de
konscienc-o, consciència
konsekr-i, consagrar
konsekvenc-o, conseqüència
konsent-i, consentir, accedir a (concedir)
konserv-i, conservar
konsider-i, considerar
konsil-o, consell
konsist-i, constar, consistir
konsol-i, consolar
konspir-i, conspirar
konstat-i, constatar
konstern-i, consternar
konstru-i, construir
konsul-o, cònsol
konsult-i, consultar
konsum-i, consumir
kont-o, compte
kontant-a, comptant, al comptat
kontinu-a, continu
kontrabas-o, contrabaix
kontrakt-i, contractar
kontralt-o, contralt
kontraŭ, contra, davant, enfront de
kontribu-i, contribuir
kontrol-i, controlar, revisar, governar
kontur-o, contorn

L
 M
 N
 O P
 R
 S
 S
 T
 U
 V
 Z

- kontuz-i**, contusionar
konus-o, con
konval-o, lliri de bosc
konveks-a, convex
konven-a, convenient
konvergê-i, convergir
konvert-i, convertir (a una religió)
konvink-i, convèncer
kooper-i, cooperar
kopi-o, còpia
kor-o, cor
koran-o, alcorà
korb-o, cove, cistell
kord-o, Mús., corda
korekt-i, corregir
korelativ-a, correlatiu
korespond-i, correspondre, tenir correspondència
koridor-o, corredor, passadís
korife-o, corifeu
kork-o, suro
korn-o, corn, banya
korne-o, còrnia
kornic-o, corniça
kornik-o, cornella, cucala
korol-o, corolla
corp-o, cos
korpus-o, cos (d'exèrcit)
korsaj-o, cos, gipó
korsar-o, corsari, pirata
korset-o, cotilla
kort-o, pati
korteg-o, cort (d'un rei)
 cort (d'amor)
korupt-i, corrompre
korv-o, corb
kosm-o, cosmos
kosmetik-o, cosmètica, cosmètic
- kost-o**, cost
kostum-o, vestit
kot-o, fang, llot
kotiz-i, cotitzar, contribuir amb una quantitat
kotlet-o, costella
koton-o, cotó
koturn-o, guatlla
kov-i, covar
kovert-o, (un) sobre, carpeta
kovr-i, cobrir, tapar (no amb taps)
krab-o, Zoo., cranc
krabr-o, Zoo., horinot
kraç-i, escopir
krad-o, reixa
krajon-o, llapis
krak-i, cruixir, petar, fer soroll de *crac*
kraken-o, pastís, fullat
kramp-o, garfi, ganxo, gafet, parèntesi (signe de)
kran-o, aixeta
krani-o, crani
kratag-o, esbarzer
kravat-o, corbata
kre-i, crear
kred-i, creure
kreditor-o, creditor
krem-o, crema, nata
kren-o, rave salvatge
krep-o, crespó (tela)
kres-o, Bot., créixens
kresk-i, créixer
krest-o, cresta
kret-o, greda
kreten-o, (un) cretí
krev-i, esclatar, rebentar
kri-i, cridar
kribr-i, garbellar

- krim-o**, crim
kriminal-a, criminal (no civil)
kring-o, bunyol
kripl-a, esguerrat, mutilat
kript-o, cripta
krisp-o, mesenteri
kristal-o, cristall
kriteri-o, criteri
kritik-i, criticar
kriz-o, crisi
kroç-i, penjar, enganxar
krökodil-o, cocodríl
krom, 1. ultra. 2. llevat de
kron-i, coronar
krop-o, pap
kroz-i, creuar, travessar
kruc-o, creu
kruç-o, pot, gerro, càntir
krud-a, cru, tose (en l'estat natural)
krup-o, crup (malaltia)
krur-o, cama
krust-o, crosta
krut-a, pendent, que fa pendent
kubut-o, colze
kudr-i, cosir
kuf-o, còfia
kugl-o, bala (d'arma de foc)
kuir-i, coure, cuinar
kuk-o, coca, pastís
kukol-o, cucut
kukum-o, Bot, cogombre
kukurb-o, carabassa, carbassa
kul-o, mosquit
kuler-o, cullera
kulis-o, bastidor de teatre
kult-i, donar culte
kun, amb
- kuniki-o**, conill
kup-o, ventosa
kupol-o, cúpula
kupr-o, coure
kur-i, córrer
kurac-i, tractar un malalt
 (Tenir-ne cura: **flegi**. Guarir-lo: **resanigi**.)
kurağ-a, valent, coratjós
kurator-o, tutor
kurb-o, corba
kuri-o, cúria
kurier-o, correu (la persona)
 (**pošte**, correus)
kurioz-a, curios, que desvetlla interès (no *xafarder*)
kurs-o, curs (llicions)
kurten-o, cortina
kusen-o, coixí
kuš-i, jaure
kutim-o, costum, habitud
kuv-o, cubell
kuz-o, cosí
kvadrat-a, quadrat, carrat
kvalifik-i, qualificar
kvalit-o, qualitat
kvankam, encara que, per bé que
kvant-o, quantitat *Kvantitelt*
kvat, quatre
kvartal-o, barri
kvast-o, borla
kvazaũ, com si, a guisa de
kver-i, parrupejar (dels coloms)
kverel-i, barallar-se, esbatusar-se
kverk-o, roure
kvestor-o, qüestor (magistrat)

L

M

N

OP

R

S

Š

T

U

V

Z

kviet-a, quiet, apacible
kvín, cinc
kvit-a, liquidat, en paus
 (lliure enterament d'una obli-

gació pecuniària o moral)
kvítanc-i, donar rebut
kvocient-o, quocient

L

L. Setzena lletra de l'alfabet
 Esperanto.
P, el, la, els, les
la, el, la, els, les
labor-i, treballar, laborar
lac-a, las, cansat, fatigat
lacert-o, sargantana
lac-o, llaç
lad-o, llauna
laf-o, lava
lagun-o, llacuna
laik-o, (un) laic
lak-i, envernissar
lakon-a, lacònic
laks-o, diarrea
lakt-o, llet
lam-a, coix
lamen-o, làmina
lament-i, lamentar-se (geme-
 gar)
lamp-o, llàntia, llum
lampion-o, fanal
lampir-o, cuca de llum
lan-o, llana
lanc-o, llança
land-o, país
lang-o, llengua (òrgan)
lanug-o, borriçsol, píomissol
lapis-o, pedra infernal
lard-o, llard

larg-a, ample
larm-o, llàgrima
larv-o, larva
las-i, deixar
last-a, darrer, últim
lat-o, llata
later-o, flanc, costat
latun-o, llautó
laŭ, segons
laŭb-o, engramat, glorieta
laŭd-i, elogiar, lloar
laŭr-o, llorer
laŭt-a, alt, en veu alta
lav-i, rentar
lavang-o, allau
lavend-o, espígol
lazur-a, blau, atzur
leccion-o, lliçó
led-o, cuir
leg-i, llegir
legat-o, llegat
legend-o, llegenda
legi-o, legió
legitim-i, legitimar
legom-o, llegum
leĝ-o, llei
lek-i, llepar
lekant-o, margarida
leksikon-o, lèxic, diccionari
lektor-o, lector

lens-o. lent	liut-o. Mús., llaüt
lent-o. llentilla	liver-i. lliurar
lepor-o. llebre	lob-o. llobí
lern-i. aprendre	lod-o. mitja unça (pes)
lert-a. hàbil, destre, llest	log-i. atraure (moralment)
lesiv-o. lleixiu	logik-o. (la) lògica
letargi-o. letargia	log̃-i. habitar, residir
leter-o. carta, lletra (de corres- pondència)	log̃i-o. llotja
leutenant-o. tinent	lojal-a. lleial
lev-i. aixecar	lok-o. lloc
li. ell	lokomobil-o. locomòbil (subs.)
libel-o. libel	lokomotiv-o. locomotora
liber-a. lliure	lol-o. Bot., cugula, agram
lice-o. liceu	long-a. llarg
licenciat-o. llicenciat	lonicer-o. Bot., mareselva
lift-o. ascensor	lorn-o. ullera (instrument)
lig-i. lligar	lot-i. rifar
lign-o. fusta	lozanĝ-o. figura romboide
likv-a. líquid	lui-i. llogar
likvid-i. líquidar (mercantil- ment)	lucern-o. llàntia, llum (suspès)
likvor-o. licor	lud-i. jugar (tocar un instru- ment de música, representar una obra teatral)
lili-o. lliri	lukt-i. lluitar
lim-o. límit	luli. bressolar
lmonad-o. gasosa (beguda)	lum-o. llum (la)
lin-o. lli	lumb-o. llom
lingv-o. llengua, idioma	lumbrik-o. cuc de terra
lingvistik-o. lingüística	lun-o. lluna
lini-o. línia	lunatik-a. llunàtic
lip-o. llavi	lund-o. dilluns
list-o. llista	lun-o. llop
lit-o. llit	lupe-o. lupa
litani-o. lletania	lupin-o. Bot., guixa
litargi-o. litargiri	lupol-o. llúpul
lter-o. lletra (de l'alfabet)	lustr-o. aranya, salamó
litograf-i. litografiar	lut-i. soldar
litr-o. litre	

L
M
N
O-P
R
S
T
U
V
Z

M

- m.** Setzena lletra de l'alfabet Esperanto.
- mac-o**, pa fet sense llevat
- mac-i**, mastegar
- magazen-o**, magatzem
- magi-o**, màgia
- magistr-o**, mestre
- magnet-o**, imant
- mahagon-o**, caoba
- maiz-o**, moresc
- maj-o**, maig
- majest-a**, majestuós
- majolik-o**, majòlica
- major-o**, major, comandant
- majstr-o**, mestre (en arts, en son ofici, etc.)
- makaron-o**, coca d'ametlla i sucre
- makaroni-o**, macarró (pasta per a sopa)
- makler-i**, fer el corretatge (comerç)
- makrop-o**, Zoo., cangur
- maksim-o**, (una) màxima
- maksimum-o**, (el) màximun
- makul-o**, taca, màcula
- makzel-o**, (el) maxillar
- mal**, prefix que indica idea contrària: **Acrabla**, agradable; **malagrabla**, desagradable; **Riça**, ric, **malriça**, pobre. **Beni**, benedició, **malbeno**, maledicció. **Ligi**, lligar. **maligi**, deslligar. **Sana**, sa, **malsana**, malalt.
- maleol-o**, turmell, malhèol
- malgraŭ**, malgrat
- malic-a**, maliciós
- malt-o**, malt
- mam-o**, mamella
- mamut-o**, mamut
- man-o**, mà
- mana-o**, manna
- mandaren-o**, (un) mandarí
- mandat-o**, mandat
- mangan-o**, manganès
- mang-i**, menjar
- manier-o**, manera
- manik-o**, mànega
- manipul-i**, manipular
- mank-i**, mancar, faltar
- manovr-o**, maniobra (militar)
- mansard-o**, golfa, mansarda
- mantel-o**, mantell, capa
- mantil-o**, mantellina
- marcipan-o**, massapà
- març-o**, estany, pantà
- marçand-i**, regatejar
- mard-o**, dimarts
- marĝen-o**, marge (d'un escrit)
- marin-i**, "marinar", manera especial de confitar viandes, peixes
- marionet-o**, ninot, titella
- mark-o**, marca, segell, moneda
- markez-o**, marquesina
- markiz-o**, marquès
- markot-o**, colgat (branca que es fica a terra sense treure-la de la planta, i que no es separa del tronc fins que ha arrelat)

marmelad-o , melmelada	melas-o , melassa
marmor-o , marbre	meleagr-o , Zoo., gall dindi, indiot
maroken-o , marroquí (pell), tafilet	melis-o , Bot., tarongina
marê-i , marxar (només en el sentit de "fer marxa")	melk-i , unyir
maršal-o , mariscal	melon-o , meló
mart-o , març	mem , mateix (de si mateix)
martel-i , donar cops de martell	membran-o , membrana
martel-o , martell	membr-o , membre
mas-o , massa	memor-i , recordar
masaĝ-o , massatge	menci-i , mencionar, esmentar
masiv-a , massís (adj.)	mend-i , mencionar, esmentar fer una comanda
mask-o , màscara, carota	mens-o , ment
mason-i , fer de mestre de ca- ses	mensog-o , mentida
masonist-o , paleta	mentou-o , mentó, barba
mast-o , pal	merit-i , merèixer
mastr-o , amo, patró	meriz-o , cirera d'arbós
maš-o , malla (de xarxa)	merkat-o , mercat (radi de ven- da)
mašin-o , màquina	merkred-o , dimecres
mat-o , estora	mes-o , missa
maten-o , matí	met-i , posar, col·locar
matrac-o , matalàs	metal-o , metall
matric-o , matriu (no úter)	meteor-o , meteor
matur-a , madur	meti-o ofici
maŭr-o , (un) moro	mev-o , Zoo., gavina
maŭzole-o , mausoleu	mez-o , (el) mig
mazurk-o , masurca	mezur-i mesurar
mebl-o , moble	mi , jo
meč-o , metxa, ble	miaŭ-i , miolar
medal-o , medalla	miel-o , mel
medi-o , medi	mien-o , cara, aspecte, posat
medicin-o , (la) medicina	migdal-o , ametlla
medit-i , meditar	migr-i , migrar, rodar món
medol-o , medulla	miks-i , barrejar
meduz-o , medusa	mil , mil
mejl-o , milla	mild-a , fi, delicat, melós
melankoli-o , melangia	mili-o , Bot., mill

M

N

O-P

R

S

Š

T

U

V

Z

- milimetr-o**, milímetre
milion-o, milió
milit-o, guerra
mimik-o, mímica
min-o, mina
minac-i, amenaçar
minus, menys (substracció)
miop-a, miop (adj.)
miozot-o, Bot., miosotis
mir-i, admirar-se. meravellar-se
mirh-o, mirra
mirmokofag-o, ós formiguer
mirmeleon-o, formiga lleó
mirt-o, Bot., murtra
mirtel-o, murtrera o murtra
 borda
misal-o, missal
misi-o, missió (religiosa)
mistik-a, místic (adj.)
mit-o, mite
miul-o, Zoo., muselo
mizer-o, misèria
mod-o 1. moda: 2. mode (gramatical)
moder-a, moderat
modif-i, modificar
modul-i, modular
mok-i, burlar-se de. riure's de
mol-a, tou
molusk-o, molusc
mon-o, diner, (ta) moneda
monad-o, mònada
monah-o, monjo
monat-o, mes
mond-o, món
moned-o, Orn., cucala
mont-o, mont. muntanya
montr-i, mostrar. ensenyar.
 assenyar. indicar
mops-o, cadell de gos. camús
mor-o, costum (nacional, popular)
moral-o, moral (subs.)
morbil-o, xarampió
mord-i, mossegar
morgauñ, demà
mort-i, morir
moru-o, lluç
morus-o, móra
mosk-o, mesc
moske-o, mesquita
most-o, most
moût-o, tractament. (**Lia Reça Mošto**, Sa Majestat. **Lia Episkopa Mošto**, Sa illustríssima.)
mot-o, mot, lema, divisa
motiv-o, motiu
mov-i, moure
mucid-a, miasmàtic, romàtic
muel-i, moldre
muf-o, maniguet
muğ-i, brammar, roncar, mugir
muk-o, moc, mucositat
mul-o, mula
mult-e, molt
mumi-o, mòmia
munt-i, muntar
nair-o, mur, paret
murd-i, assassinar
murmur-i, murmurar
mus-o, ratolí
musk-o, Bot., molsa
muskat-o, mescat, moscatell
musked-o, mosquet (arma)
muskol-o, múscul
muslin-o, musselina (tela)
mustard-o, mostassa

mustel-o. Zoo., mostela
muŝ-o, mosca
mut-a, mut

muz-o, musa
muze-o, museu

N

n. Divuitena lletra de l'alfabet Esperanto. Terminació que es posa als substantius, pronoms i adjectius: 1. Quan són complement directe. 2. Quan són l'objecte final d'una direcció. 3. Quan, tractant-se de mots regits per una preposició, s'ha suprimit la preposició, de manera que ha estat substituïda per la terminació **n**.

Ex.: 1. **Mi trinkas bieron,** jo bec cervesa. 2. **Iru tien,** ancu allí. 3. **La lastan semajnon (en la lasta semajno),** la darrera setmana.

naĝ-i, nadar
naiv-a, ingenu, càndid
najad-o, nàiade
najbar-o, (un) veí
najl-o, clau (per a clavar)
najtingal-o, rossinyol
nanken-o, nanquín (tela)
nap-o, nap
narkot-i, narcotitzar
nas-o, bertrol, nansa
nask-i, parir, crear, fer néixer
natri-o, Quím., sodi
naŭ, nou
naŭz-i, produir náusea
nav-o, nau (d'un edifici)
navig-i, navegar

naz-o, nas
ne, no
nebul-o, boira
neces-a, necessari
neglekt-i, negligir
neglig-o, bata, pijama
negoc-o, negoci
negr-o, (un) negre
neĝ-o, neu
nek, ni
nekrolog-o, necrologia
nen-ia, cap (cap mena de)
nen-ial, per cap raó o causa
nen-iam, mai, no mai
nen-ic, enlloc
nen-iel, de cap manera
nen-ies, de ningú
nen-io, no res
nen-iom, no gens
nen-iu, nangú
nep-o, nét
nepr-e, irremissiblement
nerv-o, nervi
nest-o, niu
net-o, exemplar o escrit en net
neŭtr-a, neutra
nev-o, nebot
ni, nosaltres
niĉ-o, nínxol
nigr-a, negra
nikel-o, níquel
niks-o, tritó
nimfe-o, nenúfar

N
 O-P
 R
 S
 T
 U
 V
 Z

nivel-o , nivell	not-i , prendre nota
niz-o , Zoo., esparver	nov-a , nou
nj , sufix. Diminutiu afectuós per al femení: Mario , Maria; Marinjo , Marieta. Patrino , mare; panjo , mamà.	novel-o , novella
nobel-o , (un) noble, que té títol nobiliari	novembr-o , novembre
nobl-a , noble	novic-o , (un) novici, novença
nod-o , nus, node	nu , bé, doncs bé, i ara!
nokt-o , nit	nuanc-o , matís
noktu-o , òliba	nub-o , núvol
nom-e , és a saber, per exemple	nud-a , nu
nom-o , nom	nuk-o , clatell
nomad-o , (un) nòmada	nuks-o , nou
nombr-o , nombre	nul-a , nul
nord-o , nord	nul-o , zero
norveg-a , noruec	numer-o , número
nostalg-i-o , nostàlgia, enyorança	numeral-o , numeral
	nun , ara
	nunci-o , nunci (del Papa)
	nur , només, solament
	nutr-i , nodrir

○

o . Dinovena lletra de l'alfabet Esperanto. És la terminació del substantiu: tri , tres; trio , trio.	obstrukci-i , fer obstrucció
oaz-o , oasi	obtuz-a , obtús
obe-i , obeir	ocean-o , oceà
objekt-o objecte, cosa	odor-o , olor
objektiv-a , objectiu	ofend-i , ofendre
obl , sufix per als multiplicatius: du , dos; duoblo , el doble.	ofer-i , oferir (en el sentit de <i>sacrificur</i> , no en el de <i>proposar</i>)
oblat-o , hòstia (la pasta)	ofert-o , oferta (comercial)
obligaci-o , obligació (finances)	ofic-o , ofici, càrrec
oblikv-a , oblic -iqua	oficial-a , oficial (adj.)
observ-i , observar	oficir-o , (un) oficial (de l'exèrcit)
obstin-a , obstinat	oft-e , sovint
	ok , vuit
	okaz-i , esdevenir-se, ocórrer

- okcident-o**, occident. oest. ponent
- oksid-o**, òxid
- oksigen-o**, oxigen
- oksikok-o**, Bot., canyaferla
- oktobr-o**, octubre
- okul-o**, ull
- okult-a**, ocult (relatiu a l'ocultisme)
- okup-i**, ocupar
- okzal-o**, Bot., agrella
- ol**, que
(pli ol, més que)
- ole-o**, oli
- oleandr-o**, Bot., llorer rosa
- oliv-o**, oliva
- ombrel-o**, ombrella
(pluvombrelo, paraigua)
- on**, sufix per als partitius: **du**, dos; **duono**, meitat.
- ond-o**, ona. onada
- oni**, pronom indefinit: hom
- onobrik-o**, Bot., pipirigall
- ont**, participi actiu futur:
skribi, escriure; **skribonta**, que escriurà.
- op**, sufix per als collectius: **du**, dos; **duope**, de dos en dos.
- oportun-a**, còmode
- orakol-o**, oracle
- orangê-o**, taronja
- orangêri-o**, hivernacle
- orbit-o**, òrbita
- ord-o**, ordre (en el sentit d'*harmonia*)
- orden-o**, orde (condecoració)
- ordinar-a**, ordinari, de costum
- ordon-o**, ordre, manament
- orel-o**, orella
- orf-o**, (un) orfe
- organ-o**, òrgan
- organiz-i**, organitzar
- orgen-o** orgue
- orient-o**, orient. est, llevant solixent
- origin-o**, origen
- original-a**, original (adj.)
- ornam-i**, ornamentar. exornar
- ort-a**, dreï (en el sentit que té 90°)
- ortangul-o**, angle recte
- os**, terminació del futur dels verbs: **kanti**, cantar; **mi kantos**, jo cantaré
- osced-i**, badallar
- ost-o**, os
- ot**, participi passiu futur:
skribi, escriure; **skribota**, que serà escrit.
- ov-o**, ou

P

- p**. Vintena lletra de l'alfabet Esperanto.
- pac-o**, pau
- pacienc-o**, paciència
- paçul-o** patxoli

- padel-i**, fer xip-xap, trepitjar fang. aigua; xipollejar
- paf-i**, engegar trets, tirar amb arma de foc (o de tir), fer "paf".

O-P

R

S

T

U

V

Z

- pag-i**, pagar
pagan-a, pagà
pag-o, pàgina
pagi-o, patge
pajl-o, palla
pak-i, empaquetar, empacar,
 embalar
pal-a, pàllid
palac-o, palau
palanken-o, palanquí
palat-o, paladar
paletr-o, paleta (de pintor)
palinur-o, palinur
palis-o, estaca
palisandr-o, palissandre
palm-o, palmera
palmobranç-o, palma
palp-i, palpar
palpebr-o, parpella
palt-o, paltó, gavany
pamflet-o, pamflet
pan-o, pa
panegir-o, panegíric
panel-o, quadro, plafó
panik-o, pànic
panikl-o, panotxa
pantoff-o, sabatilla
pantomim-o, pantomima
Pap-o, Papa
papag-o, papagai
papav-o, rosella
paper-o, paper
papili-o, papallona
papirus-o, papirus
par-o, parell
parad-i, fer una parada (revis-
 ta) militar, lluir, exhibir-se
paradiz-o, paradís
paraf-o, rúbrica (sota la signa-
 tura)
paraliz-i, paralitzar
parazit-o, (un) paràsit
parcel-o, parcel·la
pardon-i, perdonar
parenc-o, parent
parentez-o, parentesi
parget-o, empostissat
pari-o, pària
parker-e, de cor, de memòria
paroh-o, parròquia (església
 parroquial)
parol-i, parlar
part-o, part
parter-o, pati (de teatre), plan-
 ta baixa
parti-o, partit
paru-o, Orn., mallerenga
pas-i, passar
pasàger-o, (un) passatger
pasament-o, passamaneria (tei-
 xits)
paser-o, pardal
pasi-o, passió
Pask-o, Pasqua
paskvil-o, pasquí (cartell)
pasport-o, passaport
past-o, pasta, pastís
pasteç-o, pastell
pastel-o, pastilla
pastr-o, capellà, sacerdot, pas-
 tor
paş-o, pas, passa
paştel-o, pastel (pintura)
paşt-i, pasturar, péixer (trans.)
pat-o, paella
patos-a, enfàtic en extrem,
 grandiloqüent, altisonant

patr-o, pare
patric-o, punxó
patrici-o, patrici
patrol-o, patrulla
patron-o, patró
paŭz-o, pausa
pav-o, paó
pavian-o, babuí
pavilon-o, pavelló
pavim-o, paviment
pec-o, tros, bocí
peç-o, pega
pedal-o, pedal
pedant-o, (un) pedant
pedel-o, bidell
pedik-o, poll (paràsit)
peg-o, Orn., pigot
pejzag-o, paisatge
pek-i, pecar
pekl-i, salar (per a conservar)
pel-i, impel·lir, expulsar, empè-
nyer
pelerin-o, pelegrina (capa)
pelikan-o, pelicà
pelt-o, abric de pells
pelv-o, 1. pelvis; 2. palangana
pen-o, pena (esforç)
pend-i, penjar (intr.), estar
penjat)
penetr-i, penetrar
penik-o, pinzell
pens-i, pensar
pensi-o, pensió, renda
pension-o, pensió, estada en
un hotel
pent-i, penedir-se
pent-r-i, pintar
pep-i, piular, trinar, cantar
(en general cantar dels ocells)

per, per mitjà de, per, amb
percept-i, percebre (cercebral)
no ocular
perê-o, Zoo., tenca
perd-i, perdre
perdrík-o, Zoo., perdiu
perç-i, morir
perfid-i, traïr
pergamèn-o, pergami
perk-o, perca (peix)
perlamot-o, nacre de perles,
mare-perla
permes-i permetre
peron-o, grada, escalinata
persekut-i, perseguir
persik-o, préssec
peruk-o perruca
pes-i, pesar, veure el pes d'una
cosa (verb tr.)
pet-i, demanar, pregar (no *pre-
guntar*)
petol-i, jogueinejar, ésser entre-
maliat
petromix-o, llamprea (peix)
petrosel-o, Bot., julivert
pez-i, pesar, ésser pesant (verb
intr.)
peset-o, pesseta
pi-a, pietós
pice-o, Bot., pi de Noruega
pie-d-o, peu
pie-destal-o, pedestal
pig-o, Zoo., garsa
pigment-o, pigment
pik-i, picar (amb una cosa que
fa punxa)
pikè-d-o, piquet (joc de cartes
i milícia)
pilgrim-i, peregrinar

R
S
T
U
V
Z

- piŕ-o**, pila (elèctrica)
pilk-o, pilota
pilol-o, pindola
pin-o, pi
pinê-i, pessigar, agafar amb
 pines
pingl-o, agulla (no de cosir)
pini-o, Bot., pi de pinyons
pint-o, punta, cim, punxa
pioç-o, aixada, magall, càvec
pionir-o, gastador, capdavanter
pípr-o, pebre (en pols)
pips-o, pepida (malaltia de les
 aus)
pir-o, pera
piroz-o, Med., pirosi
pis-i, orinar
pist-i, moldre, triturar, picar
pistak-o, Bot., pistatxi, espècie
 de nou
pistil-o, pistil
pišt-o, Med., pistó
piz-o, pèsol
pizang-o, bananer
pivot-o, pern, botó
plac-o, plaça
placê-i, plaure, agradar
plad-o, plata (vaixella)
plafon-o, sostre
plagiat-o, plagi
plag-o, flagell, plaga, calami-
 tat
plan-o, pla, projecte
pland-o, planta (del peu)
planed-o, planeta
plank-o, sòl, trespol, pis
plant-i, plantar
plantag-o, Bot., plantatge, cer-
 verina
plastik-o, (la) plàstica
plastr-o, emplastre
plat-a, pla, plat
platan-o, plàtan (arbre, però
 no el que produeix plàtans)
platen-o, plati
plaüd-i, picar amb la mà sobre
 un líquid
pleb-o, plebs
pled-i, defensar, pledejar
plej, el més
plekt-i, trenar, teixir
plend-i, queixar-se, plànyer-se
plet-o, plat de balances, safata
plezur-o, plaer
pli, més (comparació)
plor-i, plorar
plu, més (duració)
plug-i, llaurar
plum-o, tremp, ploma
plumb-o, plom
plur-aj, diversos, més d'un
plus, més (addició)
pluș-o, peluix
pluv-i ploure
po, a raó de
podagr-o, poagre
pod-i-o, estrada
poent-o, punt (en el joc)
pokal-o, copa
poleks-o, polze (dit)
polic-o, (la) policia
polis-o, pòlissa
politeknik-o (escola) polítèc-
 nica
politik-o, política
polk-o, polca
polur-i, brunyir, polir
polus-o, pol
polv-o, pols

- ponard-o**, punyal
ponton-o, pontó
popl-o, Bot., àlber
popol-o, poble (en el sentit de nació, no en el de vila)
por, per a
por-o, porus
porci-o, racció, porció
pord-o, porta
porfir-o, pòfir
port-i, portar
porter-o, pòrter, cervesa doble
portret-o, retrat
posed-i, posseir
post, darrera, després
posten-o, lloc on es presta servei
postul-i exigir
poê-o, butxaca
poêt-o, correus, posta
pot-o, pot, olla
potenc-i, dominar
potenc-o, potència
pov-i, poder
poz-o, pose
pozici-o, posició
pozitiv-a, positiu
pra, prefix que indica: antepasat, primitiu (i també remot):
Àvo, avi; **praavo**, besavi.
Nepo, nét; **pranepo**, besnét.
pram-o, beta (barca de riu)
prav-a, que té raó
precip-e, principalment
preciz-a, precís
predik-i, predicar
predikat-o, Gram., predicat
prefer-i, preferir
preê-i, pregar, dir pregàries
prelat-o, prelat
prelud-o, preludi
prem-i, prémer, oprimir, prem-sar, pitjar
pren-i, prendre, agafar
prepar-i, preparar
prepuci-o, prepuci
prerogativ-o, prerrogativa
pres-i, imprimir
presbiter-o, prevere, presbíter
preskaũ, gairebé, quasi
pret-a, prest, disposat
pretend-i, pretendre
preter, més enllà
prez-o, preu
prezent-i, presentar
(Prezenti al si, presentar-se, imaginar.)
prezid-i, presidir
pri, sobre. quant a
prim-o, prima
primol-o, Bot., primavera
princ-o, príncep
princip-o, principi
printemp-o, primavera
privat-a, privat, particular (no *prohibit*)
pro, a causa de
proced-i procedir
procedur-o, procediment (judicial)
procent-o, interès, tant per cent
procesi-o, processó
produkt-i, produir
profil-o, perfil
profit-o, profit, benefici
profund-a, profund
prognoz-o, pronòstic
projekci-i, projectar, fer projeccions

R
S
T
U
V
Z

- projekt-i**, projectar, fer projectes
proklam-i, proclamar
prokrast-i, ajornar, retardar
prokur-o, procura, tinguda de poders
prokuror-o, fiscal
prolet-o, proletari
promen-i, passejar
promes-i, prometre
promontor-o, promontori, pujol
prononc-i, pronunciar
propon-i, proposar, oferir
propr-a, propi
prosper-i, prosperar
prostitu-i, prostituir
protekt-i, protegir
protest-i, protestar
protokol-o, protocol
prov-i, provar, assajar
proviz-i, proveir
provizor-a, provisor, provisional
provok-i, provocar
proz-o, prosa
prozelit-o, prosèlit
prozodi-o, prosòdia
prudent-a, prudent
prujn-o, gebre
prun-o, pruna
prunel-o, Bot., prunell
prunt-o, préstec
 (Pruntedoni, deixar.)
- Pruntepreni**, manllevar.)
pruv-i, provar, demostrar
psalm-o, salm
psik-a, psíquic
psikolog-o, psicòleg
pudel-o, gos d'aigües
puding-o, puding
puodr-o, pólvores (de tocador)
puf-o, tofa (de roba), inflor
pugn-o, puny
pul-o, puça
pulçinel-o, putxinelli
pulm-o, pulmó
puls-o, pols, batec de la sang
pulv-o, pólvora
pulvor-o substància reduïda a pols
pumik-o, pedra tosca
pump-i bombar
pun-i, castigar
punc-a, de color de rosella
panê-o, ponx (beguda)
punkt-o, punt
punt-o, randa, punta (teixit)
pup-o, nina (joguina)
pupil-o, nina (de full)
pur-a, net, pur
purpur-o, porpra, púrpura
pus-o, pus
pustul-o, pústula
puŝ-i, empènyer, pitjar
put-o, pou
putr-i, podrir-se

R

- r**. Vint-i-unena lletra de l'alfabet Esperanto. És sempre suau.
- rab-i**, robar
rabat-o rebaixa
raben-o, rabí

- rabi-o**, ràbia
rabot-i, ribotejar
raci-o, (la) raó
 (racia, racional)
rad-o, roda
radi-o, raig, radi
radik-o, arrel
radikal-a, radical (adj.)
rafin-i, refinar
raj-o, rajada (peix)
rajd-i, cavalcar
rajt-o dret
 (homa rajto, dret de l'home)
raket-o, coet
rakont-i, contar
ramp-i, arrossegar-se
ran-o, granota
ranc-a, ranci
rand-o, vora, part extrema
rap-o, Bot., rave
rapid-a, ràpid
 (rapidi, anar de pressa)
rapir-o, floret (arma)
raport-i, reportar, referir
ras-o, raça
rasp-i, raspar
rast-i, rasclar
rat-o, rata
raük-a ronc
raüp-o, Zoo., eruga
rav-i meravellar, encisar
raz-i, raure, afaitar
re, prefix que indica repetició:
Komenci, començar; **reko-**
menci, recomençar
rebus-o, trencaclosques, jero-
 glífic, xarada
recenz-o recensió, crítica d'una
 obra
redukt-i, reduir
ref-o, Mar., arrís, part de vela
referat-o, relat
reflekt-i, reflectir
Reformaci-o, (la) Reforma
 (protestant)
refut-i, refutar
reg-i, governar, regir
 (Regnar és **regí**.)
regal-i, obsequiar, donar vida
 regalada (però no fer un re-
 gal)
regent-o, regent (en la menor
 edat del rei)
registr-i, registrar, enregistrar,
 anotar
regn-o, regne
regol-o, Ornit., reietó
regul-o, regla (que regula)
reg-o, rei
regim-o, règim
reklam-o, reclam, anunci
rekomend-i, recomanar
rekrement-o, brisa (de raïm)
rekrut-o, recluta
rektor-o, rector (no d'una par-
 ròquia)
rel-o, rail
relief-o, relleu
rem-i, remar
rembur-i, atapeir, encoixinat
rempar-o, muralla
ren-o, ronyó
rendevu-o, reunió, cita
renegat-o, (un) renegat
Renesanc-o, (la) Renaixença
renkont-i, trobar, no en el sen-
 tit de retrobar una cosa per-
 duda, sinó en el de trobar
 (trobar-se amb) un amic

R
 S
 T
 U
 V
 Z

- rent-o**, renda
renvers-i, capgirar, subvertir
repertuar-o, repertori
respond-i, respondre
respublik-o, república
rest-i, restar, romandre.
 (Restar, operació aritmètica, és: **subtrahi**.)
restoraci-o, restaurant
ret-o, xarxa
rev-i, somniar, desitjar
revu-o, revista
rezed-o, Bot., resedà
rezerv-i, reservar
rezign-i, renunciar a, resignar-se (**rezigno**, renúncia)
rezin-o, resina
rezist-i, resistir
rezon-i, raonar
result-i, resultar
 (rèzulto, resultant)
rib-o, grosella
rihel-i, revoltar-se
ricev-i, rebre
riç-a, ric
rid-i, riure
rif-o, escull
rifug-i, refugiar-se
rifuz-i, refusar, negar-se a
rigard-i, mirar, esguardar
rigid-a, rígid
rigl-i, passar el forrellat
rikan-i, mofar-se
rikolt-i, collir, fer la collita
rilat-i, relacionar-se
rim-o, rim
rimark-i, remarcar, observar
rimed-o, mitjà
rimen-o, renda, corretja
ring-o, anell, anella
rinocer-o, Zoo., rinoceront
rip-o, costella (l'os)
ripar-i, reparar
ripet-i, repetir
ripoz-i, reposar
riproç-i, reprotxar
risk-i, arriscar
rism-o, resma
risort-o, ressort
rit-o, ritu
rivel-i, revelar (fotografia)
river-o, riu
riverenc-i, reverenciar
riz-o, arròs
rob-o, roba, túnica, toga
rod-o, Mar., rada
rojalism-o, reialisme
rok-o, roca
rokok-o, rococó
rol-o, paper, rol
roman-o, novel·la
romanc-o, romança
romb-o, rombe
romp-i, trencar, rompre
rond-o, rodona, cercle
ronk-i, roncar
ros-o, rosada, rou
rosmar-o, morsa, vaca marina
rosmaren-o, Bot., romaní
rost-i, rostir
rostr-o, trompa (d'elefant, insecte, etc.)
rot-o, Mil., companyia
roz-o, rosa
rub-o, runa, pedruscall (residu)
ruband-o, cinta
ruben-o, robí

rubrik-o, rúbrica, secció (en un periòdic)
rubus-o, Bot., móra
ruĝ-a, vermell
rukt-i, rotar
rul-i, v. tr. rodar, fer rodar
 (Ruliĝi, rutllar.)

rum-o, rom
rust-o, rovell (òxid)
ruŝ-o, arrissat de la roba de les dones
rut-o, Bot., ruda
rutin-o, rutina
ruz-a, astut

S

s. Vint-i-dosena lletra de l'alfabet Esperanto. Té sempre el so de s sorda o ss: **pasi**, passar; **maso**, massa; **soldato**, soldat.
ŝabat-o, dissabte
ŝabl-o, sorra
ŝafir-o safir
ŝafran-o, safrà
sag-o, sageta, fletxa
sagac-a sagaç
sagu-o, segú, fècula de certa espècie de palmeres
saĝ-a, assenyat, sensat
sak-o, sac
sakr-o, sacre (os)
sal-o, sal
salajr-o, salari
salat-o, ensiam
sald-i, saldar
salik-o, Bot., salze
salikari-o, Bot., sàlic
salon-o, saló
salpetr-o, salitre
salt-i, saltar
salut-i, salutar
salvi-o, Bot., sàlvia
sam-a, mateix (adj.)
sambuk-o, Bot., saüc

ŝan-a, sa, bo
sandal-o, sandàlia
sang-o, sang
sangvin-a, sanguini
sankci-i, sancionar
sankt-a, sant (adj.)
santal-o, sàndal (fusta)
sap-o, sabó
sardel-o, espècie d'anxova
sark-i, birbar, eixarcolar
ŝat-a, tip, satisfet
ŝatirus-o, sàtir
ŝatur-i, Quím., saturar
ŝaŭc-o salsa
ŝav-i, salvar
ŝcen-o, escena
ŝceptr-o, ceptre
ŝci-i, saber
ŝciur-o, Zool., esquiroi
ŝe, si (conjunció)
ŝeb-o, sèu
ŝed, però, sinó
ŝeg-i, serrar
ŝeĝ-o, cadira
ŝekal-o, Bot., gram
ŝekc-i, seccionar, dissecar
ŝekci-o, secció
ŝeks-o sexe

S
 Š
 T
 U
 V
 Z

- sekund-o.** segon (part de minut)
sekundant-o. (un) segon (ajudant, el qui secunda)
sekur-a. sense risc, segur
seky-i. seguir, anar al darrera
sel-o. sella
selakt-o. sèrum lacti
sem-i. sembrar
semajn-o. setmana
sen. sens, sense
seno-o. sentit (significació)
send-i. trametre, enviar
sensaci-a. sensacional
sent-i. sentir
sentenc-o. sentència
sep. set
sepi-o. Zoo., sèpia
septembr-o. setembre
septet-o. Mús., septet, septimí
seraf-o. serafi
serajl-o. serrall
serê-i. cercar, buscar
sergênt-o. sergent
seri-o. sèrie
serioz-a. seriós
ser-o. sèrum
serpent-o. serp
serur-o. pany
serv-i. servir
servic-o. servei de taula
servut-o. servitud (esclavitud)
ses. sis
sevrug-o. Zoo., esturió
sezon-o. estació (de l'any), temporada
sfer-o. esfera
si. pronom reflexiu: si, se
sibl-i. xiular (de les serps, les bales, etc.)
sid-i. seure
sieg-i. assetjar
sifon-o. sifó (aparell)
sigel-i. segellar
signif-i. significar
silent-i. callar
silf(in)-o. sílfide
silik-o. Min., sílex
silk-o. seda
simi-o. simi
simil-a. semblant, similar
simpl-a. simple
sinap-o. llavor de mostassa, sinapisme
sincer-a. sincer
singult-i. singlotar
sinjor-o. senyor
sinkop-o. síncope
sin-o. sina
sinod-o. sínode
sintez-o. síntesi
siren-o. sirena
siring-o. Bot., lijà
sirop-o. xarop
sitel-o. galleda
skaben-o. escambell, tamboret
skabi-o. ronya
skadr-o. esquadró (de cavalleria)
skal-o. escala (zoològica, d'un mapa, etc.)
skalp-o. pericrani
skandi-o. escandium
skapol-o. omòplat
skarab-o. escarbat
skarlat-o. escarlata
skarp-o. bena, banda
skatol-o. caixa, caixó, capsa
skelet-o. esquelet
skem-o. esquema

- skeptik-a** escèptic
skerm-i, esgrimir
skism-o, cisma
skiz-o, croquis, bocet
sklav-o, esclau
skolastik-o, escolàstica (filosofia)
skol-o, escola (filosòfica, literària, etc.)
skolop-o, Zoo., becada
skori-o, escòria
skorpi-o, escorpi
skrap-i, raspar, gratar, escarbotar
skrib-i, escriure
skrofol-o, escròfula
skrupul-o, escrúpol
sku-i, sacsejar, fer trontollar
skulpt-i, esculpir
skurg-o, fuet
skvam-o, escata
slang-o, argot, caló
slip-o, fitxa
smerald-o, maragda
smirg-o, esmeril
sobr-a, sobri
soci-o, la societat humana
social-a, social
societ-o, societat
sof-o, sofà
soif-i, tenir set
sojl-o, llindar, peu de la porta
sokl-o, sòcol
sol-a, sol, sola
sold-o, sou (moneda)
sole-o, Zoo., llenguado
solen-a, solemne
solid-a, sòlid, sòlida
solidar-a, solidari
soliter-o, Zoo., tènica, solitari
solv-i, resoldre, solucionar, dissoldre
somer-o, estiu
son-i, sonar
sond-i, sondar, escandallar
song-o, somni
sonor-a, sonor
sopir-o, sospir
sorb-i, englutir líquids, absorbir
sorê-i, embruixar, encisar
sovik-o, Zoo., musaranya
sorp-o, Bot., serva (espècie de pera)
sortiment-o, assortiment
sovağ-a, salvatge
spac-o, espai
spad-o, espasa
spalir-o, espatller
spasm-o, espasme
spat-o, Min., espat
spec-o espècie
specimen-o, mostra
spegul-o, mirall, espill
sperm-o, esperma
spermacet-o, esperma de balena
spert-a, expert, experimentat
spez-i, moure diner
 (En-spez-o, ingrès
 Elspez-o, despesa.)
spic-o, espècia
spik-o, espiga
spil-i, encetar una hòta
spin-o, espinada
spinac-o, Bot., espinac
spion-o, espia
spir-i, respirar

- (**Enspiri**, aspirar, inspirar
Elspiri, expirar, respirar cap a fora)
spit-e, locució prepositiva: a despit de, malgrat
splen-o, "spleen", tedi
split-o, estella
sponde-o, espondeu (vers)
spong-o, esponja
spontan-a, espontani
sprit-a, enginyós, agut
spron-o, esperó
sput-o, esputar
stab-o, estat major
stabl-o, banc (de fuster, serraller, etc.)
staci-o, estació
 (Stacidomo, estació.)
stadi-o, estadi
stal-o, estable
stamen-o estam
stamp-i, timbrar, estampillar
stan-o, estany (metall)
stanc-o, Poes., estança
stang-o pal
star-i, estar dret
stat-o, estat (manera d'ésser)
statistik-o, estadística
statu-o, estàtua
statur-o, estatura
statut-o, estatut
stearin-o, estearina
steb-i, fer repunts
stel-o, estel, estrella
step-o, estepa
sterk-i, femar, adobar
sterled-o, Zoo., esturió
stern-i, estendre, ajaure (verb trans.)
stertor-o, ranera, estertor
stil-o, estil
stilitik-o, estilística
stimul-i, estimular
stip-o, Bot., ginesta
stipendi-o, bossa d'estudis, beca
stol-o, estola
stopl-o, rostoll
strab-a, estràbic, guenyó
strang-a, estrany
strat-o, carrer
streç-i, estirar, tivar, posar en tensió
strek-o, ratlla, guió
stri-o, estria
strigl-i, estrijolar
strig-o, Zoo., mussol
strik-o, vaga
strikt-a, estricta
strof-o, estrofa
strut-o, estruç
stud-i, estudiar
student-o, estudiant (ocupació constant)
stuf-i, estofar (cuina)
stuk-i, estucar
stult-a, estúpid, estult
stump-o, mugró, munyó (d'un mutilat)
stup-o, estopa
sturg-o, Zoo., esturió
sturn-o, Zoo., estornell
sub, sota
subit-a, sobtat
subjekt-o, Gram., subjecte
subjektiv-a, subjectiu
substanc-o, substància
substantiv-o, Gram., substantiu

subtil-a , subtil	supr-e , a dalt
subtrah-i , restar (aritmètica)	sur , sobre
sucê-i , xuclar, mamar	surd-a , sord
sud-o , sud	surfac-o , superfície
sufer-i , sofrir	surogat-o , substitutiu
suficê-a , suficient	surplis-o , sobrepellis
sufior-o , apuntador (d'un teatre)	surpriz-o , sorpresa
sufok-i , sufocar, ofegar	surtut-o , gavany (sobretot)
sugest-i , suggerir, insinuar	suspekt-i , sospitar
sugesti-i , suggestionar	sutan-o , sotana
sukeen-o , ambre groc	suveren-o , sobirà
sukces-i , tenir èxit, recibir	svarm-i , puñlular
suker-o , sucre	svat-i , arranjar matrimonis, proposar-se a algú com a marit o muller
sulfur-o , sofre	sved-a , suec
sulk-o , solc, arruga	sven-o , desmai, esvaïment
sun-o , sol (astre)	sving-i , brandar (un pal, una arma)
sup-o , sopa	svis-a , suís
super , damunt, per damunt de	
supersticê-o , superstició	
supoz-i , suposar	

Ŝ

ŝ . Vint-i-tresena lletra de l'al·fabet Esperanto. Es pronuncia com la lletra <i>xeix</i> : ŝafo , <i>xafo</i> (be).	ŝanc-o , sort, probabilitat
ŝaf-o , be	ŝancel-i , fer oscillar, bellugar
ŝajn-i , semblar	ŝangê-i , canviar
ŝak-o , escacs	ŝankr-o , xancla (úlceras)
ŝakal-o , xacal	ŝarad-o , xarada
ŝakt-o , pou, ull	ŝargê-i , carregar
ŝal-o , xal	ŝark-o , Zoo., tauró
ŝalm-o , cànula, palla per la qual es pot xuclar o bufar	ŝat-i , trobar agradable, desitjar apreciar
ŝalup-o , xalupa	Mi ŝatas vinon , trobo bo (m'agrada) el vi.
ŝam-o , camussa (pell)	La vino plaĉas (v. int.), al mi , el vi em plau, m'agrada.
	ŝaŭm-o , escuma

Ŝ
T
U
V
Z

sel-o , crosta, escorça	spin-i filar
selak-o , goma laca	spruc-i , brollar
selk-o , elàstics	rank-o , armari
serc-i , fer broma	raub-o , cargol (per a cargo- lar)
si , ella	stal-o , acer
sild-o , escut	stat-o , Estat (polític)
sim-i , rovellar-se	stel-i , furtar
sind-o , taules d'un cobert, d'una barraca	stip-o , tió, tros de fusta
sink-o , pernií	stof-o , tela, estofa
sip-o , vaixell, nau	ston-o , pedra
sir-i , estripar, arrancar	stop-i , tapar (amb un tap)
sirm-i , protegir, abrigar, pre- servar	strump-o , mitja (vestit)
slim-o , llot, llim	stup-o , graó
slos-i , tancar amb clau	su-o , sabata
smac-i , petonejar	suld-i , deure (diners, favors)
smir-i , untar, ungir	sultr-o , espatlla
snur-o , corda	sut-i , v. tr., vessar. abocar (sò- lids)
sose-o , calçada, camí empedrat	sveb-i , surar, mantenir-se en l'aire
sov-i , empènyer, fer lliscar	svel-i , inflar-se (v. intr.)
sovel-i , recollir amb pala	svit-i , suar
spar-i , estalviar	
spat-o , fanga, càvec	

T

t . Vint-i-quatrena lletra de l'al- fabet Esperanto.	tajlor-o , sastre
taban-o , Zoo., tàvec	taks-i , taxar
tabel-o , taula (per a calcular)	takt-o , Mús., compàs
tabl-o , taula (moble)	taktik-o , tàctica
tabul-o , taula, tauló, tauler	talat-o , vestit talar
taburet-o , tamboret (moble)	tali-o , cos, cintura
taçment-o , destacament (mili- tar)	talisman-o , talismà
taft-o , tafetà	talk-o , talc
tag-o , dia, jorn	talp-o , Zoo., talp
tajd-o , marea	tamarind-o , Bot., tamarinde (el fruit)
	tambur-o , tambor

- tamburin-o**, tamborí
tamen, no obstant, tanmateix
tan-i, curtir
tandem-o, tàndem
tangent-o, tangent (subs.)
tanin-o, tani
tantal-o, Zoo., tàntal
tapet-o, tapis
tapiș-o, catifa
tar-o, tara (pes)
tarantul-o, taràntula (espècie d'aranya)
tarok-o, carta (de jugar)
tartar-o, tartrà (sal)
tas-o, tassa
tatu-i, tatuar
taŭg-i, servir, ésser útil
taüz-i, espolsar rebregant
tavol-o, capa (de sorra, de mineral, etc.)
ted-o, tedi, ensopiment
teg-i, cobrir totalment amb una funda
tegment-o, teulada
tegol-o, teula
teks-i, teixir
tekst-o, text
teler-o, plat (vaixella)
temp-o, temps (no l'estat atmosfèric)
tempi-oj, temples, polsos
templ-o, temple
ten-i, tenir (no en el sentit d'aver, sinó en el sentit de sostenir)
tend-o, tenda (de campanya)
tenden-o, tendó
tendenc-o, tendència
tendr-o, tènder
teni-o, tènia
tent-i, temptar
ter-o, terra
teras-o, terrassa
tercet-o, Mús., tercet
terebint-o, trementina
teritori-o, territori
termin-o, terme, expressió
termit-o, Zoo., tèrmita
tern-i, esternudar
terur-o, terror, horror
testament-i, fer testament
testud-o, tortuga
tetan-o, tètanus
tetr-o, Zoo., tetra, mena d'ocell
tetra-o, urogall
tez-o, tesi
t-ia tal
t-ial, per tant, per aquesta raó
t-iam, llavors
tiar-o, tiara
tibi-o, tibia (os)
 (tibikarn-o, garreta)
t-ie, allí, allà
t-ies, d'aquell
t-iel, així
tif-o, tifus
tig-o, tija
tiki-i, pessigollejar
tili-o, Bot., tiller
tim-o, témer
timian-o, Bot., farigola, timó
timon-o, llança vares (de cotxe, carro, etc.)
tin-o, cubell
tindr-o, esca
tine-o, arna
tink-o, Zoo., tenca
tint-i, trincar (dringar) una mo

- neda, un vas
(Tintilo, picarol, cascavell, esquella)
- t-io**, allò
(tio-êi, això)
- t-iom**, tant
- tip-o**, tipus
- tir-i**, tirar, estirar
- tiran-o**, tirà
- titan-o**, tità
- t-iu**, aquell
- t-iu-êi**, aquest
- tog-o**, toga
- tol-o**, tela
- toler-i**, tolerar
- tomato**, tomàquet
- tombak-o**, tumbaga (metall)
- ton-o**, to
- tond-i**, tallar amb tisores, es-
 quilar, tondre
- tondr-i**, ironar
- topaz-o**, topazi
- torç-o**, teia, atxa
- tord-i**, tòrcer
- torent-o**, torrent
- torf-o**, turba
- torn-i**, tornejjar
- tornistr-o**, motxilla
- tors-o**, dors
- tort-o**, coca
- tost-o**, brindis
- tra**, a través, per
- trab-o**, biga
- traduk-i**, traduir
- traf-i**, encertar, tocar
- trahe-o**, tràquea
- trajektori-o**, trajectòria
- trajn-o**, tren
- trajt-o**, tret, característica
- trakt-i**, tractar
- traktat-o**, tractat
- tram-o**, tramvia
- tranç-i**, tallar
- trançe-o**, trinxera
- trankvil-a**, tranquil
- trans**, a l'altra banda de
- transitiv-a**, Gram., transitiu
- trapez-o**, trapezi
- travesti-o**, disfressa
- tre**, molt
- tref-o**, "treffle" (joc de cartes)
- trem-i**, tremolar
- tremol-o**, Bot., trèmol
- trem-p-i**, trempar, sucar
- tren-i**, arrossegar
- trezor-o**, tresor
- tri**, tres
- trik-i**, fer ganxet, fer mitja
- trikot-o**, teixit de punt de mitja
- tril-i**, refilar (ocells)
- trink-i**, beure
- tritik-o**, blat
- triumf-i**, triomfar
- tro**, massa
- trog-o**, pastera
- tromb-o**, tromba
- trombon-o**, trombó
- tromp-i**, enganyar
- tropik-o**, tròpic
- trot-i**, trotar
- trotuar-o**, vorera, voravia
- trov-i**, trobar
- tru-o**, forat
- trud-i**, imposar
- truf-o**, tòfona
- trul-o**, paleta de mestre de ca-
 ses
- trup-o**, 1. tropa; 2. companyia
 (d'actors)

trut-o , truita (peix)	turban-o , turbant
tualet-o tualet	turd-o , tord (ocell)
tub-o , tub	turkis-o , turquesa
tuber-o , tuberositat	turment-i , turmentar
tuf-o , tofa (de cabells, plomes)	turn-i , girar
tuj , de seguida	turnir-o , terneig
tuk-o , (un) drap	turt-o , Zoo., tórtora
tul-o , tul	tus-i , tossir
tunel-o , túnel, foradada	tuŝ-i , tocar
tur-o , torra	tut-a , total
turb-o , baldufa	

U

u . Vint-i-cinquena lletra de l'alfabet Esperanto. Terminació del mode imperatiu o subjuntiu: ke li venu , que ell vingui.	umbilik-o , melic
uj . sufix que indica: 1. Continent total: Tabako , tabac; tabakujo , petaca. 2. Noms de països: Kataluna , català; Katalunujo , Catalunya. 3. Noms d'arbres: pomo , poma; pomujo , pomera.	unc-o , unça (pes)
ul , sufix que indica: caràcter o signe distintiu: Sankta , sant. sanktulo , (un) sant.	ung-o , unglà
ukaz-o , ucàs	unik-a , únic
ulan-o , ulà	unu , un
ulcer-o , úlcera	uragan-o , huracà
ulm-o , Bot., om	urb-o , ciutat, urbs
um , sufix indefinit: kruco , creu; krucumi , crucificar	urg-a , urgent
	urin-o , orina
	urn-o , urna
	urs-o , ós
	urtik-o , Bot., ortiga
	us , terminació del mode condicional: Li trinkus , ell beuria.
	uter-o , úter, matriu
	util-a , útil
	uvertur-o , Mús., obertura
	uz-i , usar
	uzur-o , usura
	uzurp-i , usurpar

Ŭ

ŭ . Vint-i-sisena lletra de l'alfabet Esperanto. Fa de con-	sonant com la j: Eŭropo , preskaŭ , ankaŭ .
--	--

U
V
Z

V

- v. Vint-i-setena lletra de l'al-
fabet Esperanto.
- vad-i**, passar un riu
vafi-o, neula
vag-i, vagar, rodar
vak-i, vacar
vakcin-i, vacunar
vakcini-o, Bot., jacint
vaks-o, cera
val-o, vall
valiz-o, maleta
vals-o, vals
vampir-o, vampir
van-a, va, vana
vandal-o, (un) vàndal
vang-o, galta
vanil-o, vainilla
vant-o, vanitat
varb-i, allistar, reclutar
vari-a, varia, variat
variol-o, verola
varm-a, calent, càlid
var-o, mercaderia
vart-i, tenir cura d'un infant
vasal-o, vassall
vast-a, vast
vat-o, uata, cotó fluix
vaz-o, vas
ve!, ai! (exclamació de dolor)
veget-i, vegetar
vegetarism-o, vegetarisme
vegetaran-o, vegetarià
vejn-o, vena
vek-i, desvetllar
vekt-o, fil de balança
vel-o, vela
velen-o, vitella
velk-i, marcir-se, pansir-se
- velur-o**, vellut
ven-i, venir
vend-i, vendre
vendred-o, divendres
venen-o, verí, metzines
venĝ-i, venjar
venk-i, vèncer
vent-o, vent
ventol-i, ventilar
ver-a, ver, veritable
verand-o, galeria, mirador, ter-
radet
verb-o, verb
verben-o, revetlla
verd-a, verd
verdigr-a, verd-gris
verdikt-o, veredicta
verĝ-o, verga
verk-i, escriure, comprendre
verm-o, cuc
vermiĉel-o, fideu
vers-o, vers
verŝ-i, vessar, abocar (líquids)
vert-o, vèrtex del cap, sincipuci
vertebr-o, vèrtebra
veruk-o, verruga
verv-o, vèrbola
vesp-o, vespa
vesper-o, vespre
vespert-o, rat penat
vest-i, vestir
vestibl-o, vestíbul
veŝt-o, armilla
vet-i, apostar, jugar-se
veter-o, temps (atmosfèric)
veteran-o, veterà
vetur-i, anar en vehicle
vezik-o, bufa

vezir-o, visir
vi, vós, vosaltres, vostè, vostès
viand-o, carn (comestible)
vibr-i, vibrar
vic-o, rengle, torn
vid-i, veure
vidv-o, vidu
vigl-a, vigorós, vigilant
vikun-o, Zoo., vicunya
vil-o, pel moixí
vilaĝ-o, vila, poble
vin-o, vi
vinagr-o, vinagre
vind-i, embolcallar
vinjet-o, vinyeta
vink-o, Bot., vidalba
vinkt-i, rebllar
vintr-o, hivern
viol-o, violeta
violon-o, violí
vip-o, tralla, fuet
vipur-o, víbora
vir-o, home, baró, mascle
virg-a, verge (adj.)
virt-o, virtut
virtuoz-o, virtuós (art)
virus-o, Med., virus
visk-o, vesc, mordent
vist-o, "whist", joc de cartes
viŝ-i, eixugar
vit-o, vinya
vitro, vidre

vitriol-o, vidriol
viv-i, viure
vivisekci-o, vivisecció
viz-o, visat
vizaĝ-o, cara
vizi-o, visió (aparició)
vizier-o, visera
vizit-i, visitar
voĉ-o, veu
voj-o, via, camí
vojaĝ-i, viatjar
vok-i, cridar, apellar
vokal-o, Gram., vocal
vokativ-o, Gram., vocatiu
vol-i, voler
volb-o, Arq., volta
volont-e, de bona gana
volum-o, volum (llibre)
volumen-o, Geom., volum
volupt-o, voluptuositat
volv-i, enrotllar, embolicar
vom-i, vomitar
vort-o, mot, vocable, paraula.
 dicció
vost-o, cua
vual-o, vel
vulgar-a, vulgar
vulkan-o, volcà
vulp-o, guineu
vultur-o, Zoo., vultor
vund-i, ferir

Z

z. Vint-i-vuitena lletra de l'al·fabet Esperanto. Es pronuncia com la z o com la s catalanes.
Rozo, rosa.

zebr-o, zebra
zefir-o, zèfir $\frac{z}{z}$
zenit-o, zenit
zibel-o, zibelina

V
Z

zigzag-o, zig-zag, ziga-zaga
zingibr-o, gingebra
zink-o, zenc
zirkoni-o, zirconi (pedra)
zizel-o, zizel (rata)
zodiak-o, zodíac

zon-o, cinturó, cinyell, zona
zoolog-o zoòleg
zorg-i, tenir cura de
zuav-o, zuau
zum-i, bronzir

INDEX

	<u>Pàgina</u>
Prefaci	III
Bibliografia	XVI
<i>Gramàtica i Exercicis</i>	
Pronunciació	5
Terminacions gramaticals	13
Substantiu	16
Adjectiu.	20
Verb	23
Adverbi.	26
Complement directe	36
Preposicions	40
Altres dos usos de la terminació <i>n</i>	47
Pronoms	52
Participis (conjugació composta)	63
Conjuncions.	71
Interjeccions	73
Numerals	73
Afixos (Prefixos i Sufixos)	79
Formació de mots	106
Diccionari Esperanto-Català	113

Hi ha una manera de protegir l'esperantisme a Catalunya: Comprar les obres que patrocina la

FEDERACIÓ ESPERANTISTA CATALANA

Kataluna Antologio (segona edició)

Antologia de poetes i prosistes catalans en Esperanto. - 416 pàgines de text - Preu: 10 pessetes. - Descomptes a revenedors.

Primer Manual de la Llengua Auxiliar Internacional Esperanto

Edició de 4.000 llibrets al preu de 25 cèntims exemplar. - Comandes des de 25 exemplars, 20 % de descompte.

Curs Complet

de la **Llengua Auxiliar Internacional Esperanto**. - Gramàtica i Vocabulari Esperanto-Català. - Condicions a revenedors:

25 % sobre comandes no inferiors a 10 exemplars.

30 % sobre comandes de més de 25 exemplars.

35 % sobre comandes de 50 o més exemplars.

Per a comandes adreceu-vos a

~~LICEU DALMAU~~

Carrer València, 245

BARCELONA

LAURIA,

BARCELONA

TEORIAS

RIA, MIA